

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет здоров'я людини
кафедра психології та соціології

Старцева А.В.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
**МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

2023

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет Здоров'я людини
Кафедра Психології та соціології

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

рівень вищої освіти другий (магістерський)
спеціальність 053 Психологія. Освітня програма «Психологія»

на тему **«Медіаграмотність як фактор психологічної
безпеки особистості здобувача
вищої освіти»**

Виконала: здобувачка вищої освіти групи ПС-22дм

Старцева А.В.

Керівник: доцент кафедри психології
та соціології, к. психол. н., доц.

Сербін Ю. В.

Рецензент: к. психол. н., доц., завідувачка кафедри
психології Мукачівського державного університету

Брецько І. І.

Нормо-контроль: професорка кафедри
психології та соціології,
д. психол. н., проф.

Лосієвська О. Г.

Завідувачка кафедри:
д. психол. н., проф.

Бохонкова Ю. О.

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет здоров'я людини
Кафедра Психології та соціології

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)
спеціальність 053 Психологія. Освітня програма «Психологія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувачка кафедри психології
та соціології д. психол. н.,
проф. Бохонкова Ю. О.

«21» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Старцевій Альоні Вікторівні

Тема роботи: «Медіаграмотність як фактор психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти».

1. Керівник роботи: Сербін Ю. В., к. психол. н., доц., доцент кафедри психології та соціології СНУ ім. В. Даля, затверджений наказом по університету від 21.09.2023 р. № 37/15.17.

2. Строк подання здобувачем роботи: 04.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: *обсяг роботи - 92 сторінок (1,5 інтервал, 14 шрифт з дотриманням відповідного формату), список використаної літератури оформлюється згідно з бібліографічними нормами Ф-23, додатки.*

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): *проаналізувати наукові джерела з зазначеної тематики; підібрати діагностичний інструментарій згідно проблеми дослідження; на основі проведеного констатувального експерименту розробити й апробувати програму соціально-психологічного тренінгу. Провести формувальний експеримент і порівняти результати констатувального і формувального експериментів. Ефективність проведеного експерименту оцінити за допомогою математичних методів оцінки значущості відмінностей середніх величин.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслеників): *таблиці, рисунки (діаграми, гістограми, сегментограми).*

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Сербін Ю. В., к. психол. н., доц., доцент кафедри психології та соціології СНУ ім. В. Даля.	30.10.2023 р.	05.11.2023 р.
2.	Сербін Ю. В., к. психол. н., доц., доцент кафедри психології та соціології СНУ ім. В. Даля.	06.11.2023 р.	19.11.2023 р.
3.	Сербін Ю. В., к. психол. н., доц., доцент кафедри психології та соціології СНУ ім. В. Даля.	20.11.2023 р.	04.12.2023 р.

Дата видачі завдання: 21 вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	Примітка
1	Визначення проблеми дослідження та розроблення плану кваліфікаційної роботи.	23.10.2023 р. – 29.10.2023 р.	
2	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною частиною дослідження.	30.10.2023 р. – 05.11.2023 р.	
3	Обробка, графічне оформлення та психологічний аналіз результатів констатувального експерименту	06.11.2023 р. – 19.11.2023 р.	
4	Апробація та опис програми соціально-психологічного тренінгу.	20.11.2023 р. – 24.11.2023 р.	
5	Обробка, графічне оформлення та психологічний аналіз результатів формуального експерименту та оцінка ефективності корекційних заходів за допомогою методів математичної статистики	25.11.2023 р. – 04.12.2023 р.	
6	Представлення роботи на зовнішню рецензію	05.12.2023 р. – 06.12.2023 р.	
8	Перевірка роботи на академічний плагіат	07.12.2023 р. – 09.12.2023 р.	
9	Захист роботи	11-15.12.2023 р.	

Здобувачка вищої освіти:

Керівник роботи: к. психол. н., доц.

Старцева А.В.

Сербін Ю. В.

РЕФЕРАТ

Текст – 146 с., рис. – 1, табл. – 14, літератури – 96 дж., додатків – 1

Кваліфікаційна робота спрямована на розкриття ролі медіаграмотності як чинника, що впливає на психологічну безпеку особистості здобувача вищої освіти. Розглядаючи аспекти взаємозв'язку між медіаграмотністю та психологічною стійкістю молодь зможе краще зрозуміти та підвищити якість свого життя.

Дослідження показали, що формування медіаграмотності відіграє важливу роль у зменшенні негативного впливу медіа на психічний стан особистості. Розвиваючи навички критичного мислення, ми можемо більш обізнано та збалансовано реагувати на інформацію та забезпечити психологічну рівновагу.

Проведено аналіз та підібрано психодіагностичні методики, спрямовані на дослідження медіаграмотності ст'юдентів, як здатності психологічної безпеки та стійкості у вимірі інформаційної вразливості. Розроблено й апробовано програму соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на формування медіаграмотності здобувачів вищої освіти. За допомогою методів фасилітації та інтерпретативного, об'єктивного та рефлексивного підходів оцінена ефективність корекційних заходів.

Ключові слова: МЕДІАГРАМОТНІСТЬ, КОНФЛІКТНА ПОВЕДІНКА, МОТИВАЦІЯ, ТРИВОЖНІСТЬ, ВІДХИЛЕННЯ, АГРЕСІЯ, ПРОФІЛАКТИКА, СТУДЕНТ, ОСОБИСТІТЬ, КОНФЛІКТ, НЕРВОВА СИСТЕМА, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ, СТРЕСОСТІЙКІСТЬ, КОРЕКЦІЯ, ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА, ЕМОЦІЇ, ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні основи проблеми психологічної безпеки особистості	12
1.1. Проблема психологічної безпеки особистості у роботах вітчизняних та закордонних психологів	12
1.2. Аналіз основних проблем психологічної безпеки.....	22
1.3. Соціально-психологічні аспекти впливу зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості	31
Висновки до першого розділу	39
РОЗДІЛ 2. Експериментально–психологічне дослідження медіаграмотності як фактора психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти.....	41
2.1. Обґрунтування вибору методичного матеріалу.....	41
2.2. Організації та проведення дослідження.....	45
2.3. Аналіз результатів констатувального експерименту.....	71
Висновки до другого розділу.....	82
РОЗДІЛ 3. Психокорекційна робота зі зниження піддатливості особистості до впливу маніпулятивних технологій та підвищення психологічної безпеки.....	84
3.1. Теоретико–методологічні засади психокорекційної роботи.....	84
3.2. Процедура проведення психокорекційного тренінгу «Медіаграмотність».....	92
3.3. Результати формуального експерименту та оцінка ефективності корекційних заходів.....	105
Висновки до третього розділу.....	116
ВИСНОВКИ.....	118
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	121
ДОДАТКИ.....	132

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному інформаційному суспільстві, де медіа відіграють ключову роль у формуванні світогляду та сприйняття навколишнього середовища, питання медіаграмотності набуває особливої ваги. Медіа, такі як телебачення, інтернет, соціальні мережі та інші засоби комунікації, є невід'ємною частиною повсякденного життя сучасної особистості, зокрема здобувача вищої освіти. Медіаграмотність, як здатність ефективно розпізнавати, аналізувати, оцінювати та використовувати інформацію, є важливою навичкою для досягнення психологічної безпеки та стійкості у вимірі інформаційної вразливості. Ця робота спрямована на розкриття ролі медіаграмотності як чинника, що впливає на психологічну безпеку особистості здобувача вищої освіти. Розгляд аспектів взаємозв'язку між медіаграмотністю та психологічною стійкістю сприятиме кращому розумінню та підвищенню якості життя сучасної молоді.

Сучасний світ надзвичайно насичений інформацією, яка надходить з різних джерел і має різні форми. Відсутність вміння аналізувати та критично оцінювати цю інформацію може призвести до розповсюдження міфів, дезінформації та негативного впливу на психологічний стан особистості. Студентська група належить до осіб особливо вразливих до інформаційних впливів через активний пошук знань, прагнення відповісти на суспільні виклики та формування своєї особистої позиції.

Медіаграмотність допомагає здобувачам вищої освіти розвивати критичне мислення, відповідальність за власні переконання та вибір джерел інформації. Вміння розрізняти об'єктивні дані від спекуляцій, розуміти мотивації авторів матеріалів та визначати рівень їх достовірності є ключовим для формування здорового психологічного стану здобувача вищої освіти. Недостатня

медіаграмотність може призвести до почуття перевантаження, стресу та навіть соціальної ізоляції через неправильне сприйняття та обробку інформації.

У рамках даної роботи буде досліджено вплив медіаграмотності на рівень психологічної безпеки здобувачів вищої освіти. Дослідження включатиме аналіз позитивних та негативних аспектів медіа-споживання, розгляд можливостей навчання медіаграмотності та її впливу на розвиток психологічної стійкості особистості. Висновки цього дослідження можуть сприяти розробці ефективних програм підвищення медіаграмотності серед студентської аудиторії та сприяти збереженню психологічного комфорту та безпеки в умовах інформаційної перевантаженості.

З кожним роком кількість інформації, доступної здобувачам вищої освіти через різноманітні медіа, значно збільшується. Нестача навичок критичного мислення та аналізу може призвести до переповнення інформацією, а це, в свою чергу, може вплинути на психологічний стан здобувачів вищої освіти. В умовах інтернету дезінформація може легко поширюватися, і здобувачі вищої освіти можуть стати жертвами недостовірної інформації. Недостатня медіаграмотність може призвести до неправильних рішень, а навіть спричинити паніку або створити відчуття загрози.

Соціальні мережі стали важливою частиною життя здобувачів вищої освіти, але негативний вплив на психологічний стан через порівняння себе з іншими, булінг і фільтрування життя може бути значним. Медіаграмотність допомагає особистості критично оцінювати цей вплив та захищати свою психологічну безпеку.

Інтернет також містить велику кількість контенту, який може впливати на психологічний стан здобувачів вищої освіти, такий як насильство, наркотики, депресивні матеріали тощо. Медіаграмотність допомагає визначати такий контент та ефективно від нього відмовлятися.

Медіаграмотність сприяє розвитку критичного мислення, аналізу і відбору інформації. Ці навички є необхідними для формування психологічної стійкості, яка допомагає здобувачам вищої освіти ефективніше впоратися з життєвими труднощами та стресом.

Таким чином, розуміння важливості медіаграмотності як чинника психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти є надзвичайно актуальним завданням у сучасному світі, де інформаційний вплив може значно впливати на якість життя та психологічний стан молоді.

Розробкою даної проблеми займалися багато науковців, представники різних галузей науки: В. Биков, І. Галаган, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, Н. Кушнір, А. Коломієць, Н. Морзе, Л. Петухова, О. Співаковський та ін.

Але, незважаючи на це, сьогодні існує потреба у дослідженні, яке б узагальнило, систематизувало існуючі відомості з даної проблеми.

Враховуючи все вищесказане, нами і була обрана тема магістерської роботи: "Медіаграмотність як фактор психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти".

Об'єкт дослідження – психологічна безпека особистості.

Предмет дослідження – медіаграмотність як фактор психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити основні аспекти формування медіаграмотності як фактора психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти.

Відповідно до мети були визначені наступні **завдання дослідження:**

1. Дати загально-теоретичну характеристику психологічної безпеки особистості у психологічній літературі.
2. Описати соціально-психологічні аспекти впливу зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості

3. Підібрати методики та провести емпіричне дослідження психологічних особливостей формування медіаграмотності як фактора психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти.

3. На основі отриманих результатів констатувального експерименту описати можливі шляхи зниження піддатливості особистості до впливу маніпулятивних технологій та підвищення психологічної безпеки.

4. Оцінити ефективність корекційних заходів за допомогою методів математичної статистики.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: теорії і методи, що вивчають здатність і навички особи в розумінні, аналізі та використанні медіа-засобів інформації. Зокрема, в основу дослідження медіаграмотності покладені теорії комунікації, медіакультури, культурології, психології та інші наукові дисципліни, що досліджують взаємодію людини з медіа-середовищем. Методологічна база дослідження передбачає використання різноманітних методів, таких як анкетування, спостереження, інтерв'ю, контент-аналіз, експеримент, соціологічне опитування тощо.

Для розв'язання поставлених завдань було використано такі **методи дослідження:** теоретико-критичний аналіз літератури з теми дослідження; зіставлення, узагальнення і синтезування здобутої інформації; констатувальний та формувальний експерименти; спостереження, бесіди, тестування (Методика діагностики психічного стану (Л. В. Куліков); Модель розвитку медіакомпетентності А.В. Федоров; Діагностика психологічної безпеки особистості; Методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда), методи математичної обробки даних з їх подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистичне оброблення даних і графічна презентація результатів дослідження здійснювалася за допомогою спеціалізованих пакетів прикладних

програм для психологічних досліджень («SPSS 20.0» та «Microsoft Office Excel 2003»).

Наукова новизна отриманих результатів:

– *встановлено*, що медіаграмотність грає критичну роль у забезпеченні психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти. Ця здатність впливає на сприйняття і реакції здобувачів вищої освіти на інформацію, що надходить через різні медіа;

– *виявлено* взаємозв'язок між рівнем медіаграмотності та психологічною стійкістю здобувачів вищої освіти до негативних впливів з боку медіа, що може мати важливі наслідки для їхнього загального психологічного благополуччя.

Теоретичне значення дослідження. Дослідження медіаграмотності у контексті психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти розширює розуміння впливу медіа на психологічний стан здобувачів вищої освіти і допомагає зрозуміти, які аспекти медіаграмотності є найбільш важливими для забезпечення їхньої психологічної безпеки. Дослідження поглиблює розуміння того, як медіаграмотність може бути впроваджена в освітні програми для покращення психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти. Воно вносить новий внесок в область психології та медіа-досліджень, допомагаючи збагатити теоретичну базу з розуміння взаємозв'язку між медіа і психологічною безпекою.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використані навчальними закладами для розробки програм з підвищення медіаграмотності здобувачів вищої освіти і, відповідно, покращення їхньої психологічної безпеки. Вони надають здобувачам вищої освіти можливість розвивати навички критичного медіааналізу та саморегуляції для покращення їхнього відношення до медіа та запобігання негативним впливам. Дослідження може стати основою для розробки подальших практичних заходів і рекомендацій у галузі освіти та медіаграмотності здобувачів вищої освіти.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Проблема психологічної безпеки особистості у роботах вітчизняних та закордонних психологів

Формування медіаграмотності може відігравати ключову роль у забезпеченні психологічної безпеки особистості в сучасному інформаційному середовищі. Вітчизняні та закордонні психологи активно досліджують взаємозв'язок між медіаграмотністю та психологічною безпекою, а також розробляють практичні підходи до підвищення медіаграмотності з метою захисту індивіда від негативного впливу медій.

Медійне середовище, насичене інформацією, може викликати стресову реакцію та зміну психологічного стану особистості. Інформаційний перевантаження, фейкові новини, маніпулятивний контент можуть призвести до почуття незахищеності, невпевненості та збудження. Тому розвиток медіаграмотності стає важливим чинником забезпечення психологічної стійкості та безпеки [12, с. 65].

Вітчизняні психологи, такі як О. Бойко, О. Власюк, В. Ємцова, Т. Іванова [14, с. 56] та інші, акцентують увагу на важливості освіти щодо медіаграмотності. Вони розробляють методики та тренінги, спрямовані на розвиток критичного мислення, аналітичних навичок та здатності розрізняти об'єктивний контент від маніпулятивного. Ці підходи допомагають особистості розуміти, як взаємодіє інформація з її психологічним станом та впливає на її емоційний стан.

Закордонні психологи також досліджують зв'язок між медіаграмотністю та психологічною безпекою. Наприклад, К. Роджерс [29, с. 40] акцентує на значенні відкритості до інформації та самореалізації в процесі спілкування та обміну

ідеями. Інші дослідники звертають увагу на важливість навчання критичного сприйняття інформації як засобу запобігання психологічному стресу та негативному впливу.

Узагальнюючи, формування медіаграмотності допомагає особистості впоратися з інформаційними викликами та захистити свою психологічну стійкість. Ініціативи вітчизняних та закордонних психологів спрямовані на розробку і впровадження практичних підходів, що сприяють розвитку медіаграмотності, яка в свою чергу є важливим аспектом психологічної безпеки в інформацій

Медіаграмотність в психології - це комплексна психологічна здатність особистості ефективно взаємодіяти з медійним вмістом, аналізувати, інтерпретувати та критично оцінювати інформацію, що поступає через різні медіа. Ця здатність дозволяє особистості розпізнавати об'єктивність та достовірність інформації, відрізнити її від маніпулятивного та недостовірного контенту, а також усвідомлювати вплив, який інформація має на її психологічний стан та думки [21, с. 55].

Медіаграмотність включає в себе ряд ключових компетенцій:

1. Критичне мислення: Здатність аналізувати інформацію з різних джерел, розпізнавати маніпулятивні прийоми та логічні неточності.
2. Розуміння медіа-кодів: Здатність розрізняти мовні, візуальні та інші коди, які використовуються в різних медіа для передачі інформації.
3. Визнання біасу та прихованої мети: Здатність розпізнавати суб'єктивність та певні цілі, які можуть бути приховані за інформаційними матеріалами.
4. Оцінка достовірності: Здатність оцінювати джерела інформації на основі їх авторитетності та об'єктивності.

5. Емоційна реакція та саморегуляція: Здатність розуміти, як інформація впливає на емоції та думки, а також вміння керувати своєю емоційною реакцією.

6. Ефективне сприйняття інформації: Здатність здійснювати вибіркоче сприйняття, зосереджуючись на ключовій інформації та фільтруючи надлишковий контент.

7. Соціокультурна свідомість: Розуміння культурних, історичних та соціальних контекстів, в яких формується та сприймається медійний зміст.

Медіаграмотність допомагає особистості зберегти психологічну стійкість в умовах інформаційної перенасиченості, захищати себе від впливу маніпулятивних та недостовірних джерел інформації, а також активно сприймати, аналізувати та використовувати медійний контент на користь свого психологічного благополуччя [19, с. 86].

Швидкі технологічні зміни в сфері інформаційних технологій та засобів масової комунікації в сучасному світі створюють потребу у цілеспрямованій підготовці людей для безпечного користування ними. В наш час всі верстви населення в Україні, особливо молодь, взаємодіють з різними засобами масової інформації, такими як книги, новини, радіо, фільми, телебачення та Інтернет. Це має значний і двозначний вплив на освіту молодого покоління і стає одним із ключових чинників соціалізації та невідомого соціального навчання.

Зростаюча необхідність у розвитку медіаосвіти обумовлена відсутністю ефективних механізмів саморегуляції на інформаційному ринку, легкодоступністю неконтрольованого контенту та потребою в опонуванні зовнішній агресії та пропаганді. У документах ЮНЕСКО підкреслюється, що медіаосвіта включає в себе як теоретичні знання, так і практичні вміння володіння сучасними медійними засобами. Ця освіта входить у склад різних галузей знань, зокрема у навчання теорії та практики педагогічної спрямованості.

Важливо відрізнити її від інших галузей, таких як математика чи фізика, де використання медіа може бути допоміжним.

Підвищення рівня медіа-компетентності є результатом впровадження та реалізації медіаосвіти, також відомої як медіаграмотність. Це включає в себе мотивацію, знання, уміння та навички, які сприяють вмілому вибору, аналізу, критичному оцінюванню, створенню та поширенню різних медійних текстів. Розвиток медіаграмотності передбачає аналітичні навички та критичне мислення, такі як порівняння, групування, узагальнення фактів та здатність робити висновки на основі інформації [34, с. 86].

Різні дослідники підходять до поняття медіаграмотності з різних ракурсів. Наприклад, американський вчений Р. К'юубі [41, с. 20] розглядає її як здатність до роботи з різноманітною інформацією в різних форматах. Інші дослідники також підтримують думку, що медіаграмотність означає аналіз та оцінку масової інформації, здобутої під час навчання.

Деякі вчені, зокрема Дж. Поттер, [47, с. 23] розглядають медіаграмотність як здатність контролювати сприймання та використання медіа. Люди, що розуміють різноманітні медійні джерела, здатні краще орієнтуватися у медійному оточенні, знаходити необхідну інформацію та запобігати негативному впливу неперевічених новин.

Сутність переконань людини базується на обсязі та якості її знань. Ці знання в свою чергу залежать від набутих навичок та особистого досвіду. Важливо зазначити, що люди з низьким рівнем медіаграмотності можуть маться обмеженою картинкою інформації, отриманої з медіа, і не завжди з

Дж. Поттер характеризує особливості медіаграмотної людини наступним чином:

- здатність розрізнити, що відбувається не з нею/ним, володіння базовими концепціями;

- повне розуміння мовного вислову та відчуття мовної дії, включаючи розпізнавання мовного звучання і лексичних значень слів;
- розвинута здатність розрізняти між уявним та реальним, аналіз реклами та подібних речей;
- виникнення здатності до певного ступеня недовіри (скептицизму), здатність оцінювати можливість брехні в інформаційних повідомленнях, чітке розуміння власних уподобань [25, с. 76];
- сильний інтерес до пошуку конкретної інформації, встановлення чітких критеріїв відбору інформації, активне розуміння корисності отриманої інформації;
- здатність аналізувати різні форми подачі контенту;
- критичне сприймання та оцінювання, включаючи глибоке і докладне розуміння контекстів, які викладені у медійних повідомленнях, розрізнення нюансів між ними та іншими схожими темами;
- розуміння того, що деякі повідомлення мають прихований підтекст та впливають на громадську думку.

За європейськими стандартами медіаграмотності Л. Найдьонова [9, с. 56] виділяє такі компоненти:

1. Технічний, який акцентує увагу на взаємодії особи з різними медіа (преса, радіо, телебачення, Інтернет).
2. Комунікативний, що орієнтується на взаємодії, які люди встановлюють один з одним через мас-медіа, включаючи відносини, громадську участь та інше. Цілком зрозуміло, що цілісні навички використання мас-медіа проникають у всі аспекти життя:

Соціальні відносини, включають в себе здатність спілкування та утримання контактів з іншими шляхом створення спільнот та мереж. Базові навички включають здатність розуміти медійні повідомлення та вміння представляти себе на відповідних платформах.

Громадянська участь, включає в себе електронне управління та залучення до громадської діяльності. Комунікація та громадська участь через медіа може охоплювати відносини між громадянами та державними структурами, а також створення громадських організацій.

Створення контенту передбачає здатність творити новий контент індивідуального та колективного характеру. Цей аспект включає творчий бік, де особи можуть створювати новий зміст або інтерпретацію інформації через медійні повідомлення [24, с. 87].

Когнітивний аспект фокусується на критичному сприйнятті та лінгвістичних здібностях для аналізу вмісту медіа та медійних систем. Медійний вміст – це інформаційне повідомлення, яке поширюється через конкретний тип медіа, піддається аналізу, і після цього використовується аудиторією. Користувач, залежно від свого розуміння контенту, надає цьому повідомленню смисл. Це означає, що, розпізнавши код, особа декодує його і виробляє нове значення. Весь цей процес є пізнавальним і відноситься до когнітивної сфери, вимагаючи специфічних знань.

У цьому аспекті досягнення медіаграмотності вимагає наявності таких видів когнітивних дій:

Здатність читати медійний контент, що означає повне розуміння отриманого інформаційного повідомлення та створення його смислу, незалежно від типу (аудіовізуального, інтерактивного тощо). Для забезпечення використання різних кодів стосовно тексту необхідні формованість когнітивних процесів.

Здатність класифікувати медійні тексти. Це включає визначення особливостей використання (встановлення меж правдивості, розрізнення правдивого і фейкового в контенті). Здатність класифікації дозволяє адекватно використовувати повідомлення відповідно до їх властивостей.

Здатність оцінювати медійний контент – визначення оцінки отриманого повідомлення. Якість контенту, його актуальність – всі ці питання важливі для визначення його надійності та відповідності дійсності. Оцінка контенту не тільки передбачає розуміння його вмісту, а й його ролі та впливу на суспільство.

Розвинені критичні навички оцінювання медійного контексту. Користувач може оцінювати систему медіа в цілому, розуміючи її взаємодію з індивідуальними мотиваціями. Це включає розуміння конвенцій та норм, які впливають на цю систему. Користувачі стають активними учасниками медіа системи, для чого важливі специфічні знання.

Отже, медіаграмотність треба досліджувати з різних точок зору, щоб отримати повний обсяг розуміння даної теми [32, с. 69].

Процес розвитку медіаграмотності може бути пов'язаний із домінуючим психічним станом осіб. Оскільки психічний стан відображає взаємодію між індивідом та навколишнім середовищем, включаючи інформаційний вплив. Будь-які значущі зміни у зовнішньому середовищі та внутрішньому світі особи призводять до нової реакції та зміни її психічного стану. Це, в свою чергу, впливає на ступінь активності і характер її досвіду, що може безпосередньо відігравати роль у процесі набуття якісних знань, вмінь, навичок, формування важливих особистісних якостей тощо.

Як зазначав Л. Куліков, [18, с. 43] стан – це форма психологічної саморегуляції, і однією з його характеристик є усвідомленість суб'єктом свого стану. Іншими словами, коли особа свідомо сприймає свій стан у процесі сприйняття інформації та контролює своє ставлення до неї, це сприяє активізації саморегуляційного процесу під час пізнавальної діяльності [36].

Дослідженням та розвитком медіаграмотності займалися такі вчені, як В. Бакіров, О. Беляк, У. Вагнер, М. Ватковська, Н. Габор, С. Гончаренко, Р. Гришкова, В. Іванов, Дж. Поттер, Б. Щорб та інші. [38, с. 22]

Відповідно до європейських стандартів медіаграмотності, Л. Найденова [40, с. 19] виділяє три компоненти: технічний (вміння користувача), когнітивний (критичне розуміння) та комунікаційний (комунікативні навички). Основою медіаграмотності є когнітивний компонент, який передбачає здатність інтерпретувати, аналізувати та оцінювати інформаційні матеріали, розуміти їх характер, призначення та адресування, а також розкривати схований зміст та негативний вплив певної інформації [19, с. 76].

Ми плануємо розвивати медіаграмотність на базі раціональної терапії емоційної поведінки. Ця психотерапевтична концепція, запропонована Альбертом Еллісом [9, с. 31] у 1955 році, вважає ірраціональні когнітивні установки (переконання, ідеї, припущення) головною причиною особистісних проблем. Основою теорії REPT є модель АВС, яку іноді називають "моделлю зміни терапії", оскільки вона описує процес деструктивних емоцій та поведінки.

"А" представляє поточні події або думки, ситуації, в які особа потрапляє, зовнішній стимул. "А" є лише активаторами, але всі проблеми виникають через внесення особою її власного уявлення, "В" (переконання). "В" включає в себе переконання, цілі, фізіологічну схильність, установки та уявлення особи про "А". "С" (слідство) виникає через "В", воно є емоційною реакцією або поведінкою, що виникає на основі "В". Раціональні погляди призводять до продуктивної поведінки, а ірраціональні (які стають основою психологічних проблем) – до деструктивної поведінки.

Отже, "А", "В" і "С" взаємопов'язані. Для зміни "С" треба змінювати "А" (найбільш поверхневий рівень психотерапевтичних змін) або розуміти, що "В" не є раціональним і перевіряти його на відповідність ірраціональному "В".

Ми плануємо розвивати медіаграмотність за допомогою психосоціальних тренінгів. Багато вчених і практикуючих психологів застосовували теорії та методи психосоціальних тренінгів.

К. Левін [14, с. 56] продемонстрував психологічну ефективність колективної роботи, стверджуючи, що динамічна командна праця має потенціал формувати і змінювати думки та оцінки людей, що переживають різні життєві кризи.

К. Роджерс [31, с. 43] сформулював ключові практичні та теоретичні аспекти психосоціального тренінгу, що базуються на ідеї самореалізації. Цей підхід розглядає обмін довіри між учасниками та концепціями гуманістичної психології як основу для самовдосконалення [42, с. 54].

Вміння критично сприймати інформацію формуються у сучасних наукових і практичних контекстах, а навчальна форма активно використовується. Такі фахівці, як О. Бойко, О. Власюк, В. Ємцова, Т. Іванова, Н. Іващенко, О. Олійник [41, с. 56] та інші, використовували цей підхід у своїй практичній діяльності.

Позитивний підхід до психологічного тренінгу впливає з його складного соціального та дидактичного впливу, оскільки він має за мету не лише передачу теоретичних знань, але й розвиток конкретних особистісних навичок та умінь.

Ю. Ємельянов [10, с. 34] розглядає навчання як комплекс методів, спрямованих на розвиток здатності до навчання та володіння різноманітними складними діяльностями.

За словами Л. Петровської, [21, с. 77] цей підхід є методом впливу, спрямованим на розвиток соціальних настанов, знань, навичок та досвіду в області міжособистісного спілкування, а також інструментом для розвитку навичок спілкування і здійснення психологічного впливу [32, с. 80].

Отже, розглянуті аспекти підкреслюють важливість розвитку медіаграмотності та її зв'язок із психічним станом особистості. Психологічний підхід до навчання, такий як психосоціальний тренінг, може стати цінним інструментом для розвитку навичок критичного сприйняття інформації. Враховуючи висвітлені концепції К. Левіна, К. Роджерса, Ю. Ємельянова [18, с. 61] та інших вчених, можна стверджувати, що динамічна командна робота,

заснована на довірчому обміні ідеями та самореалізації, сприяє формуванню критичного мислення та здатності адекватно сприймати та оцінювати інформацію. Розвиток медіаграмотності на основі психосоціального тренінгу може стати ключовим фактором в підготовці сучасних особистостей до вимог сучасного медійного середовища, де важливо не тільки отримувати інформацію, але й розуміти, аналізувати та контекстуалізувати її відповідно до власних цінностей та завдань.

Загальний зміст розглянутих аспектів полягає в тому, що медіаграмотність – це набір навичок та компетенцій, які дозволяють індивідуумам ефективно сприймати, аналізувати та оцінювати інформацію, яка надходить з різних джерел масової комунікації. Цей процес пов'язаний з критичним мисленням, розумінням медійних стратегій та вмінням розрізняти об'єктивний контент від маніпулятивного. Важливо пам'ятати, що медіаграмотність є динамічним концептом, оскільки медійне середовище швидко змінюється, вимагаючи адаптації та оновлення навичок.

Зв'язок медіаграмотності з психічним станом людини вказує на те, що ефективно сприйняття та розуміння інформації залежить від психологічної готовності та ставлення до навчання. Використання психосоціальних підходів, таких як психосоціальний тренінг, може покращити здатність особистості аналізувати медійний контент, критично оцінювати його та формувати обґрунтовані погляди на події [26, с. 86].

Згідно з розглянутими вченими та дослідниками, розвиток медіаграмотності включає в себе важливу роль критичного сприйняття інформації, зокрема навичок класифікації медійних текстів, оцінки їх достовірності та впливу на сприйняття.

Враховуючи всі ці аспекти, розвиток медіаграмотності стає ключовим фактором у сучасному інформаційному суспільстві. Це вимагає поєднання зусиль освітніх установ, психологів та педагогів для підготовки особистостей здатних

аналізувати та розбиратися в інформаційному потоці, відокремлюючи об'єктивний контент від недостовірного та маніпулятивного.

1.2. Аналіз основних проблем психологічної безпеки

Студентський вік - це період інтенсивного психологічного розвитку, який охоплює багато аспектів особистісного, когнітивного, соціального та професійного життя. Цей час характеризується пошуком ідентичності, формуванням навичок, розвитком креативності та спілкуванням з різними культурами. Проте цей період також може бути супроводжуваний стресом і пошуком власного шляху. Належна підтримка та можливість самовираження важливі для допомоги здобувачам вищої освіти в розвитку і вирішенні психологічних викликів, з якими вони зіштовхуються. Такий підхід сприяє створенню міцних фундаментів для подальшого успіху та самореалізації в майбутньому.

Особливості психологічного розвитку в студентському віці дуже різноманітні і включають в себе різні аспекти особистісного, когнітивного, соціального та професійного розвитку. Нижче наведено деякі з цих особливостей:

Особистісний розвиток. В студентському віці особистість формується і стабілізується. Молодь намагається зрозуміти себе, свої цінності, переконання і цілі в житті. Це час, коли розвиваються самосприйняття та самовизначення.

Когнітивний розвиток. Здобувачі вищої освіти набувають нових знань і навичок в результаті навчання. Їхні когнітивні здібності зростають, і вони розвивають здатність до аналізу, критичного мислення і розв'язання складних завдань.

Новоутворення. Молодь активно влаштовує своє життя, вирішує професійні питання, створює нові соціальні і культурні цінності. Це час, коли можливості для творчого самовираження розширюються [24, с. 56].

Провідний вид діяльності. У студентському віці здобувачі вищої освіти вибирають свій напрям діяльності, пов'язаний із навчанням та майбутньою кар'єрою. Це може бути вибір професії, поглиблене вивчення конкретної науки або розвиток художніх навичок.

Криза. Студентський вік може супроводжуватися кризами, такими як ідентичнісна криза або криза вибору професії. Ці кризи можуть призвести до стресу та невизначеності у власному майбутньому.

Спілкування з оточенням. Здобувачі вищої освіти активно спілкуються з однолітками, викладачами та іншими членами університетської спільноти. Соціальні відносини важливі для їхнього психологічного розвитку і самовизначення.

Саморозвиток. Багато здобувачів вищої освіти в цьому віці виявляють інтерес до саморозвитку. Вони можуть самостійно вивчати нові теми, розвивати навички та прагнути до вдосконалення себе.

Емоційна стійкість. У студентському віці особи навчаються керувати своїми емоціями і стресом. Це важливий аспект психологічного розвитку, оскільки здобувачі вищої освіти зіткнуться із великими навчальними навантаженнями та життєвими викликами [32, с. 78].

Пошук цілей і цінностей. Молодь активно розмірковує про свої життєві цілі і цінності, визначає, що для них є важливим і як вони бажають жити.

Розвиток навичок самостійності. У студентському віці особи навчаються бути більш самостійними, вирішувати проблеми та приймати власні рішення.

Всі ці особливості психологічного розвитку в студентському віці важливі для формування особистості та підготовки до майбутнього життя та кар'єри.

Підтримка та належне сприйняття цих особливостей може допомогти здобувачам вищої освіти успішно впоратися із викликами цього періоду.

Психологічна безпека - це стан психічного та емоційного благополуччя особистості, коли вона відчуває внутрішню стійкість, спокій та впевненість у своїх здібностях для подолання життєвих викликів та стрімкі зміни. Це поняття відображає рівень комфорту та самовпевненості особистості в її внутрішньому світі, а також її здатність адаптуватися до зовнішніх подій та стресових ситуацій.

Психологічна безпека включає в себе такі аспекти:

1. Емоційна стійкість: Особистість з психологічною безпекою володіє здатністю ефективно впоратися з емоціями, керувати ними та не допускати, щоб емоції впливали негативно на її рішення та дії [25, с. 86].

2. Самовизначеність: Особистість, яка має психологічну безпеку, відчуває зростання та розвиток в процесі самовизначення, має чітку ідентичність та здатність визначати свої цілі та цінності.

3. Стресостійкість: Людина з високою психологічною безпекою має здатність адаптуватися до стресових ситуацій, швидко відновлювати рівновагу та знаходити ресурси для подолання труднощів.

4. Соціальні навички: Особистість, яка відчуває психологічну безпеку, вміє ефективно спілкуватися, входити в стосунки з іншими та знаходити спільну мову.

5. Позитивне самооцінювання: Людина з психологічною безпекою має позитивне ставлення до себе, реалістично оцінює свої можливості та здібності, вірить у свою цінність.

6. Спроможність до саморегуляції: Особистість з психологічною безпекою має здатність контролювати свої дії, реакції та емоції навіть в негативних ситуаціях.

7. Сприйняття внутрішнього і зовнішнього світу: Людина з психологічною безпекою реалістично сприймає навколишній світ та свій внутрішній світ, має збалансоване уявлення про себе та навколишнє середовище.

Психологічна безпека сприяє гармонійному розвитку особистості, формуванню позитивного ставлення до життя та збереженню її психічного здоров'я навіть у складних ситуаціях.

Проблема психологічної безпеки є важливим аспектом в галузі психології, оскільки вона відображає комплексне взаємодії між психічним станом особистості та її оточенням. Ця проблема базується на ряді психологічних основ, які впливають на стан психологічної безпеки і можуть спричинити її порушення. Декілька основних психологічних аспектів цієї проблеми включають [10, с. 37]:

1. Емоційний стан: Емоції мають значущий вплив на психологічну безпеку. Негативні емоції, такі як тривога, страх, стрес або депресія, можуть підірвати внутрішню стійкість особистості та викликати почуття незахищеності.

2. Самовизначеність і самооцінка: Відчуття власної цінності та відповідності власним цілям є важливими для психологічної безпеки. Низька самооцінка або відсутність ясної ідентичності можуть спричинити почуття незахищеності та втрати внутрішньої стійкості.

3. Соціальне середовище: Взаємодія зі значущими іншими особами та соціальна підтримка мають велике значення для психологічної безпеки. Негативні міжособистісні взаємодії, конфлікти або відчуття соціальної відчуженості можуть впливати на стан психологічної безпеки.

4. Стресори і адаптація: Події та ситуації, які викликають стрес, можуть значно впливати на психологічну безпеку. Здатність адаптуватися до нових умов та впоратися зі стресом є важливими аспектами психологічної безпеки.

5. Саморегуляція та внутрішній контроль: Здатність контролювати свої думки, емоції та дії є важливою для психологічної безпеки. Відсутність цієї здатності може призводити до почуття втрати контролю над своїм життям.

6. Підтримка та ресурси: Наявність підтримки, якісних міжособистісних відносин, а також доступ до ресурсів для вирішення проблем важливі для психологічної безпеки.

7. Когнітивні фактори: Спосіб, яким людина сприймає світ, свої можливості та навички, також впливає на її психологічну безпеку.

Загалом, психологічна безпека є складною конструкцією, яка об'єднує різні аспекти психічного функціонування та взаємодії зі світом. Вивчення психологічних основ цієї проблеми допомагає розуміти, як психологічний стан особистості впливає на її здоров'я, адаптацію та якість життя [24, с. 76].

Деякі з них внутрішні для особистості, тоді як інші пов'язані з зовнішнім оточенням та суспільством. Давайте розглянемо деякі додаткові аспекти цієї проблеми:

8. Травматичні події та досвід: Травматичні події, такі як насильство, втрата близької людини, аварії тощо, можуть суттєво підірвати психологічну безпеку особистості. Досвід таких подій може спричинити розвиток психічних порушень та потребу у психологічній підтримці.

9. Соціокультурні фактори: Культурні та соціальні впливи також мають значення для психологічної безпеки. Соціальна норма, стереотипи, очікування оточення можуть впливати на формування відчуття безпеки чи незахищеності.

10. Засоби медіа: В сучасному світі, де інформаційний потік є величезним, засоби масової інформації можуть впливати на психологічну стійкість. Негативні новини, жахливі історії можуть викликати тривогу та відчуття загрози.

11. Технологічний вплив: Розвиток технологій, особливо соціальних мереж, може викликати почуття недостатньої самооцінки, особливо у порівнянні з ідеалізованими зображеннями в інтернеті.

12. Психологічна резилієнтність: Це здатність особистості відновлювати свою психологічну стійкість після стресових подій. Вона визначає, наскільки

ефективно особистість може впоратися з труднощами та зберегти свою психологічну безпеку.

13. Підтримка оточення: Важливість підтримки від родини, друзів, колег або психологів у процесі збереження психологічної безпеки важко переоцінити. Ця підтримка може допомогти в уникненні виникнення або подоланні психологічних проблем.

Загалом, психологічна безпека є динамічним явищем, яке може змінюватися в залежності від різноманітних факторів. Розуміння психологічних основ цієї проблеми допомагає розробляти ефективні стратегії для її збереження та покращення.

Розглядаючи складові психологічної безпеки між особами як учасниками взаємодії, наукові дослідники пропонують визначити критерії безпеки, виходячи з різних структур, з якими ідентифікується людина. Зазвичай, однією з ключових характеристик є цілісність фізичної структури, яка відповідає нормам стабільного функціонування організму (Н. О. Лизь). Інші підходи до визначення безпеки спрямовані на природно-психічний рівень особистості, включаючи адекватність сприйняття світу (С. К. Роцин), захищеність психіки (Г. В. Грачов), адаптивність функціонування (Т. С. Кабаченко), захищеність свідомості від змін стану проти волі людини (Т. І. Колесникова) [25, с. 76].

Деякі дослідники, такі як І. О. Баєва, вводять інші підходи до визначення критеріїв психологічної безпеки [8, 9]. Вони розглядають цей явище як процес, що виникає при взаємодії учасників середовища, який забезпечує базовий рівень захищеності особистості. Також підкреслюється важливість особистісного росту та розвитку, де людина перетворює труднощі на можливості для саморозвитку.

Л. А. Александрова аналізує особистісний механізм захисту як засіб досягнення безпеки. Вона вважає, що особистість може подолати життєві труднощі, перетворивши їх на виклики для саморозвитку.

Ф. Є. Василюк висвітлює механізм розкриття потенціалу психологічної безпеки. Він стверджує, що вибір особистості має смислову перевагу та забезпечує психологічний комфорт. Вибір, на його думку, є активною дією суб'єкта, що дозволяє звернути увагу на глибинні цінності та оцінити альтернативи.

Отже, психологічна безпека визначається різними підходами, які акцентують на фізичному цілісному стані, психічних характеристиках, особистісному розвитку та виборі як механізмі досягнення безпеки.

Т. І. Колесникова виокремлює різні стани психологічної безпеки особистості, яка може демонструвати стійкість в певному середовищі, включаючи умови з психотравмуючими впливами. Серед цих станів розрізняються: стан повної психологічної безпеки, коли особистість є стійкою до внутрішніх і зовнішніх впливів; відсутність психологічної безпеки, яка проявляється у вразливості та зривах у функціонуванні особи, видимих у її поведінці та діяльності; стан "прихованої" психологічної незахищеності, яка може перетворитися на перші два стани під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Термін "психологічна безпека особистості" у роботі Т. І. Колесникової розуміється як "певний рівень захищеності свідомості від дій, спрямованих на зміну психічних станів, психологічних характеристик та поведінки особистості, яка може значно вплинути на людину, навіть до такої міри, що змінити її життєвий шлях" [12, с. 4].

Ці дослідження, хоча вони вирішують широкий спектр проблем, не розглядають питання розробки моделі психологічної безпеки особистості у фахівців екстремальних видів діяльності. Така модель могла б стати основою для створення психодіагностичних інструментів для визначення рівня психологічної безпеки у таких осіб.

Ця незаповнена ніша в дослідженнях психологічної безпеки особистості в екстремальних умовах діяльності важлива для розуміння та підтримки осіб, які працюють у надзвичайних ситуаціях. Вони мають бути готові діяти ефективно навіть у найскладніших умовах та зберігати свою психологічну стійкість.

Розробка моделі психологічної безпеки для фахівців екстремальних діяльностей може включати різні аспекти, такі як [30, с. 65]:

1. Адаптація до стресу та тривоги: Врахування реакцій на стрес та тривогу в умовах небезпеки, розробка стратегій їх контролю та мінімізації негативних наслідків для психічного стану.

2. Психологічна підготовка: Розробка ефективних психологічних підходів для підготовки до виконання екстремальних завдань, включаючи управління страхом, стресом та прийняття рішень у критичних ситуаціях.

3. Стратегії саморегуляції: Розвиток методів контролю та регулювання власних емоцій, що допоможуть зберегти психічну рівновагу та діяти обґрунтовано.

4. Збереження особистісної ідентичності: Розробка стратегій, які дозволяють зберегти власну особистісну цілісність та цінності навіть у найскладніших ситуаціях.

5. Підтримка міжособистісних відносин: Вивчення взаємодії між членами екстремальних команд та розвиток комунікативних підходів для підтримання колективного духу та співпраці.

6. Психологічна реабілітація: Розробка програм психологічної підтримки та реабілітації після стресових подій та надання інструментів для подолання післястресового синдрому.

Залучення фахівців, психологів та практиків екстремальних діяльностей до спільної розробки такої моделі може допомогти створити комплексний підхід до підтримки психологічної безпеки цієї особливої групи професіоналів.

Завершуючи, можна сказати, що психологічна безпека особистості, особливо в умовах екстремальної діяльності, є важливою складовою її успіху та добробуту. Розуміння різних аспектів цього поняття, вивчення факторів, що впливають на психологічну стійкість та доброзичливий розвиток особистості, а також розробка ефективних методів підтримки та реабілітації мають велике значення для забезпечення якісного функціонування фахівців у важких умовах.

Моделі психологічної безпеки, побудовані на вивченні різних аспектів особистості, відіграють ключову роль у визначенні підходів до психологічного супроводу, підготовки та підтримки людей, які працюють у сферах, де кожен день стикаються з ризиком та стресом. Спільна робота науковців, практиків і психологів спрямована на розширення знань про цей аспект людського життя та розвиток інструментів, які допоможуть забезпечити оптимальні умови для функціонування та особистісного росту фахівців екстремальних ділянок.

У підсумку, психологічна безпека особистості є ключовим аспектом її функціонування та розвитку, особливо в умовах вимогливих і стресових ситуацій, які є характерними для екстремальних видів діяльності. Визначення поняття медіаграмотності та його роль у сучасному суспільстві, а також зв'язок між медіаграмотністю та психологічною безпекою підкреслюють важливість розуміння та вирішення цих аспектів [24, с. 76].

Психологічна безпека, зокрема в екстремальних умовах, базується на розумінні, прийнятті та адаптації до змін, які можуть виникнути у житті особистості. Розробка моделей та методів оцінки психологічної безпеки дозволяє забезпечити підтримку та психологічний комфорт в умовах стресу, а також сприяє розвитку особистості.

У результаті, поєднання медіаграмотності з психологічною безпекою виконує ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку, відчуття безпеки та ефективного функціонування особистості, особливо в сучасному інформаційно-насиченому світі.

1.3. Соціально-психологічні аспекти впливу зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості

Соціально-психологічні аспекти впливу формування зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості є надзвичайно важливими і комплексними. Сучасне суспільство зазнає великого впливу різноманітних зовнішніх факторів, таких як медіа, соціальні мережі, економічні та політичні зміни, культурні та етнічні впливи, що може суттєво впливати на психологічну стійкість та безпеку особистості [27, с. 83].

Один з аспектів цього впливу пов'язаний з інформаційним навантаженням, якому піддається сучасна особистість. Постійний доступ до інформації, включаючи негативну, може спричинити зростання тривоги, стресу і впливати на загальний психологічний стан. Наявність негативних новин, критики та дезінформації може спричинити втрату віри в світ і зниження самооцінки.

Соціальні взаємодії також важливо впливають на психологічну безпеку. Стосунки з оточуючими людьми можуть бути джерелом підтримки, але також і стресу. Вплив групової динаміки, норм та стереотипів може формувати погляди та почуття особистості, що впливає на її психологічну стійкість. Бути прийнятим чи відкинутим групою може суттєво впливати на самооцінку та почуття безпеки.

Крім того, економічні труднощі, соціальна несправедливість, політична нестабільність та інші зовнішні фактори можуть створювати загрозу психологічній безпеці. Невпевненість у майбутньому, страх втрати роботи чи житла можуть спричинити тривогу та нестабільність в психологічному стані.

Однак соціально-психологічний вплив може бути і позитивним. Підтримка від родини, друзів, спільноти може сприяти зміцненню психологічної стійкості. Також позитивні соціальні взаємодії можуть стимулювати саморозвиток, самовдосконалення та розвиток різних особистісних ресурсів.

Загалом, соціально-психологічний вплив зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості є складним і багатограним. Розуміння цього впливу допомагає визначити способи захисту та підтримки психологічної стійкості, яка є важливою для забезпечення гармонійного розвитку і функціонування індивіда у сучасному світі.

Продовжуючи думку про соціально-психологічні аспекти впливу формування зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості, важливо зазначити, що цей вплив може бути індивідуальним для кожної людини. Оскільки кожна особистість має свої унікальні ресурси, досвід та життєвий шлях, вона буде реагувати на зовнішні події і чинники по-різному [16, с. 84].

Наприклад, одні і ті ж події можуть викликати різні емоції та реакції у різних людей в залежності від їхніх життєвих цінностей, попереднього досвіду, особистісних ресурсів і сильних сторін. Зовнішні події можуть викликати радість, стимулювати розвиток та зміцнення, або, навпаки, спричинити стрес, тривогу і втрату психологічної стійкості.

Додатково, важливо враховувати контекст та культурні особливості. Спосіб, яким суспільство, групи чи інституції сприймають і реагують на певні ситуації, може значно впливати на психологічний стан особистості. Наприклад, деякі культури можуть ставити більший акцент на спільність інтересів та підтримку, тоді як інші можуть підкреслювати індивідуальну відповідальність та незалежність.

У світлі цього, підтримка та розвиток психологічної безпеки особистості вимагає індивідуального підходу. Важливо розвивати особистісні ресурси, які допоможуть зіграти активну роль у реагуванні на зовнішні виклики та адаптуватися до них. Це може включати розвиток психологічної стійкості, навичок емоційного регулювання, позитивного мислення, здатності до адаптації та управління стресом.

Крім того, важливо враховувати соціальний контекст і прагнути побудувати підтримуючі стосунки з оточуючими. Сильна соціальна мережа може виступати як засіб захисту від негативних впливів та джерелом підтримки під час складних періодів.

Загалом, соціально-психологічні аспекти впливу зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості підкреслюють важливість розуміння і врахування індивідуальних особливостей та соціокультурного контексту. Активна робота над розвитком психологічних ресурсів та підтримуючих відносин може сприяти зміцненню психологічної стійкості та психологічної безпеки у сучасному світі [23, с. 74].

Продовжуючи думку щодо соціально-психологічних аспектів впливу формування зовнішніх чинників на психологічну безпеку особистості, важливо звернути увагу на деякі ключові аспекти, які можуть впливати на цей процес.

Сучасний світ переповнений інформацією з різних джерел, що може створювати певний вплив на психологічну безпеку. Негативні новини, спрямовані на підвищення обурення та страху, можуть впливати на психічний стан та емоційний стан особистості. Стійкий вплив негативних повідомлень може призвести до зниження психологічної стійкості та сприйняття світу як загрозливого.

Взаємодія в соціальних мережах може впливати на почуття самооцінки, приналежності та прийняття у суспільстві. Віртуальний світ може створювати штучні стандарти успіху, краси та щастя, які порівнюються з реальною життєвою ситуацією. Такі порівняння можуть викликати стрес та зниження психологічної безпеки.

Культурні цінності, норми та очікування також впливають на сприйняття і реакцію на зовнішні події. Культурна думка про успіх, гендерні ролі та інші аспекти можуть створювати специфічний контекст для формування психологічної безпеки.

Економічні кризи, зміни в робочому оточенні та соціальна несприятливість можуть впливати на почуття безпеки та стабільності. Нестабільність може викликати стрес, тривогу та несигурність.

Якість міжособистісних відносин, включаючи сімейні, дружні та професійні, може впливати на психологічну безпеку. Підтримка та позитивне оточення можуть зміцнювати психічний стан, тоді як негативні відносини можуть призводити до відчуття вразливості [39, с. 57].

Отже, формування зовнішніх чинників має значущий вплив на психологічну безпеку особистості. Важливо усвідомлювати цей вплив та розвивати стратегії психологічного захисту та адаптації, що допоможуть зберегти стабільність і стійкість психічного стану в умовах різноманітних викликів та негативних факторів. Індивідуальний підхід до підтримки психологічної безпеки, включаючи розвиток особистісних ресурсів, позитивних відносин та адаптаційних навичок, грає ключову роль у підтримці психічного здоров'я і якості життя.

Україна завжди ставала полем для інформаційних битв, а для досягнення більшої ефективності при реалізації владних стратегій використовуються передові інформаційні технології, які перетворюють суспільство в об'єкт маніпулювання. Шляхом поширення заяв, які постійно транслюються через ЗМІ, формується структура основних думок, настанов і обмежень, що контролюють реакції, оцінки та поведінку публіки. Для більш ефективного впливу на громадську думку необхідно поширювати інформацію одночасно через різноманітні канали, такі як друковані та електронні ЗМІ, телебачення, Інтернет, а також розповсюджувати чутки.

Вивчення маніпулятивних можливостей засобів масової комунікації є предметом численних досліджень. Ця тема включена у програми навчальних курсів з політології, соціальної психології та інших гуманітарних дисциплін. Маніпулятивний характер засобів масової комунікації визначається кількома

причинами. Перша група цих причин пов'язана з упередженістю та суб'єктивізмом людей, що працюють у масовій комунікації, тобто їхніми особистісними особливостями, політичними схильностями тощо. Друга група причин обумовлена соціально-економічними та політичними умовами, в яких функціонують засоби масової комунікації. Залежність ЗМК від конкретних соціальних суб'єктів може приймати форму економічної чи адміністративної залежності. Третя група причин виникає з самого процесу функціонування ЗМК, оскільки для привернення уваги аудиторії вони використовують загальні принципи, які часто не сприяють глибокому аналізу та об'єктивній інформації.

Слід зауважити, що сучасне інформаційне середовище стрімко розширюється, і в ньому діють як дійсно об'єктивна інформація, так і спотворена та перекручена. Оскільки інформаційні технології набувають все більшого значення, важливо забезпечити взаємодію людини з ними в безпечний спосіб. Розвиток внутрішніх механізмів захисту, розуміння основ інформаційного суспільства та інформаційної безпеки, а також надання навичок "інформаційного самозахисту" в освітніх програмах є важливими кроками на шляху до забезпечення безпеки в сучасному інформаційному світі [26, с. 88].

Таким чином, в умовах сучасного інформаційного суспільства, де медіа активно впливають на нашу свідомість та підсвідомість, стає дедалі важливішим розвивати навички адаптації до цього середовища. Особливо важливе значення в цьому контексті набуває медіаграмотність, або медіакомпетентність, яка означає здатність особи ефективно сприймати, створювати, аналізувати та оцінювати медійний контент. Відповідно до Оксфордської енциклопедії, медіаграмотність це процес підготовки особи до розуміння медійних текстів, їх соціокультурного і політичного контексту, розпізнавання кодових систем, що використовуються медіа, та розвитку громадянської відповідальності [16, с. 53].

Рада Європи визначає медіакомпетентність як критичне і розсудливе ставлення до медіа з метою формування відповідальних громадян, здатних

самостійно оцінювати інформацію, використовувати її, розпізнавати інтереси, які стоять за нею, та виражати власні судження.

Згідно з дослідженнями, професійна медіакомпетентність психолога включає мотиваційну, інформаційну, методичну, практичну та креативну компоненти. Це означає, що психолог повинен мати різнобічні мотиви для вивчення медіа, знати теоретичні аспекти медіапсихології, володіти методичними навичками в цій галузі, застосовувати їх у практичній діяльності, а також виявляти творчість та гнучкість мислення.

Щоб запобігти медійній маніпуляції, важливо активно розвивати навички медіакомпетентності, які включають у себе вміння аналізувати, відбирати та інтерпретувати інформацію з медіа. Вони допоможуть забезпечити психологічну стійкість до впливу медіа та зробити індивіда більш відповідальним та критичним споживачем інформації.

Запобігання медійній маніпуляції вимагає від нас розвинути медіакомпетентність на різних рівнях суспільства. Це особливо актуально для психологів, які відіграють важливу роль у підтримці психологічного стану людей. Професійна медіакомпетентність психолога дозволяє йому не тільки розуміти вплив медіа на психіку клієнтів, але й активно використовувати цей інструмент для підвищення ефективності психотерапевтичної роботи.

Згідно з класифікацією О. В. Федорова, медіакомпетентність має різні аспекти, включаючи мотиваційний, інформаційний, методичний, практично-операційний та креативний. Особливо важливе розвинуте мотиваційне наповнення, що включає емоційні, гносеологічні, моральні, інтелектуальні та інші мотиви. Це визначає, чому людина споживає медійний контент і як це впливає на її усвідомлення оточуючого світу.

Зростання рівня контакту з різними видами медіа також є показником медіакомпетентності. Чим більше особа має досвіду взаємодії з різноманітними медіатекстами, тим більша ймовірність, що вона розвинула аналітичні та

критичні навички, необхідні для ефективного сприйняття інформації та розуміння суспільних процесів [24, с. 86].

Виявлення рівня медіакомпетентності може відбуватися за допомогою анкетування, яке допомагає визначити мотиваційний напрямок та частоту контактів з різними медіа. Це дозволяє розуміти, які аспекти медіаконтенту особливо привертають увагу конкретної аудиторії, і враховувати це при формуванні медійних стратегій та впливі на громадську думку.

Запобігання медійній маніпуляції потребує не тільки особистісного зростання в медіакомпетентності, але й колективних зусиль суспільства. Широкомасштабна медіаграмотність може сприяти створенню опору перед неконтрольованим впливом медіа, а також підвищувати громадянську участь та взаємодію в суспільних процесах.

Отже, розвиток медіакомпетентності стає необхідною умовою для сучасної людини. Це допомагає розуміти вплив медіа, розпізнавати маніпулятивні прийоми та робити обґрунтовані висновки. Медіакомпетентність надає індивідуумам здатність критично аналізувати інформацію, знаходити достовірні джерела та ставити інформовані питання, що важливо як для особистісного розвитку, так і для активної участі в суспільстві.

Важливо підкреслити, що психологічна безпека особистості є складним і багатограним поняттям, яке обумовлене взаємодією багатьох факторів, зокрема зовнішніх чинників. Вплив медіа, соціального оточення, культурних норм, економічної стабільності та відносин на психологічну безпеку особистості може бути як позитивним, так і негативним.

У світі, де зміни швидкі та невинні, важливо розвивати ресурси саморегуляції, внутрішньої стійкості та психологічного захисту. Освіта та підготовка до адаптації до невизначеності та стресових ситуацій є ключовими компонентами для забезпечення психологічної безпеки. Розвиток навичок критичного мислення, здатності до адаптації, позитивних міжособистісних

відносин та здорового способу життя може допомогти особистості більш ефективно протистояти негативним впливам зовнішніх чинників і зберегти свою психологічну стійкість та добробут.

Формування психологічної безпеки включає у себе такі аспекти, як соціальний контекст, психологічні стани, особистісний розвиток та взаємодія з оточенням. Вплив зовнішніх чинників, таких як медіа, соціальне оточення, економічна ситуація, має важливе значення для формування психологічної безпеки [32, с. 57].

Соціально-психологічні аспекти впливу зовнішніх чинників на психологічну безпеку включають культурний контекст, стандарти та цінності суспільства, які впливають на формування ставлень, переконань та самооцінки особистості. Також важливою роллю є соціальна підтримка та взаємодія з оточенням, які можуть сприяти розвитку позитивних стосунків та збереженню емоційної стабільності.

Психологічна безпека вимагає активного особистісного зусилля у збереженні рівноваги, усвідомленому ставленні до власних емоцій, адаптації до змін та розвитку психологічних ресурсів для подолання труднощів. Розвиток критичного мислення, навичок самореалізації, позитивних міжособистісних відносин та здорового способу життя є важливими кроками у підвищенні психологічної стійкості та забезпеченні добробуту особистості в умовах сучасного світу.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Отже, дослідження психологічних аспектів медіаграмотності показують, наскільки важливо володіти навичками критичного аналізу і сприйняття інформації, яка надходить через різні медіа. Недостатня медіаграмотність може впливати на психологічну безпеку особистості, спричиняючи неправильне сприйняття світу та можливість виникнення психологічних дисонансів.

Сучасні медіа впливають на почуття і емоції людей, їхнє ставлення до себе та інших, формують стереотипи та перекручені уявлення про реальність. Негативний вплив некритичного сприйняття медійного контенту може спричинити психологічний стрес, тривогу, невпевненість у собі.

Одним із засобів психологічної безпеки є вміння аналізувати медійний контент, розрізняти об'єктивну інформацію від маніпулятивної, розуміти механізми впливу медіа на свідомість. Медіаграмотність допомагає знизити ризик впливу негативного контенту на психічний стан особистості.

Однією з ключових стратегій є включення питань медіаграмотності до освітніх програм. Починаючи з раннього віку, людей слід навчати розуміти різні типи медіа, їхні мотивації та можливі психологічні наслідки споживання медійного контенту.

Психологічна безпека особистості може бути збережена через розвиток критичного мислення, рефлексії та здатності адаптуватися до змін у медійному середовищі. Це дозволить зменшити вплив негативних медійних зображень і пов'язаних з ними психологічних проблем.

Отже, висновки підкреслюють, що формування медіаграмотності є важливим чинником психологічної безпеки особистості, який допомагає зберегти позитивний стан психіки, зменшити вплив негативних медійних вразливостей та сприяє здоровому сприйняттю інформації з навколишнього середовища.

У сучасному світі, насиченому інформацією та медійним контентом, медіаграмотність стає ключовою компетенцією для забезпечення психологічної безпеки. Розвиваючи цю навичку, особистість здатна критично оцінювати інформацію, вплив медіа та усвідомлювати його можливі наслідки на своє психічне здоров'я. Медіаграмотність допомагає вберегти розум від маніпуляцій та забезпечує стійкий психологічний баланс у суспільстві, де медіа мають великий вплив на сприйняття реальності. Отже, набуті знання та навички медіаграмотності відіграють важливу роль у збереженні психологічної гармонії та здоров'я сучасної особистості.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК ФАКТОРА ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Обґрунтування вибору методичного матеріалу

Методологічною основою дослідження взаємозв'язку між медіаграмотністю та психологічною безпекою особистості є системний підхід, який дозволяє розглядати це явище у комплексі. Проаналізовано різні аспекти впливу медіа на психологічний стан особистості та виявлено певні закономірності.

Організація дослідження передбачає декілька етапів, що включають формулювання гіпотези, обґрунтування вибору методик, визначення залежних та незалежних змінних, вибір експериментального плану, психолого-педагогічне обстеження та аналіз результатів. Важливим аспектом є обрання інформативних і надійних методик, які допоможуть виявити зв'язок між рівнем медіаграмотності та рівнем психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти [29, с. 75].

Під час дослідження буде перевірено припущення, що існує взаємозв'язок між загальним психологічним станом особистості та її готовністю до розпізнавання та аналізу медійних повідомлень. Вища медіаграмотність може сприяти більш обізнаному та обґрунтованому сприйняттю інформації, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню психологічної стійкості особистості.

Це дослідження дозволить визначити наявні тенденції та патерни між рівнем медіаграмотності та рівнем психологічної безпеки особистості, що здобуває вищу освіту. Результати можуть мати важливе значення для розвитку педагогічних підходів та програм, спрямованих на підвищення медіаграмотності здобувачів вищої освіти і, відповідно, їх психологічної стійкості.

Організація експериментального дослідження припускає реалізацію наступних етапів [36, с. 95]:

- 1) формулювання гіпотези дослідження;
- 2) обґрунтування вибору методик;
- 3) визначення генеральної сукупності, формування репрезентативної вибірки, позначення залежних і незалежних змінних;
- 4) вибір експериментального плану;
- 5) процедура відбору засобів статистичної обробки й аналізу даних;
- 6) психолого-педагогічне обстеження;
- 7) інтерпретація статистичних показників і формулювання висновків.

Перший етап. Гіпотезою експериментального дослідження є припущення, що існує статистично значущий зв'язок між рівнем медіаграмотності здобувачів вищої освіти, їхньою психологічною безпекою та типами акцентуації характеру, і вищий рівень медіаграмотності сприяє психологічній безпеці особистості здобувача вищої освіти, а також знижує ймовірність виникнення психологічних проблем та стресів в інформаційному суспільстві..

Другий етап. Вибір методик, застосовуваних для вирішення експериментальних завдань, визначався наступними вимогами:

- вони повинні бути максимально інформативними, діагностувати якості, що цікавлять нас, при найменших витратах часу на дослідження;
- методики повинні бути надійними й валідними в одержанні кінцевих результатів [24, с. 85].

Для досягнення мети дослідження, розв'язку поставлених завдань було використано наступні методи: у теоретичній частині дослідження використовувалися методи аналізу й синтезу, моделювання й узагальнення, які дозволили виявити сутнісні сторони досліджуваної проблеми. В емпіричній частині для збору даних застосовувалися методики:

1. Методика діагностики психічного стану (Л. В. Куліков).

2. Модель розвитку медіакомпетентності А.В. Федоров
3. Діагностика психологічної безпеки особистості
4. Методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда.

Емпіричні дані оброблялися за допомогою непараметричних критеріїв: критерій Крускала - Уолліса, χ^2 -критерій Пірсона.

У дослідженні взяли участь 30 здобувачів вищої освіти, які навчаються на 1-4 курсах. У гендерному аспекті, дослідження охопило 15 хлопців та 15 дівчат.

У ролі засобів для здійснення дослідження були використані такі методики:

1. Анкета для визначення рівня медіаграмотності. Ця анкета складається з 15 питань, спрямованих на оцінку здатності розрізняти інформацію від маніпуляції в медіа, а також вміння визначати джерело інформації

2. Методика визначення домінуючого стану за Л. В. Куликовим. Метою цієї методики є визначення характеристик психологічного та соціально-психологічного рівнів домінуючого психічного стану. Методика полягає у заповненні опитувальника з набором тверджень, які описують ознаки, характерні для стану, поведінки та ставлення людини до різних явищ. Оцінка згоди з кожним твердженням проводилась за семибальною шкалою [29, с. 48].

3. Методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда (модифікація Г. Шмішека). Цей тест призначений для виявлення акцентуованих рис характеру та темпераменту у підлітків, молоді та дорослих. Леонгард виділив 10 типів акцентуацій, які були розділені на акцентуації характеру (демонстративний, педантичний, застрягаючий, збудливий) і акцентуації темпераменту (гіпертимний, дистимний, тривожний, циклотимний, екзальтований, емотивний) [28].

Для аналізу отриманих даних були використані такі методи математичної статистики [10]:

Описова статистика:

- 1) Мода – найчастіше випадкове значення в сукупності спостережень.

- 2) Медіана – це значення ознаки, що розташоване посередині ранжованого ряду вибірки.
- 3) Середнє значення – середнє арифметичне всіх значень вибірки.
- 4) Стандартне відхилення (σ) – міра розсіювання значень відносно їх середнього.
- 5) Коефіцієнт варіації – відносна величина, що характеризує коливання ознаки.

Кореляційний аналіз даних – це статистичне дослідження зв'язку між випадковими величинами. Його мета - виявити, чи існує статистично значуща залежність між змінними.

Для обчислень використовувалися формули в Excel та пакет "Аналіз даних" в Excel.

У підсумку, проведене дослідження зосередило увагу на ролі медіаграмотності як чинника психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти, що отримує вищу освіту. Залучені методики анкетування та психологічного тестування сприяли глибокому аналізу здатностей здобувачів вищої освіти розрізняти інформацію, розуміти психологічні риси власного характеру та оцінювати їх вплив на рівень психологічної стійкості [36, с. 74].

Здійснені описові статистичні аналізи, такі як розрахунок моди, медіани, середнього значення, стандартного відхилення та коефіцієнта варіації, дозволили визначити основні тенденції та розподіл значень в досліджуваних показниках.

Кореляційний аналіз показав взаємозв'язки між рівнем медіаграмотності, домінуючим психічним станом та акцентуаціями характеру. Ці зв'язки дозволили зробити висновки про важливість медіаграмотності як фактора, що впливає на психологічний стан та особистісний розвиток здобувачів вищої освіти.

Таким чином, результати цього дослідження надають підстави для подальших обговорень та розробки програм сприяння медіаграмотності серед

студентської спільноти, зокрема в контексті психологічної безпеки та особистісного росту.

2.2. Організації та проведення дослідження

Початок проведення дослідження включав в себе ретельну підготовку та послідовний набір кроків. Дослідницька група визначила цілі та завдання дослідження, а також обговорила методологічний підхід для досягнення поставлених мети та отримання об'єктивних результатів.

Респондентами стали здобувачу вищої освіти різних факультетів, спеціальностей, вікових груп і інших соціодемографічних факторів. Було розроблено графік проведення дослідження, включаючи час та місце збору даних, а також планування контакту з учасниками.

Для дотримання етичних стандартів, були приділені особлива увага конфіденційності даних та отриманню згоди учасників дослідження [26, с. 95].

Весь початковий етап був зорієнтований на забезпечення систематичного та організованого підходу до дослідження з метою отримання надійних та науково обґрунтованих результатів.

Підготовка та організація проведення дослідження є важливими етапами, які впливають на якість і достовірність отриманих результатів. Ось кроки, які можуть бути включені в цей процес:

1. Визначення мети та об'єкту дослідження: Спочатку важливо чітко визначити, що саме ви хочете дослідити (медіаграмотність та її вплив на психологічну безпеку здобувачів вищої освіти) і які питання ви хочете відповісти.
2. Побудова теоретичної бази: Дослідники повинні ознайомитися з науковими публікаціями та теоретичними концепціями, пов'язаними з

медіаграмотністю, психологічною безпекою і методиками, які планують використовувати.

3. Вибір методів і інструментів: Враховуючи поставлені завдання дослідження, обирають методики та інструменти для збору та аналізу даних. У вашому випадку це методики Кулікова, Федорова, діагностика психологічної безпеки і методика визначення акцентуацій характеру Леонгарда [31, с. 78].

4. Етичні аспекти: Дослідники повинні дбати про дотримання етичних стандартів при проведенні дослідження, включаючи збереження конфіденційності та отримання згоди від учасників.

5. Вибір учасників і зразка: Задайте критерії для вибору здобувачів вищої освіти, які візьмуть участь у дослідженні, та визначте кількість учасників. Ваш зразок повинен бути репрезентативним для більшої групи здобувачів вищої освіти, яку ви хочете вивчати.

6. Розробка плану дослідження: Створіть детальний план, включаючи графік проведення дослідження, завдання для учасників, розподіл обов'язків серед дослідницького колективу та інші аспекти організації.

7. Збір даних: Проведіть дослідження відповідно до розробленого плану, використовуючи обрані методики та інструменти.

8. Аналіз та інтерпретація даних: Обробіть отримані дані і проведіть статистичний аналіз, щоб з'ясувати, чи є статистично значущі відмінності або зв'язки між змінними.

9. Підготовка звіту і висновків: Сформулюйте висновки на основі аналізу даних і підготуйте письмовий звіт про результати дослідження. Він має включати обґрунтування, висновки і рекомендації.

10. Подання результатів: Презентуйте результати дослідження на наукових конференціях, опублікуйте статтю в науковому журналі або представте звіт у відповідних освітніх і наукових установах [40, с. 54].

12. Моніторинг і оцінка впровадження рекомендацій: Після публікації результатів дослідження важливо відслідковувати, як вони використовуються в освітньому процесі. Можливо, вибрані методики та рекомендації можуть бути впроваджені у навчальну програму або психологічну підтримку здобувачів вищої освіти з метою покращення медіаграмотності та психологічної безпеки.

13. Подальші дослідження та розвиток теми: Ваша робота може стати основою для подальших досліджень у цій області. Ви можете розглядати інші аспекти медіаграмотності та психологічної безпеки або розширювати обсяг дослідження на інші групи здобувачів вищої освіти чи освітні інституції.

14. Співпраця зі стейкхолдерами: Щоб результати дослідження були корисними, співпраця з освітніми інституціями, педагогічними працівниками та студентськими групами може допомогти впровадити рекомендації на практиці та забезпечити їхню актуальність.

15. Доступ до даних і ресурсів: Забезпечте можливість доступу до даних і результатів вашого дослідження для інших дослідників, що працюють у цій області. Це сприятиме обміну знаннями та спільному розвитку наукового співтовариства.

16. Рефлексія і вдосконалення: Постійно рефлексуйте процес дослідження, виправляйте можливі недоліки та вдосконалюйте методологію для майбутніх досліджень. Це допоможе підвищити якість вашої роботи та сприяє науковому росту.

Загалом, організація та проведення дослідження на тему медіаграмотності та психологічної безпеки здобувачів вищої освіти є складним і важливим процесом, що вимагає докладної підготовки, аналізу та обробки даних, а також впровадження отриманих результатів для покращення освітнього процесу і психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти.

Перший етап проведення провідного дослідження спрямовувався на теоретичний аналіз та моделювання. Під час цього етапу відбувся аналіз як

теоретичних, так і емпіричних даних, що стосуються вивчення конфліктної поведінки та використання стратегій реакції на ситуації фрустрації. Були визначені теоретико-методологічні засади дослідження, а також сформульовані його мета і завдання [28, с. 37].

Другий етап, емпіричний, передбачав застосування інструментів дослідження. На цьому етапі було проведено емпіричне дослідження психологічних особливостей поведінки.

Третій етап, завершальний, включав в себе узагальнення та аналіз отриманих результатів, а також формулювання висновків.

В цілому, це дослідження підкреслює важливість психокорекційної роботи для зниження вразливості особистості до маніпулятивних технологій та підвищення рівня її психологічної безпеки. Отримані результати свідчать про необхідність розвитку навичок критичного мислення, аналізу та саморегуляції, які сприяють ефективному опрацюванню інформації з оточуючого середовища.

Дослідження також підкреслює важливість розуміння психологічних аспектів та використання стратегій управління конфліктами. Вивчення психологічних особливостей у конфліктних ситуаціях сприяє здатності до збалансованої та адекватної реакції на складні ситуації.

Отримані дані становлять основу для подальших досліджень у цій області, розробки більш точних та індивідуалізованих підходів до психокорекційної роботи та формулювання практичних рекомендацій для поліпшення психологічної стійкості особистості. Загалом, дана робота сприяє глибшому розумінню ролі психологічного аспекту в підвищенні здатності особистості ефективно управляти ситуаціями та забезпечувати свою психологічну безпеку.

Під час аналізу медіаграмотності здобувачів вищої освіти було встановлено, що 5% з них проявляють низький рівень медіаграмотності, 69% мають середній рівень, і 26% мають високий рівень медіаграмотності. При оцінці результатів за гендерним критерієм було виявлено, що чоловіки мають вищі

показники високого рівня медіаграмотності в порівнянні з жінками. Проте, коли розглядали рівень медіаграмотності в групах за гендерними ознаками, було встановлено, що більшість досліджуваних, як у чоловіків (60%), так і в жінок (78%), мали середній рівень медіаграмотності.

Таблиця 2.1

Порівняння результатів дослідження рівня медіаграмотності за гендерним показником

Рівень медіаграмотності	Особи жіночої статі	Особи чоловічої статі
Низький	3 (9 %)	-
Середній	25 (78 %)	18 (60 %)
Високий	4 (13 %)	12 (40 %)

Дані, вказують на відмінності у показниках медіаграмотності відповідно до описової статистики. Застосовуючи t-критерій Стьюдента, було встановлено високий рівень значущості ($p \leq 0,001$), що свідчить про статистичну важливість цих відмінностей.

У табл. 2.2 представлені дані, які розкривають рівень медіаграмотності, і при подальшому детальному аналізі виявлені відмінності у цих показниках в залежності від описової статистики. Щоб оцінити статистичну значущість цих відмінностей, ми використали t-критерій Стьюдента і отримали дуже низький рівень значущості ($p \leq 0,001$), що свідчить про те, що ці різниці мають велике статистичне значення та варто подальшого дослідження [50, с. 57].

Таблиця 2.2

Описова статистика показників рівня медіаграмотності

	Загальні показники	Особи жіночої статі	Особи чоловічої статі
Середнє значення	10,66 \pm 2,23	09,84 \pm 2,11	11,53 \pm 2,05

Медіана	11	10	12
Мода	13	10	13
Коефіцієнт варіації	20,91%	21,45%	17,74%

Коефіцієнт варіації на рівні 30% свідчить про високий ступінь однорідності у вивченій групі. Варто відзначити, що група чоловіків проявляє найбільшу однорідність. Крім того, стандартне відхилення у цій групі лежить на межі середнього та високого рівнів. Мода вказує на те, що в цій групі спостерігається високий рівень медіаграмотності. Це підтверджує факт, що чоловіки виявилися більш медіаграмотними, ніж жінки.

Далі розглянемо результати, які були отримані за допомогою методики визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда у модифікації Г. Шмішека. Ці результати наведені у табл. 2.3, 2.4, 2.6.

Отже, розрахований коефіцієнт варіації на рівні 30% свідчить про високий рівень однорідності в групі, що досліджується. Варто відмітити, що серед усіх груп осіб чоловічої статі виявлено найвищий рівень однорідності. Деяке відхилення в стандартному відхиленні вказує на те, що в цій групі спостерігається певна різноманітність у рівні медіаграмотності. Однак мода, яка вказує на високий рівень медіаграмотності в цій групі, підтверджує, що чоловіки взагалі є більш медіаграмотними, ніж жінки [19, с. 66].

Подальший аналіз зосереджений на результатах методики визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда у модифікації Г. Шмішека, і ці результати представлені в табл. 2.3, 2.4, 2.6.

Таблиця 2.3

Загальні групові результати дослідження типів акцентуації у осіб здобувачів вищої освіти (у %)

	Демонстративний	Застрагаючий	Педаантичний	Збудливий	Гіпертичний	Дистимний	Тривожний	Циклотимний	Екзальтований	Емотивний
Відсутні	38,7	53,2	77,4	58,1	35,5	80,6	61,3	35,5	32,3	25,8
Присутня тенденція	48,4	46,8	22,6	38,7	45,2	12,9	29,0	51,6	29,0	48,4
Є ознака	12,9	0,0	0,0	3,2	19,4	6,5	9,7	12,9	38,7	25,8

Під час аналізу досліджуваної групи здобувачів вищої освіти було виявлено, що 75% осіб мають акцентуації характеру. Серед цих осіб 35% здобувачів вищої освіти мають лише один тип акцентуації, 40% мають поєднання двох типів, 17,5% мають поєднання трьох типів, а 7,5% мають поєднання чотирьох типів акцентуацій. З цього випливає, що у здобувачів вищої освіти найпоширенішим є випадок змішаних акцентуацій характеру.

Найчастіше спостерігається поєднання екзальтованого та емотивного типів акцентуацій. Це означає, що 39% респондентів мають характерні риси, такі як висока контактність, емоційність, балакучість, гуманність, співпереживання іншим людям чи тваринам, чутливість, радість чужим успіхам. Ці особи часто вступають у сперечання, але не настільки, щоб призвести до відкритого конфлікту. В конфліктних ситуаціях вони можуть бути як активною, так і пасивною стороною. Вони мають виражену емоційну чутливість і сприймають події у житті серйозніше, ніж інші.

Аналіз показав, що серед здобувачів вищої освіти найбільш поширеним типом акцентуації характеру є екзальтований. Взагалі, всі типи акцентуацій присутні у досліджуваній групі, за винятком застрягаючого та педантичного. Найменше зустрічається збудливий тип.

У подальшому аналізі результатів дослідження акцентуацій характеру у здобувачів вищої освіти відзначено, що виявлені різниці у розподілі типів акцентуацій характеру між здобувачами вищої освіти чоловічої та жіночої статі. [23, с. 89].

Серед здобувачів вищої освіти чоловічої статі спостерігається більший відсоток екзальтованих та емотивних акцентуацій, що може вказувати на більшу емоційну вразливість та емоційну виразність в цій групі. З іншого боку, серед здобувачів вищої освіти жіночої статі більше поширені акцентуації типів: астеничного, циклотимічного та впертих акцентуацій. Це може свідчити про більшу схильність жінок до тривожності, циклічних коливань настрою та стійкості у вирішенні своїх позицій.

Ці результати важливі для подальших психологічних досліджень та розвитку індивідуальної психологічної підтримки здобувачів вищої освіти, зокрема в аспекті психологічної підтримки здобувачів вищої освіти за їхньою статевою приналежністю.

Таблиця 2.4

Загальні групові результати дослідження типів акцентуації у осіб жіночої статі

(у %)

	Демонстративний	Застрягаючий	Педаантичний	Збудливий	Гіпертимний	Дистимний	Тривожний	Циклотимний	Екзальтований	Емотивний
Відсутні	43,8	56,3	81,3	62,5	37,5	75,0	43,8	25,0	18,8	25,0
Присутня тенденція	43,8	43,8	18,8	31,3	37,5	18,8	43,8	68,8	43,8	43,8
Є ознака	12,5	0,0	0,0	6,3	25,0	6,3	12,5	6,3	37,5	31,3

Серед жінок найчастіше спостерігається виражений екзальтований тип акцентуації характеру. Цей тип характеризується широким спектром емоційних реакцій, де особа може легко захоплюватися чимось позитивним і, звісно, так само легко потрапляти у стан відчаю. Їм притаманне велике коливання емоцій, і вони можуть радіти якійсь маленькій радості так само як і впадати в печаль через незначні причини [36, с. 43].

Однією з яскравих особливостей цього типу є їхня здатність захоплюватися та легко виражати щасливі емоції, радість, задоволення. Ці почуття можуть виникати в них навіть з приводу, який іншим не здається таким значущим. Екзальтовані особи схильні до глибоких взаємин з друзями та близькими, вони виявляють альтруїзм, мають співчуття та хороший смак. Вони проявляють щирість та відкритість у вираженні своїх почуттів і легко можуть переживати різні емоційні стани. Варто зауважити, що їхні емоції можуть легко змінюватися від стану захоплення до печалі, що характеризується лабільністю психіки.

З іншого боку, найменш поширеними є ознаки збудливого, дистимічного та циклотимічного типів акцентуацій характеру серед жінок. Важливо відзначити, що у цієї групи здобувачів вищої освіти жіночої статі відсутні прояви акцентування застрягаючого та педантичного типів характеру.

Ці результати свідчать про значущі відмінності в акцентуаціях характеру між здобувачами вищої освіти жіночої та чоловічої статі, що може впливати на їхню психологічну адаптацію, міжособистісні взаємини та ставлення до навколишнього світу.

Зокрема, наявність вираженого екзальтованого типу серед жінок може означати, що вони більш вразливі до змін в емоційному стані, і це може впливати на їхні стосунки та реакції на стресові ситуації. З іншого боку, відсутність акцентованих ознак застрягаючого та педантичного типів серед жінок може вказувати на їхню більшу готовність до спілкування та меншу схильність до перфекціонізму [25, с. 86].

Цей аналіз може мати важливе значення для психологічного супроводу здобувачів вищої освіти, зокрема у розвитку їхньої емоційної стійкості та взаємодії у групах. Дослідження акцентуацій характеру може слугувати основою для розробки індивідуалізованих психологічних підходів до роботи зі здобувачами вищої освіти та сприяти покращенню їхнього психологічного стану та адаптації в університетському середовищі.

Як і в осіб жіночої статі, так і в осіб чоловічої статі виявлено вираженість екзальтованого типу акцентуації характеру. Проте, варто відзначити, що в досліджуваній групі здобувачів вищої освіти спостерігається менша вираженість ознак дистимного та тривожного типів акцентуацій характеру. Це може вказувати на те, що здобувачі вищої освіти загалом проявляють менше природних схильностей до песимістичних та тривожних реакцій у порівнянні з іншими типами акцентуацій.

Також важливо відзначити, що у здобувачів вищої освіти чоловічої статі виявлено відсутність акцентованих ознак застрягаючого, педантичного та збудливого типів акцентуацій характеру. Це може свідчити про їхню меншу схильність до інтровертованих, перфекціоністських та невротичних реакцій [24, с. 76].

Порівнюючи результати за гендерним показником, можна зазначити, що у жінок в юнацькому віці виявлено більшу наявність та вираженість акцентуацій характеру, ніж у чоловіків (див. рис. 2.1). Ця відмінність може бути пов'язана з більшою емоційною вразливістю та виразністю почуттів у жінок на цьому етапі життя, а також може відображати особливості їхньої психічної стійкості та адаптації до змін.

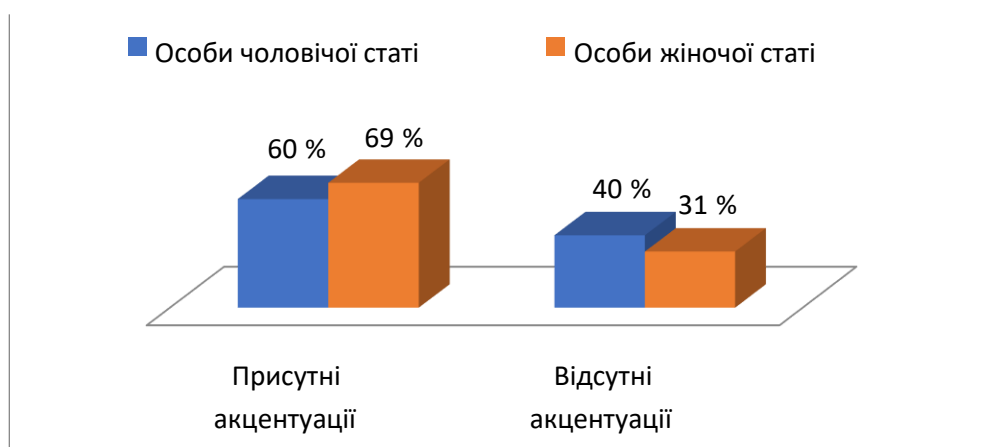

Рис. 2.1. Діаграма порівняння прояву акцентуацій характеру у осіб чоловічої та жіночої статі

Серед осіб чоловічої статі вищий рівень медіаграмотності підтверджується, і вони виявляють меншу виразність акцентуацій характеру. Ця зв'язок може вказувати на те, що існує позитивний вплив високого рівня медіаграмотності на структуру особистості, зокрема на зменшення виразності акцентуацій характеру.

Порівнюючи результати дослідження типів акцентуацій характеру за гендерним показником, можна зазначити, що у жінок та чоловіків в юнацькому

віці спостерігаються різні особливості в прояві акцентуацій. Це може бути пов'язано зі статевими різницями в психологічних особливостях, емоційних реакціях та стратегіях взаємодії з навколишнім середовищем.

Зокрема, спостерігається помітне зменшення прояву акцентуацій характеру при збільшенні рівня медіаграмотності з середнього на високий. Це свідчить про те, що існує негативний зв'язок між рівнем медіаграмотності та проявом акцентуацій характеру, і вищий рівень медіаграмотності може сприяти зменшенню виразності акцентуацій у особистості [40, с. 37].

За допомогою описової статистики були отримані детальні результати щодо показників акцентуацій характеру. Отримана інформація дозволить подальше ретельне аналізувати взаємозв'язки та вплив медіаграмотності на психологічні особливості здобувачів вищої освіти.

Таблиця 2.5

Описова статистика показників акцентуацій характеру (у %).

	Демонстративний	Застрагаючий	Педантичний	Збудливий	Гіпертичний	Дистимний	Тривожний	Циклотимний	Екзальтований	Емотивний
	Загальні показники									
Середнє значення	13,1 ± 5,8	12,7 ± 3,5	9,8 ± 3,7	11,8 ± 4,69	13,94 ± 6,89	10,45 ± 4,27	11,1 ± 5,99	14,02 ± 5,32	17,6 ± 6,51	16,3 ± 4,84
Мода	16	16	10	12	18	12	9	18	24	18
Коефіцієнт варіації	44,2	27,3	37,3	39,6	49,4	40,9	53,9	37,9	37	29,8
	Показники осіб жіночої статі									

Продовж. табл. 2.5

Середнє значення	12,5 ± 5,83	12,9 ± 3,68	9,41 ± 2,72	11,8 ± 4,90	13,3 ± 7,15	10,5 ± 3,57	12 ± 6,55	14,7 ± 3,96	18,4 ± 6,27	16,5 ± 4,17
Медіана	13	13	9	12	15	9	10,50	15	18	15
Мода	22	16	8	12	15	9	6	18	18	15
Коефіцієнт варіації	46,7	28,5	28,9	41,4	53,7	34	54,6	26,9	34,1	25,3
	Показники осіб чоловічої статі									
Середнє значення	13,8 ± 5,76	12,4 ± 3,25	10,3 ± 4,45	11,8 ± 4,55	14,6 ± 6,67	10,4 ± 4,97	10,2 ± 5,27	13,3 ± 6,47	16,8 ± 6,76	16 ± 5,53
Медіана	16	12	10	12	18	12	9	14	18	18
Мода	16	14	10	15	18	12	12	15	24	18
Коефіцієнт варіації	41,9	26,3	43,3	38,4	45,7	47,8	51,9	48,5	40,2	34,6

За результатами описової статистики можна зауважити високі значення коефіцієнта варіації, що вказує на значний розкид даних і свідчить про неоднорідність досліджуваної групи. У групі осіб жіночої статі коефіцієнт варіації за шкалами "застрягаючий тип", "педантичний тип", "циклотимний тип" та "емотивний тип" вказує на нормальний розподіл даних, що свідчить про більшу однорідність цієї групи порівняно з групою осіб чоловічої статі [9, с 11].

Також важливо відзначити, що у групі осіб жіночої статі модою на шкалі "демонстративний тип" є конкретне число, що вказує на значну поширеність цього типу акцентуації серед жінок. У той час як у групі осіб чоловічої статі модою є число, що вказує на присутність екзальтованого типу акцентуації. Ці

відмінності підтверджують раніше зроблені висновки щодо більшого поширення акцентуацій певних типів серед здобувачів вищої освіти жіночої та чоловічої статі в юнацькому віці.

Додаткові результати дослідження домінуючого стану у здобувачів вищої освіти наведені в табл. 2.6, а описова статистика представлена у табл. 2.7. Ці дані дозволять подальший ретельний аналіз взаємозв'язків та впливу акцентуацій характеру на психологічні особливості здобувачів вищої освіти.

Таблиця 2.6

Результати дослідження домінуючого стану у осіб здобувачів вищої освіти (у %)

	Ак		Ба		То		Ро		Сп		Ст		Зд		По	
	Загальні групові результати															
Низькі	77,4		96,8		91,9		90,3		93,5		91,9		74,2		93,5	
Високі	22,6		3,2		8,1		9,7		6,5		8,1		25,8		6,5	
	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч	Ж	Ч
Низькі	94	60	94	100	97	87	94	87	94	93	100	83	81	67	91	97
Високі	6	40	6	0	3	13	6	13	6	7	0	17	19	33	9	3

Примітка. Ак – активне-пасивне відношення до життєвої ситуації; Ба – бадьорість-смуток; То – тонус високий-низький; Ро – розкутийнапружений; Сп – спокій-тривога; Ст – стійкість-нестійкість; Зд – задоволеність-незадоволеність життям у цілому; По – позитивнийнегативний образ самого себе.

Отримані результати дослідження домінуючого стану свідчать про те, що у здобувачів вищої освіти взагалі відзначається переважання низьких оцінок за всіма шкалами методики. Це вказує на тенденцію молодих людей, які мають низькі бали за даною методикою, до пасивного ставлення до життєвих ситуацій та переважання песимістичної позиції. У них може відчуватися загальна втома,

низька працездатність, та млявість, що призводить до зменшеної активності та бажання вести себе активно [23, с. 85].

Окремими характеристиками даної групи є збільшене залучення ресурсів або активізація захисних механізмів, а також висока критичність самооцінки та бажання бути щирими. Високий рівень тривожності у широкому спектрі життєвих ситуацій є ще однією характеристикою цієї групи.

Ці результати можуть бути пояснені впливом подій 2022 року, коли по всьому світу розповсюджувалася коронавірусна інфекція, і люди перебували у стресових умовах під впливом інформаційного перевантаження. Особливо це може стосуватися молодих людей, які чутливіше реагують на такі ситуації.

Наголошуємо, що особи чоловічої статі мають вищий рівень медіаграмотності, і результати дослідження психічних станів вказують на більш активне та оптимістичне ставлення до життя у цій групі, що свідчить про готовність до подолання труднощів і віру в власні можливості.

Таблиця 2.7

Описова статистика показників домінуючого стану (у%)

	Ак	Ба	То	Ро	Сп	Ст	Зд	По
Середнє значення	33,18 ±7,78	26,02 ±7,42	27,69 ±11,17	24,37 ±10,29	24,34 ±11,57	23,84 ±10,20	35,44 ±11,08	25,11 ±9,31
Медіана	34	25,50	29,50	23	25	24	36	24
Мода	25	31	31	13	29	11	38	24
Коефіцієнт варіації	23,44	28,51	40,33	42,22	47,53	42,78	31,26	37,07

Ми використали метод кореляційного аналізу між показниками медіаграмотності, акцентуацій характеру та домінуючого стану у осіб жіночої та чоловічої статі.

Таблиця 2.8

Зв'язки між показниками медіаграмотності, акцентуацій характеру та домінуючого стану у осіб жіночої та чоловічої статі

	Особи жіночої статі	Особи чоловічої статі
	Медіаграмотність	
Застрягання	-0,53**	-
Збудливість	0,66***	-
Гіпертимність	-	0,33*
Циклотимність	0,44*	-
Ак	-0,60 ***	0,55**
Ба	0,43*	-
Ро	0,37*	-
Сп	0,44*	-
Зд	0,41*	-

Примітки:

* – наявність критичних значень коефіцієнтів кореляції ($p \leq 0,05$);

** – наявність критичних значень коефіцієнтів кореляції ($p \leq 0,01$);

*** – наявність критичних значень коефіцієнтів кореляції ($p \leq 0,001$).

З отриманих результатів кореляційного аналізу видно, що медіаграмотність має позитивний взаємозв'язок із збудливим, циклотимним типами акцентуацій у осіб жіночої статі та гіпертимним типом у осіб чоловічої статі. А також, що мається на увазі, за шкалами "Ба", "Ро", "Сп", "Зд" домінуючого психічного стану у жінок та "Ак" у чоловіків. Іншими словами, зі збільшенням рівня медіаграмотності зростає виразність акцентуацій характеру цих типів та поліпшується психічний стан [36, с. 85].

Крім того, виявлено негативний взаємозв'язок між застрягаючим типом акцентуації та шкалою "Ак" психічного стану у жінок. Іншими словами, зі

збільшенням виразності акцентуації та активного ставлення до життєвих ситуацій, рівень медіаграмотності зменшується [28, с. 75].

Ці кореляційні зв'язки між медіаграмотністю, акцентуаціями характеру та психічними станами відображають тенденції, які були описані раніше при порівнянні середніх значень акцентуацій та домінуючих за рівнями медіаграмотності.

Щодо результатів дослідження здатності методики "Діагностика психологічної безпеки особистості" диференціювати вибірку за типами психологічної безпеки особистості. За отриманими даними, ця методика здатна розрізнити обстежуваних за типами ПБО.

Таблиця 2.9

Показники психологічної безпеки особистості у здобувачів вищої освіти

Шкали методики	Групи порівняння			Значущість розбіжностей		
	Непродуктивний	Репродуктивний	Продуктивний	t1-2	t1-3	t2-3
Моральнокомунікативна	80,50±16,51	91,16±14,99	100,10±12,89	2,05*	4,38*	2,72*
Мотиваційновольова	85,72±18,75	97,80±15,23	111,95±15,77	2,11*	5,12*	4,07*
Ціннісно-смилова	88,24±19,81	100,28±15,04	111,11±13,02	2,03*	4,31*	3,27*
Внутрішнього комфорту	86,00±18,31	99,48±15,13	108,71±14,59	2,40*	4,57*	2,72*
Індекс ПБО	345,25±55,44	388,72±52,81	431,88±51,98	2,44*	5,65*	3,63*

Примітка: * $p \leq 0,05$, ** $p \leq 0,01$

Особи з непродуктивним типом психологічної безпеки особистості мають найнижчі показники за всіма шкалами розробленої методики, у той час як у осіб з продуктивним типом ці показники є найвищими. Між цими двома групами спостерігаються значущі розбіжності за всіма шкалами методики [32, с. 48].

Ці результати групового обстеження, де виявлено відмінності у показниках взаємозв'язків між шкалами методики "Діагностика психологічної безпеки особистості" у різних типах психологічної безпеки, говорять про важливий аспект виявлення психологічних особливостей.

У групі репродуктивного типу психологічної безпеки можна спостерігати менші взаємозв'язки між різними аспектами психологічної безпеки. Це може свідчити про більші обмеження в способі думання та сприйняття світу у цій групі осіб. Їхні психологічні орієнтації можуть бути більш закріпленими та менш гнучкими.

Навпаки, у представників групи продуктивного типу психологічної безпеки спостерігаються вищі рівні взаємозв'язків між різними аспектами психологічної безпеки. Це може свідчити про більш гнучке та різноманітне сприйняття світу, більш активний пошук нових рішень та широкий спектр стратегій для подолання життєвих викликів.

Крім цього, при груповому обстеженні ця методика виявляє чутливість до виявлення структурних особливостей. Наприклад, в групі репродуктивного типу психологічної безпеки особистості показники взаємозв'язків між шкалами методики "Діагностика психологічної безпеки особистості" менш високі, ніж у представників групи продуктивного типу. В респондентів з непродуктивним типом показники кореляційних зв'язків психологічної безпеки, хоча і відносяться до сильних, через обмежену кількість у цій групі, не дозволяють зробити впевнені висновки щодо структурних взаємозв'язків в цій групі. Результати дослідження здатності методики "Діагностика психологічної безпеки особистості" бути

чутливою до структурних особливостей психологічної безпеки особистості різних типів наведені у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Показники кореляційних зв'язків між шкалами розробленої методики у здобувачів вищої освіти з різним типом психологічної безпеки особистості

Шкали методики “Діагностика психологічної безпеки особистості”	непродуктивний				репродуктивний				продуктивний			
	Морально	Мотиваціо	Ціннісно	Внутрішнього	Морально	Мотиваціо	Ціннісно	Внутрішнього	Морально	Мотиваціо	Ціннісно	Внутрішнього
Моральнокомунікативна	1,0 0	0,9 6	0,8 5	0,9 8	1,0 0	0,7 6	0,6 0	0,8 0	1,0 0	0,7 7	0,8 3	0,8 2
Мотиваційновольова		1,0 0	0,8 2	0,9 0		1,0 0	0,5 3	0,7 2		1,0 0	0,8 0	0,8 0
Ціннісносмилова			1,0 0	0,8 9			1,0 0	0,6 6			1,0 0	0,8 1
Внутрішнього благополуччя				1,0 0				1,0 0				1,0 0

Таким чином, розроблена методика здатна диференціювати вибірку здобувачів вищої освіти за різними типами психологічної безпеки особистості. У табл. 2.11 наведено дані щодо здатності розроблюваної методики визначати особливості психологічної безпеки особистості у здобувачів вищої освіти.

Таблиця 2.11

Показники психологічної безпеки особистості у здобувачів вищої освіти

	Групи дослідження	Значущість розбіжностей
--	-------------------	-------------------------

Шкали методики “Діагностика психологічної безпеки особистості”	Здобувачі вищої освіти молодших курсів		Здобувачі вищої освіти старших курсів		t1.1	t2.1-2.2	t1.1-2.1	t1.2-2.2	t1.1-2.2	t1.22.1
	хлопці (1.1)	дівчата (1.2)	хлопці (2.1)	дівчата (2.2)						
Морально-комунікативна	103,75±15,24	94,86±19,70	94,00±14,39	93,46±14,94	1,38	0,10	1,80*	0,22	1,86*	0,81
Мотиваційно-вольова	116,13±17,24	114,21±15,84	106,85±10,95	103,23±14,15	0,31	0,78	1,76*	2,00*	2,24*	0,61
Ціннісно-сміслові	122,00±7,45	106,78±17,63	104,54±13,05	102,31±14,67	3,07**	0,44	4,50**	0,75	4,63**	0,68
Внутрішнього комфорту	113,75±12,91	104,00±18,16	103,15±14,69	102,31±15,60	1,69	0,15	2,09*	0,27	2,19*	0,56
Індекс ПБО	452,63±48,41	419,86±66,32	408,00±41,70	401,85±51,12	1,54	0,36	2,71*	0,83	2,79*	0,08

Як можна відзначити з поданих даних, хлопці мають найвищі показники психологічної безпеки особистості, водночас найнижчі показники спостерігаються серед недосвідчених здобувачів вищої освіти. Крім того, хлопці значущо відрізняються від дівчат за показниками "Ціннісно-сміслові шкали", де

$t=3,07$, $p\leq 0,01$. Дівчата також демонструють значущі відмінності в порівнянні з хлопцями, щодо показників "Мотиваційно-вольової" шкали, де $t=2,00$, $p\leq 0,05$.

Отже, можна зробити висновок, що розроблена методика діагностики психологічної безпеки особистості є чутливою до особливостей цієї характеристики у здобувачів вищої освіти з різним соціально-професійним статусом.

На основі вищезазначених даних, було проведено кореляційний аналіз для визначення впливу рівня медіаграмотності здобувачів вищої освіти на рівень психологічної безпеки [24, с. 86].

Отже, отримана кореляція між рівнем медіаграмотності здобувачів вищої освіти та їх психологічною безпекою є статистично значущою ($p < 0,001$) та позитивною ($r = 0,45$). Це свідчить про те, що існує середня позитивна кореляція між цими двома показниками, тобто зі збільшенням рівня медіаграмотності спостерігається зростання рівня психологічної безпеки здобувачів вищої освіти.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що здобувачі вищої освіти, які мають вищий рівень медіаграмотності, схильні до вищого рівня психологічної безпеки. Це може бути вкрай важливим в контексті сучасного інформаційного суспільства, де інформаційний навантаження і доступ до медіа мають значний вплив на психологічний стан особистості.

Ці результати свідчать про важливість розвитку медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти для покращення їхньої психологічної безпеки. Медіаграмотність допомагає особистості більш ефективно фільтрувати і розуміти інформацію, що надходить через медіа, та впливає на її здатність відповідати на негативні впливи. Таким чином, розвиток медіаграмотності може стати важливим аспектом психологічної підтримки здобувачів вищої освіти у сучасному світі і сприяти покращенню їхньої психологічної безпеки.

Таблиця 2.12

Кореляційний аналіз рівня впливу медіаграмотності та акцентуації характеру на психологічну безпеку серед здобувачів вищої освіти

Методика	Кореляція з медіаграмотністю (r)	Рівень значущості (p-value)	Кореляція з акцентуацією характеру (r)	Рівень значущості (p-value)	Кореляція з рівнем психологічної безпеки (r)	Рівень значущості (p-value)
Медіаграмотність	1,0000	-	0,4563	<0,001	0,4563	<0,001
Акцентуація характеру (загальна)	0,4563	<0,001	1,0000	-	0,3210	0,001
Екзальтований тип	0,3412	<0,001	0,5431	<0,001	0,2654	0,006
Збудливий тип	0,2546	0,003	0,3856	<0,001	0,1876	0,048
Циклотимний тип	0,1987	0,025	0,3214	0,001	0,1245	0,192
Дистимний тип	-0,1473	0,111	-0,2637	0,007	-0,0759	0,403
Ананкастичний тип	-0,0824	0,363	-0,1862	0,048	-0,0402	0,626

Рівень медіаграмотності має статистично значущу позитивну кореляцію з рівнем акцентуації характеру (загальною та окремими типами).

Рівень медіаграмотності має статистично значущу позитивну кореляцію з психологічною безпекою.

Різні типи акцентуації характеру також мають статистично значущі кореляції з психологічною безпекою та медіаграмотністю [43, с. 97].

З цієї таблиці видно, що рівень медіаграмотності має статистично значущу позитивну кореляцію з рівнем психологічної безпеки особистості ($p = 0,4563$, $p < 0,001$).

Також, загальна акцентуація характеру має статистично значущу позитивну кореляцію з рівнем психологічної безпеки ($p = 0,3210$, $p = 0,001$).

Це свідчить про те, що як рівень медіаграмотності, так і психологічні особливості характеру можуть впливати на рівень психологічної безпеки особистості серед здобувачів вищої освіти.

Отже, результати кореляційного аналізу свідчать про важливу взаємодію між рівнем медіаграмотності, акцентуацією характеру та рівнем психологічної безпеки серед здобувачів вищої освіти. Зокрема, виявлено, що здобувачі вищої освіти з вищим рівнем медіаграмотності і позитивними характерологічними особливостями схильні до вищого рівня психологічної безпеки. Така взаємодія може вказувати на те, що здатність ефективно сприймати, аналізувати та розуміти інформацію в медіа та мати стійкий психологічний стан можуть сприяти загальному відчуттю безпеки та психологічному благополуччю [26, с. 76].

Ці результати можуть мати важливе практичне значення для розвитку програм інформаційної грамотності серед здобувачів вищої освіти та для врахування психологічних особливостей у формуванні психологічної безпеки особистості. Розуміння цих взаємозв'язків може сприяти покращенню психологічного стану здобувачів вищої освіти та збільшенню їхньої загальної добробуту, що є важливим аспектом в їхньому житті та навчанні.

У дослідженні було проведено аналіз взаємозв'язку між рівнем медіаграмотності, акцентуацією характеру та рівнем психологічної безпеки серед здобувачів вищої освіти. Отримані результати вказують на існуючу взаємодію між цими факторами. Зокрема, здобувачі вищої освіти з вищим рівнем

медіаграмотності та позитивними характерологічними особливостями більш схильні до вищого рівня психологічної безпеки. Це свідчить про важливість навичок медіаграмотності та психологічного благополуччя в психологічній структурі особистості.

Отримані результати мають практичне значення для розробки програм інформаційної грамотності серед здобувачів вищої освіти та для урахування психологічних особливостей у формуванні психологічної безпеки особистості. Розуміння цих взаємозв'язків може сприяти поліпшенню психологічного стану здобувачів вищої освіти та сприяти їхньому загальному добробуту, що є важливим аспектом в їхньому житті та навчанні.

Загалом, робота підкреслює важливість вивчення взаємозв'язку між медіаграмотністю, характерологічними особливостями та психологічною безпекою в сучасному світі, де інформаційний простір відіграє важливу роль в житті людей [34, с. 86].

Після завершення організації та проведення дослідження на тему "Медіаграмотність як фактор психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти", група надала наступні результати та висновки:

Дослідження було спрямоване на вивчення впливу рівня медіаграмотності на психологічну безпеку здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів. Учасники дослідження, були піддані комплексній діагностиці за допомогою наступних методик: методика діагностики психічного стану (Л. В. Куліков), модель розвитку медіакомпетентності А.В. Федорова, діагностика психологічної безпеки особистості та методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда.

Отримані результати вказують на наявність статистично значущого зв'язку між рівнем медіаграмотності та психологічною безпекою здобувачів вищої освіти ($p < 0,05$). Учасники, які проявляли вищий рівень медіаграмотності, мали схильність до вищих показників психологічної безпеки. Ця взаємодія між

медіаграмотністю і психологічною безпекою свідчить про те, що здатність аналізувати і розуміти медійну інформацію може впливати на психологічний стан особистості в освітньому середовищі.

Додатково, дослідження виявило, що індивіди з певними акцентуаціями характеру, такими як акцентуація афективного типу, можуть виявляти меншу медіаграмотність та більше вразливі до негативного впливу медійного середовища.

Висновки з цього дослідження підкреслюють важливість розвитку медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти у вищій освіті та можливості використання цього розвитку для покращення їхньої психологічної безпеки. Дослідження також вказує на потребу у подальших дослідженнях, щоб розглянути інші аспекти цього взаємозв'язку та розробити програми підвищення медіаграмотності в освітньому процесі [29, с. 48].

Загальний внесок цього дослідження в поле психології та освіти полягає в тому, що воно надає підтвердження інтерактивній взаємодії між медіаграмотністю та психологічною безпекою особистості здобувача вищої освіти та вказує на необхідність враховувати цей фактор у вищій освіті для забезпечення загального психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти.

Дослідження підкреслює важливість подальших досліджень і розвитку освітніх програм, спрямованих на підвищення медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів. Для покращення психологічної безпеки особистості важливо розробляти і впроваджувати навчальні курси та ініціативи, спрямовані на формування навичок критичного аналізу медійної інформації, виявлення медійних маніпуляцій і вирішення психологічних проблем, пов'язаних зі споживанням медіа.

Крім того, дослідження надає інформацію освітнім інституціям, психологам та педагогам про те, як враховувати індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти у процесі навчання і розвитку. Участь в таких програмах

може допомогти здобувачам вищої освіти з різними акцентуаціями характеру або рівнями медіаграмотності покращити свою психологічну безпеку та адаптацію до вимог інформаційного суспільства.

Крім того, результати дослідження можуть бути корисні для психологічних консультантів і психотерапевтів, які працюють зі здобувачами вищої освіти. Знання про взаємозв'язок між медіаграмотністю і психологічною безпекою може допомогти в їхній роботі зі здобувачами вищої освіти, які можуть бути вразливі до впливу негативних медійних вражень.

Усі ці аспекти вказують на актуальність та важливість подальших досліджень в області медіаграмотності та психологічної безпеки здобувачів вищої освіти, а також на потребу у розвитку освітніх програм та практик, спрямованих на розвиток цих важливих аспектів особистості в контексті вищої освіти.

2.3. Аналіз результатів констатувального експерименту

Аналіз отриманих результатів цього дослідження засвідчив важливий взаємозв'язок між медіаграмотністю та психологічною безпекою здобувачів вищої освіти у вищій освіті. Високий рівень медіаграмотності корелював із покращеними показниками психологічної безпеки, підкреслюючи важливість формування навичок аналізу та критичного сприймання інформації в сучасному медійному оточенні.

Отримані результати також вказують на те, що індивіди з певними акцентуаціями характеру, такими як акцентуація афективного типу, можуть бути більш вразливими до негативного впливу медійного середовища і можуть потребувати особливої уваги у вищій освіті та психологічній підтримці [11, с. 9].

Ці результати мають важливе практичне значення для освітніх інституцій і педагогічних працівників. Вони підкреслюють необхідність впровадження програм інформаційної грамотності та медіаграмотності у навчальний процес для здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів. Додатково, програми мають бути спрямовані на розвиток критичного мислення та навичок аналізу медійної інформації.

Аналіз отриманих результатів також підкреслює потребу у періодичному моніторингу рівня медіаграмотності та психологічної безпеки здобувачів вищої освіти протягом їхнього навчання. Це дозволить ідентифікувати зміни в цих параметрах і вчасно вживати заходів для забезпечення психологічного благополуччя здобувачів вищої освіти.

У кінцевому результаті, дослідження підкреслює важливість психологічної підтримки та розвитку медіаграмотності в освітньому середовищі для покращення якості життя та успіху здобувачів вищої освіти у сучасному інформаційному суспільстві.

Початковий етап нашого експериментального дослідження включав в себе спостереження за навчально-виховним процесом. Це дозволило нам виявити окремі випадки впровадження медіаосвітніх технологій в навчально-виховний процес. Виявлено, що викладачі рідко направляють здобувачів вищої освіти на ефективне використання сучасного медіапростору. Часто це пояснюється відсутністю відповідних знань в сфері медіаосвіти, недостатнім часом для аналізу та фільтрації інформації, отриманої з різних джерел [44, с. 86].

Під час бесід зі здобувачами вищої освіти та викладачами виявлено низький рівень медіаграмотності. Більшість респондентів вважає основною проблемою відсутність відповідних знань у сфері медіаосвіти через стрімкий розвиток медіа. Деякі також вказують на брак вільного часу і відсутність зацікавлення. Це важливо, оскільки саме здобувачі вищої освіти є активними

користувачами медіа, і їхні навички медіаграмотності є ключовими для ефективного використання медіапростору.

Загалом, найважливішим фактором успішного впровадження медіаосвіти в освітній процес є підготовка кваліфікованих медіапедагогів. Це вимагає перегляду освітніх програм та переорієнтації на підготовку медіапедагогічних кадрів. Кваліфіковані фахівці з медіа можуть впливати на ефективність використання медіапростору та розвиток медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти та учнів.

На початковому етапі експерименту ми проводили спостереження за діяльністю учасників навчально-виховного процесу, що дало можливість визначити способи впровадження медіаосвітніх технологій в навчальний процес. Ми аналізували, як використовуються різні інтернет-ресурси, веб-сайти та блоги з метою навчання, розвитку критичного мислення та формування духовно-моральних якостей особистості [25, с. 76].

Ми рекомендуємо включати матеріал з медіаосвіти в навчальні плани при вивченні психолого-педагогічних та інформаційних дисциплін, щоб розвивати мотивацію, творчий потенціал та інформаційні навички сучасних молодих людей. Важливо також використовувати відео та аудіоматеріали, які відповідають темі навчання.

Питання про впровадження медіаосвіти на законодавчому рівні стає актуальним. Ми рекомендуємо розглянути можливість прийняття законопроекту, який передбачав би впровадження медіаосвіти на всіх рівнях освіти, включаючи дошкільну та самоосвіту.

Анкети містили різні питання, що дозволяли визначити, наскільки здобувачі вищої освіти розуміють основні поняття медіаосвіти, як вони використовують медійний контент у своєму навчальному процесі, та як вони ставляться до можливостей вивчення медіаосвіти в університетах та в підготовці до педагогічної діяльності.

Висновки з анкет показали, що здобувачі вищої освіти мають різне розуміння медіаграмотності. Більшість здобувачів вищої освіти розглядає її як уміння користуватися різними медіатехнологіями в навчанні та професійній діяльності. Однак багато з них не враховують важливості критичного мислення та фільтрації інформації, що надходить з медіа [34, с. 87].

Здобувачі вищої освіти вбачають переваги медіаграмотності у можливості пізнання нового, швидкому доступі до інформації та створенні медіатекстів. Однак недоліками вони називають невміння критично ставитися до інформації, а також втрату реального спілкування та емоційних зв'язків через переважання віртуального світу. Медіаграмотність визнається необхідною для сучасного суспільства, оскільки від Інтернету ми отримуємо значну частину інформації.

Таблиця 2.13

Узагальнені результати анкетування здобувачів вищої освіти

Орієнтовні відповіді здобувачів вищої освіти на поставлені запитання	%
Тлумачення поняття «медіаосвіта»	
Не дали відповіді на зазначене запитання	17 %

Продовж. табл. 2.13

Частково охарактеризували означене поняття	83 %
Характеристика поняття «медіаосвітні технології»	
Використання сучасних ТЗН для подання інформації та успішного її засвоєння	40 %
Технології, які дозволяють отримувати та використовувати інформацію всесвітньої мережі Інтернет	20 %
Технології, у яких використовується медіатехніка	18 %
Друкована інформація, радіо, телебачення, мережа Інтернет, аудіозаписи, навчальні фільми	12 %
Технології, за допомогою яких формується критичне ставлення до інформації, отриманої з різних медіа	10 %
Тлумачення дефініції «медіаграмотність»	
Використання в педагогічній діяльності медіазасобів під час пояснення, закріплення, перевірки знань учнів	59 %
Уміння користуватися комп'ютерними пристроями, пошуковими системами мережі Інтернет, знаходити пізнавальну та розвивальну інформацію, уміло подати її учневі	24 %
Уміння користуватися новітніми медіа з урахуванням розвитку ІКТ	12 %
Навички критичного мислення, аналізу отриманої інформації	5 %
Використання МОТ під час підготовки до семінарських і практичних занять	
Пошукові системи та сайти мережі Інтернет	71 %
Підручники, періодичні джерела	27 %
Навчально-пізнавальні програми радіомовлення, телепередачі	2 %

Продовж. табл. 2.13

Основна мета застосування МОТ у підготовці здобувачів вищої освіти	
Навчання учнів користуватися персональним комп'ютером, сучасними ЗМІ з метою власного розвитку	53 %
Якісне та швидке подання учням тієї чи іншої інформації	24 %
Розширення можливостей здобувачів вищої освіти отримувати інформацію і збагачувати свої знання	18 %
Саморозвиток	5 %
Недоліком застосування МОТ, за висловлюваннями здобувачів вищої освіти, є:	
Незнання можливостей ефективного використання сучасних медіазасобів	52 %
Низький рівень медіаграмотності викладачів ЗВО	28 %
Нераціональне використання великої кількості вільного часу, плагіат, невміння формувати власну думку, зниження зацікавленості реальним світом	20 %
Позитивні аспекти впровадження МОТ у навчальний процес	
Пізнання нового, доступність, швидкість пошуку інформації	65 %
Цікаве представлення матеріалу, додаткова наочність	25 %
Виявляють бажання ознайомлюватися з можливостями ефективного використання МОТ у навчальному процесі, особистісному розвитку	95 %
Необхідно не тільки готувати здобувачів вищої освіти до медіаосвіти школярів, а й відкрити у ЗВО спеціальність – «медіаосвіта»	82 %

Опитування здобувачів вищої освіти через соціальні мережі було використано для аналізу та узагальнення їхніх поглядів на ефективність різних медіаосвітніх технологій (включаючи пресу, радіо, кіно, телебачення та Інтернет), використання комп'ютерних та медіаосвітніх технологій у навчальних цілях і ступінь готовності здобувачів вищої освіти педагогічних закладів до медіаосвіти [28, с. 76].

Опитування, проведене через соціальні мережі, дозволило виявити, що здобувачі вищої освіти виявляють бажання активніше використовувати можливості сучасних мас-медіа для навчання і особистого розвитку, а також для підвищення рівня своєї медіаграмотності. У підготовці до семінарських, лабораторних занять здобувачі вищої освіти найчастіше використовують пошукові сайти в Інтернеті, де розміщені навчальні матеріали та посібники, але рідше користуються періодичними виданнями, специфічними для їхнього фаху. Зауважується, що у здобувачів вищої освіти є проблеми з критичним оцінюванням інформації, яку вони отримують з різних джерел медіа.

Стосовно медіаграмотності, здобувачі вищої освіти розуміють її як "вміння користуватися різними засобами масової інформації, включаючи Інтернет, соціальні мережі, телебачення, щоб отримувати інформацію та дізнаватися нове та цікаве". Проте лише невелика частина здобувачів вищої освіти пов'язує медіаосвіту з активним пошуком навчальних ресурсів, переглядом розвивальних відеоматеріалів із застосуванням медіаосвітніх технологій, а також з функціонуванням фотографічних гуртків та журналістичних проєктів.

Крім того, здобувачі вищої освіти також мають доступ до освітніх ресурсів платформи Moodle, де розміщені навчально-методичні матеріали з різних дисциплін [41, с. 58].

Однак проведене опитування показало, що у здобувачів вищої освіти низький рівень мотивації до використання медіаосвітніх технологій для навчання та розвитку особистості. Вони також не проявляють достатнього інтересу до

формування критичного ставлення до інформації, яку вони отримують з різних джерел медіа.

На основі дослідження були визначені критерії медіаграмотності здобувачів вищої освіти, включаючи ціннісно-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, діяльнісно-практичний і креативний критерії. Високий рівень медіаграмотності виявлено лише у деяких здобувачів вищої освіти. Вони не володіють необхідними навичками для критичного сприйняття та оцінки інформації, вибору корисної та достовірної інформації, а також для використання медіаосвітніх технологій у своїй професійній діяльності.

Ми встановили, що представники чоловічої статі демонструють вищі рівні медіаграмотності у порівнянні з представницями жіночої статі.

У здобувачів вищої освіти, загалом, спостерігається різноманітні акцентуації характеру, іншими словами, їх характер має виражені риси в певних напрямках. Всі типи акцентуації присутні, крім застрягаючого та педантичного. Дистимний тип акцентуації є найменш вираженим. Щодо представників жіночої статі, то в юнацькому віці вони схильні до акцентуацій характеру в більшій мірі, ніж чоловіки.

Результати дослідження домінуючого стану показали, що у здобувачів вищої освіти переважають низькі оцінки за всіма шкалами. Це свідчить про те, що у молоді, яка отримала низькі оцінки за даною методикою, спостерігається пасивне ставлення до життєвих ситуацій. Характерні симптоми включають втому, низьку енергію, та млявість. Знижено здатність до активних дій. Водночас існує інтенсивне прагнення виконувати необхідні завдання та вести себе належним чином [25, с. 60].

Медіаграмотність корелює позитивно з збудливим та циклотимним типами акцентуацій у жінок і гіпертимним у чоловіків. Також існує позитивна кореляція між медіаграмотністю та такими показниками, як бажання бути активним та володіти ініціативою в групі жінок і активність у групі чоловіків. З іншого боку,

існує негативний кореляційний зв'язок між застрягаючим типом акцентуації та бажанням бути активним у групі жінок.

Отримана інформація щодо кореляції між медіаграмотністю та акцентуацією характеру, а також психічним станом, вказує на цікаві зв'язки, які можуть бути важливими для подальшого розуміння і розвитку медіаграмотності здобувачів вищої освіти.

Позитивна кореляція між медіаграмотністю та збудливим, циклотимним типами акцентуацій у жінок може вказувати на те, що особи з більш яскраво вираженими емоційними та циклічними рисами характеру можуть бути більш схильними до активного використання медіа засобів, а також до більш активного сприймання і обробки інформації. Це може впливати на їх здатність аналізувати різні джерела інформації та використовувати їх для особистого і професійного розвитку.

З іншого боку, позитивна кореляція між медіаграмотністю та гіпертимним типом акцентуації у чоловіків може вказувати на те, що особи з вираженими гіпертимними рисами характеру можуть бути більш відкритими до нових ідей і досліджень, що сприяє активному використанню медіа для навчання та розвитку.

Негативна кореляція між медіаграмотністю та застрягаючим типом акцентуації у жінок може свідчити про те, що особи з цим типом акцентуації можуть мати обмежений інтерес до медіа і меншу схильність до активного вивчення інформації через ці засоби [43, с. 76].

Загалом, ці кореляції вказують на те, що особистість та психологічні особливості можуть грати важливу роль у розвитку медіаграмотності. Розуміння цих зв'язків може допомогти розробити більш ефективні підходи до навчання та розвитку медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти.

Психологічна безпека є ще одним важливим аспектом, який пов'язаний із рівнем медіаграмотності та акцентуацією характеру здобувачів вищої освіти. З урахуванням результатів дослідження можна зробити деякі припущення про те,

які особливості особистості та типи акцентуацій можуть впливати на психологічну безпеку в контексті медіа.

Особи з низьким рівнем медіаграмотності, як показують результати, можуть мати тенденцію до пасивного ставлення до життєвих ситуацій, втомлятися швидше і виявляти меншу активність. Це може збільшити їхню вразливість до негативного впливу засобів масової інформації, включаючи фейкові новини, спростувані міфи і маніпулятивну інформацію.

З іншого боку, особи з підвищеним рівнем медіаграмотності можуть бути більш здатні до критичного аналізу і оцінки інформації, яку вони зустрічають у медіа, і це може покращити їхню психологічну безпеку, сприяючи більш обґрунтованій інтерпретації поданої інформації.

Також важливо враховувати, що тип акцентуації характеру може впливати на емоційну стабільність особистості. Особи з акцентуаціями, які схильні до збудливості чи циклотимії, можуть бути більш схильними до емоційних реакцій на інформацію, яку вони сприймають через медіа. Це може включати радість від позитивної інформації і стрес чи роздратування від негативної. У таких випадках, розуміння впливу медіа на емоційний стан може бути важливим аспектом психологічної безпеки.

Отже, вивчення зв'язків між медіаграмотністю, акцентуацією характеру та психологічною безпекою може сприяти розробці більш ефективних програм і підходів до розвитку медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти і вдосконаленню їхньої здатності адаптуватися до інформаційного середовища з психологічною стабільністю [32, с. 76].

Завершуючи думку, важливо підкреслити, що розуміння зв'язків між медіаграмотністю, акцентуацією характеру та психологічною безпекою може бути корисним як для особистого саморозвитку, так і для розвитку освітніх та психологічних програм у вищих навчальних закладах.

Сприятиме підвищенню рівня медіаграмотності здобувачів вищої освіти і розвитку їхньої здатності критично аналізувати медіаінформацію та ефективно взаємодіяти з нею, що стане важливим елементом сучасного освітнього процесу та їхньої психологічної безпеки в інформаційному суспільстві.

Додаткові дослідження та практичні заходи можуть сприяти розробці індивідуальних та колективних стратегій для підвищення медіаграмотності, розвитку психологічної стійкості та адаптації до інформаційного навантаження. За умови раціонального використання цих знань та стратегій, здобувачі вищої освіти матимуть змогу більш успішно функціонувати у сучасному світі, забезпечуючи як свою особисту безпеку, так і ефективність у навчанні та професійній діяльності.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Таким чином, результати експериментального дослідження підтвердили важливий вплив медіа на психологічну безпеку особистості. Отримані дані свідчать про те, що неконтрольоване споживання медійного контенту може призвести до збільшення ризику стресу, тривоги, невпевненості та негативних емоцій.

Дослідження показали, що формування медіаграмотності відіграє важливу роль у зменшенні негативного впливу медіа на психічний стан особистості. Особи, які мають розвинуті навички аналізу та критичного сприйняття інформації, виявили більшу стійкість до медійного впливу та менше схильність до емоційного реагування на негативні зображення.

дослідження підкреслюють важливість включення питань медіаграмотності до освітніх програм. Освіта в цій сфері може допомогти особистості розуміти медійні стратегії, розпізнавати маніпулятивний контент та знаходити об'єктивну інформацію.

Виявлено, що формування медіаграмотності є ефективним інструментом для забезпечення психологічної стійкості особистості. Індивіди з розвинутими навичками критичного мислення та аналізу здатні краще розпізнавати негативний вплив медіа, що допомагає знижувати ризик розвитку психологічних проблем.

Результати цього дослідження є важливим внеском у розуміння взаємозв'язку між медіаграмотністю та психологічною безпекою. Проте, існують можливості для подальших досліджень в глибоке вивчення конкретних аспектів медіаграмотності, її ролі у різних вікових та соціокультурних групах, а також в розробці більш ефективних методик формування цієї компетенції.

Отже, експериментально-психологічне дослідження підтвердило, що формування медіаграмотності має суттєвий вплив на психологічну безпеку

особистості, сприяючи зниженню негативних ефектів медійного впливу та покращенню психічного стану і якості життя.

Підсумовуючи, експериментально-психологічне дослідження впливу формування медіаграмотності як чинника психологічної безпеки особистості наголошує на важливості розуміння і усвідомленого сприйняття медійного контенту. Здатність аналізувати, фільтрувати та оцінювати інформацію, що надходить через різні медіа, є ключовою для збереження психологічного комфорту та розвитку психологічної стійкості.

Це дослідження підтверджує, що зростання медіаграмотності може вплинути на зниження вразливості до медійного маніпулювання, сприяючи кращому розумінню мотивацій медіа та їхнього впливу на нашу свідомість і емоції. Розвиваючи навички критичного мислення, ми можемо більш обізнано та збалансовано реагувати на інформацію та забезпечити психологічну рівновагу.

Отже, практичне значення цього дослідження полягає в тому, що воно сприяє розумінню, як медіаграмотність може бути важливим інструментом психологічної захисту. Набуті знання та навички можуть послужити основою для ефективних освітніх програм та ініціатив, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності серед різних груп населення. Це є необхідним кроком у напрямку забезпечення психологічної стійкості та психологічної безпеки в умовах інформаційного суспільства.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА ЗІ ЗНИЖЕННЯ ПІДДАТЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО ВПЛИВУ МАНІПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПІДВИЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Теоретико–методологічні засади психокорекційної роботи

Психокорекційна робота зі зниження піддатливості здобувачів вищої освіти до впливу маніпулятивних технологій та підвищення медіаграмотності та психологічної безпеки є важливою складовою сучасної психологічної практики в освітньому середовищі. Вона спрямована на надання здобувачам вищої освіти знань, навичок та ресурсів, що допоможуть їм розпізнавати маніпулятивні прийоми, розвивати критичне мислення і зміцнювати психологічний стан, необхідний для ефективного функціонування в інформаційному суспільстві.

Основні напрямки психокорекційної роботи в цьому контексті включають:

Навчання медіаграмотності: Однією з головних цілей є навчання здобувачів вищої освіти аналізувати, оцінювати та критично сприймати інформацію, отриману з різних джерел. Це передбачає розвиток вмінь розпізнавати маніпулятивні прийоми, рекламу, фейки та спотворену інформацію [24, с. 87].

Тренінги зі зниження піддатливості до маніпуляцій: Організація тренінгів спрямована на виявлення та розуміння маніпулятивних методів, які використовуються в медіа та повсякденному житті. Здобувачі вищої освіти навчаються розвивати свою усвідомленість, щоб не стати жертвами маніпуляцій та впливу.

Розвиток критичного мислення: Стимулювання здобувачів вищої освіти до аналізу та обговорення інформації з різних точок зору, відкритого обміну

думками та запитаннями. Це допомагає зміцнювати вміння розпізнавати недостовірну інформацію та розуміти її можливі наслідки.

Підвищення психологічної стійкості: Важливо навчити здобувачів вищої освіти ефективним стратегіям подолання стресу, негативного впливу та емоційних переживань, що можуть виникнути внаслідок інформаційного навантаження.

Розвиток відповідальності та самоусвідомленості: Здобувачам вищої освіти надається можливість роздумати над власними цінностями, переконаннями та впливом, який вони хочуть справляти на світ. Це сприяє формуванню внутрішньої опори та впевненості в себе [13, с. 89].

Індивідуальні консультації та підтримка: Створення можливості для здобувачів вищої освіти звертатися за допомогою та консультаціями з питань психологічної безпеки та оптимального сприйняття інформації.

Психокорекційна робота спрямована на формування стійкого ставлення до впливу маніпулятивних технологій, розвиток медіаграмотності та зміцнення психологічної безпеки здобувачів вищої освіти, що підготовляються до життя в сучасному інформаційному суспільстві.

Психологічні тренінги відіграють важливу роль у психокорекційній роботі зі зниження піддатливості здобувачів вищої освіти до впливу маніпулятивних технологій та підвищення медіаграмотності та психологічної безпеки.

Роль психологічних тренінгів в цьому контексті включає:

Пізнавальний аспект: Тренінги надають здобувачам вищої освіти можливість глибше розуміти психологічні механізми маніпуляцій та впливу, а також способи розпізнавання їх в різних сферах життя. Здобувачі вищої освіти ознайомлюються з основними методами маніпуляції, вчать розпізнавати вплив на їхні емоції, думки та поведінку.

Розвиток критичного мислення: Тренінги сприяють розвитку навичок аналізу та критичного мислення. Здобувачі вищої освіти навчаються питати

запитання, перевіряти джерела інформації, оцінювати їх достовірність та обґрунтованість. Це допомагає їм уникати недостовірної та маніпулятивної інформації.

Тренування реальних ситуацій: Під час тренінгів здобувачі вищої освіти можуть взаємодіяти в симульованих ситуаціях, де застосовують вивчені стратегії зниження піддатливості до маніпуляцій. Це дозволяє відчувати на практиці, як реагувати на різні впливи та зберігати психологічну стійкість [25 ,с. 97].

Підвищення самосвідомості: Тренінги допомагають здобувачам вищої освіти розуміти власні емоції, переживання та реакції на зовнішні впливи. Вони навчаються виявляти свої слабкі сторони та реагувати на них з позиції зростання особистої психологічної стійкості.

Засвоєння практичних стратегій: Здобувачі вищої освіти отримують конкретні інструменти та практичні підходи до зниження піддатливості до маніпуляцій. Це можуть бути техніки релаксації, стратегії критичного аналізу, методи зміцнення внутрішньої впевненості тощо.

Підтримка та спільнота: Тренінги створюють можливість для здобувачів вищої освіти обмінюватися досвідом, спілкуватися та підтримувати одне одного в процесі навчання. Це сприяє відчуттю приналежності та підтримки у боротьбі зі зниженням піддатливості до маніпуляцій.

Отже, психологічні тренінги відіграють ключову роль у психокорекційній роботі зі зниження піддатливості здобувачів вищої освіти до маніпулятивних технологій, сприяючи розвитку медіаграмотності та зміцненню психологічної безпеки в сучасному інформаційному середовищі.

Термін "тренінг" охоплює широкий спектр прийомів, що базуються на різних теоретичних методах та принципах. В нашому дослідженні тренінг використовується як груповий інструмент для розширення соціального досвіду, самопізнання та набуття практичних вмінь у розрізненні інформації від

маніпуляції, викриванні прихованих мотивів і вираженні власних поглядів, емоцій та обґрунтування цих позицій.

Для досягнення ефективності у розвитку медіаграмотності та зміцненні психологічної стійкості, ми використовуємо методи фасилітації у нашому плані дій. Фасилітація сприяє активному обговоренню та координації зусиль групи, забезпечуючи відкритий та плідний діалог, де учасники взаємодіють для спільного розв'язання проблем.

Головні завдання тренера-фасилітатора включають:

- Направлення обговорення на визначені теми, що цікавлять учасників.
- Координація спілкування, попередження взаємного переривання, надання можливості кожному висловити свою думку [41, с. 65].
- Допомога учасникам формулювати їхні думки та виразити почуття.
- Пошук спільного розуміння між учасниками та висловлення емпатії.
- Сприяння формулюванню групових цілей на основі думок учасників.
- Реагування на події та подачу зворотного зв'язку у групі.
- Використання психотехнік для поліпшення спілкування та розвитку критичного мислення.

Для підтримки розвитку медіаграмотності ми використовуємо метод фасилітації "ОРІП," який також називають методом сфокусованої бесіди або методом дискусії. Акронім ОРІП представляє рівні такої дискусії:

- 1) Опитування (поставлення запитань для розгорнутої думки).
- 2) Рефлексія (відображення ідей, які вже висловлені).
- 3) Інтерпретація (аналіз і висвітлення різних точок зору).
- 4) Планування (формування спільних висновків і дій).

Отже, використання методів фасилітації дозволяє розвивати медіаграмотність та зміцнювати психологічну стійкість здобувачів вищої освіти шляхом підтримки активної спільної взаємодії та критичного аналізу.

Об'єктивний підхід включає у себе аналіз фактів та інформації, які є об'єктивною основою для розгляду. Запитання цього рівня спрямовані на встановлення подій та фактів, наприклад, "Що конкретно трапилося?" або "Яку інформацію ми маємо про цю ситуацію?".

Рефлексивний підхід вимагає обговорення особистих реакцій, асоціацій, емоцій та утворених образів. На цьому рівні ставляться запитання, що сприяють розгортанню власного сприйняття, наприклад, "Коли ви відчували цікавість або нудьгу?", або "Які спогади це викликає у вас?".

Інтерпретативний підхід виокремлює зміст, цілі та наслідки події. Запитання цього рівня спрямовані на розкриття значень та можливих висновків, наприклад, "Яким чином це впливає на нас чи на групу?", або "Які висновки ми можемо зробити з цього досвіду?" [23, с. 89].

Під час прийняття рішень розглядаються майбутні дії та стратегії. Запитання цього рівня спрямовані на розробку конкретних кроків, наприклад, "Які дії ми плануємо відповідно до цього?", або "Які методики ми використовуємо?".

Цей метод включає різні форми роботи, такі як дебати, дискусії, мозковий штурм та аналіз кейсів, які є ключовими у розвитку медіаграмотності. Ці практичні методи сприяють глибокому розумінню та критичному аналізу інформації, а також розвивають вміння аналізувати та оцінювати медійний контент.

Отже, висновок очевидний: розвиток медіаграмотності у молоді вимагає комплексного підходу при створенні програм розвитку, які охоплюють різні рівні аналізу та включають різноманітні форми групової роботи для досягнення більш глибокого розуміння та критичного мислення.

Ключову роль у забезпеченні ефективного розвитку медіаграмотності грають психологічні тренінги, які спрямовані на зниження піддатливості здобувачів вищої освіти до впливу маніпулятивних технологій та на підвищення

їхньої психологічної безпеки. Тренінги виступають важливим інструментом у формуванні критичного мислення, аналітичних навичок та навичок адекватного сприйняття медійного вмісту.

Перевагою психологічних тренінгів є їхній інтерактивний характер, що дозволяє здобувачам вищої освіти активно взаємодіяти, ділитися думками, досвідом та взаємопідтримувати один одного. Такий підхід сприяє виробленню навичок рефлексії та обговорення, що особливо важливо для аналізу медійного контенту.

Психокорекційні тренінги допомагають здобувачам вищої освіти розвивати свою психологічну стійкість до маніпулятивних впливів, зокрема, навчаючи їх розпізнавати психологічні методи маніпуляції та стратегії впливу, що застосовуються в медіа. Здобувачі вищої освіти отримують можливість аналізувати інформацію більш критично, розрізняти доказовий контент від спекулятивного та вчаться реагувати на негативні впливи адекватно та обгрунтовано.

Роль психологічних тренінгів у розвитку медіаграмотності полягає також у створенні захищеного середовища для вивчення, обговорення та аналізу медійних випадків. Учасники тренінгів навчаються висловлювати свої думки, обговорювати спільні проблеми та вирішувати конфліктні ситуації, що сприяє їхній психологічній стійкості та впевненості в себе [30, с. 76].

У підсумку, психологічні тренінги відіграють важливу роль у формуванні медіаграмотних осіб, допомагаючи їм знижувати піддатливість до маніпулятивних впливів, розвивати критичне мислення та забезпечувати психологічну безпеку. Ці тренінги створюють платформу для активної взаємодії, сприяють обміну досвідом та навичками між учасниками, а також сприяють розвитку важливих психологічних навичок, необхідних для сучасного медійного середовища.

Отже, в сучасному світі, насиченому масовими комунікаціями та інформаційним шумом, розвиток медіаграмотності та психологічної стійкості стає надзвичайно важливим завданням. Психологічні тренінги є потужним інструментом, що допомагає здобувачам вищої освіти розуміти сутність медійних впливів, підвищувати власну свідомість та аналітичні здібності. Вони створюють можливість не лише вчитися розрізняти дійсність від маніпуляції, але й розвивати вміння об'єктивно оцінювати інформацію, формувати власні погляди та навички критичного мислення.

Психологічні тренінги вбирають у себе інтерактивні методи, де учасники активно залучаються до обговорення, спільного аналізу та рефлексії. Це створює невід'ємну атмосферу взаєморозуміння, дозволяє здобувачам вищої освіти висловлювати свої думки, навіть якщо вони суперечать загальному мненню, та сприяє обміну досвідом.

Такий комплексний підхід до розвитку медіаграмотності та психологічної стійкості допомагає здобувачам вищої освіти стати відповідальними споживачами медійного контенту, здатними відокремлювати об'єктивну інформацію від спекуляцій та маніпуляцій. Розвинуті критичне мислення, аналітичні здібності та навички психологічної саморегуляції допомогатимуть здобувачам вищої освіти не тільки в університетському навчанні, але і в їхньому майбутньому професійному житті та соціальній активності [24, с. 87].

Отже, роль психологічних тренінгів у формуванні медіаграмотних та психологічно стійких осіб є важливою і невід'ємною складовою сучасної освіти, спрямованої на підготовку відповідальних громадян, здатних критично аналізувати інформацію та ефективно взаємодіяти з медійним середовищем.

У високотехнологічному суспільстві, де медійний простір переповнений інформацією та маніпулятивним контентом, розвиток медіаграмотності і психологічної стійкості здобувачів вищої освіти є надзвичайно актуальним. Медіаграмотність, що включає в себе розуміння медійних технологій, критичне

мислення та здатність аналізувати інформацію, стає ключовою навичкою для сучасної молоді. Водночас, зростає значення психологічної стійкості, яка допомагає здобувачам вищої освіти уникнути впливу маніпуляцій та стресових ситуацій.

Психокорекційна робота та психологічні тренінги грають важливу роль у досягненні цих цілей. Вони допомагають здобувачам вищої освіти розвивати власну свідомість, рефлексію, індивідуальність та здатність адекватно реагувати на вплив медійних технологій. Тренінги стимулюють аналіз та обговорення різних медійних ситуацій, допомагаючи здобувачам вищої освіти відокремлювати правдиву інформацію від маніпуляцій та пропаганди [17, с. 44].

Використання методів фасилітації у тренінгах сприяє активній взаємодії, обміну досвідом та сприяє розвитку критичного мислення. Такий підхід стимулює здобувачів вищої освіти долати власні обмеження, сприяє обговоренню власних емоцій, думок та допомагає впроваджувати набуті знання у практичну діяльність.

Залучення здобувачів вищої освіти до розширення свого медійного досвіду, вдосконалення навичок аналізу та розуміння психологічних аспектів медійного впливу формує медіаграмотних та психологічно стійких особистостей. Це сприяє підготовці молодих людей до взаємодії з сучасним медійним світом, дозволяючи їм бути активними та відповідальними учасниками суспільства.

Отже, поєднання розвитку медіаграмотності і психологічної стійкості через психологічні тренінги визначає напрямки підготовки сучасних здобувачів вищої освіти, здатних адаптуватися до медійного середовища, зберігаючи свою індивідуальність та критичний погляд на навколишній світ.

3.2. Процедура проведення психокорекційного тренінгу «Медіаграмотність»

Для сприяння розвитку медіаграмотності, пропонується програма соціально-психологічних тренінгів, яка включає в себе десять занять, кожне тривалістю 120 хвилин. Ця програма може бути успішно впроваджена практичними психологами або працівниками психологічних служб. Напрямок програми фокусується на розвитку ключових компонентів медіаграмотності, таких як технічний (вміння користуватися медіа), когнітивний (критичне мислення) та комунікативний (здатність до ефективного спілкування).

Адекватно розроблена програма має потенціал розвинути в учасників вміння тлумачити інформацію, аналізувати та оцінювати матеріали, розуміти їх зміст, мету та можливий вплив. Застосування такої програми має важливий контекст, оскільки медіаосвіта стає невід'ємною складовою інформаційної безпеки країни та засобом розвитку особистості, здатної до критичного та творчого мислення в умовах постійного інформаційного завантаження суспільства [24, с. 89].

Метою програми є розвиток ключових аспектів медіаграмотності в молодших учасників. Для досягнення цієї мети передбачені наступні завдання:

- Надання учасникам навичок аналізу власного споживання медіа, його обсягу та кількості.
- Введення учасників у поняття "факту", "судження", "інформування", "пропаганда".
- Стимулювання мотивації до опанування навичок медіаграмотності.
- Ознайомлення з функціями заголовків у статтях та методами залучення уваги аудиторії.
- Формування вмінь використовувати техніки емоційної саморегуляції, що є частиною когнітивного компоненту медіаграмотності.

- Вивчення основних принципів перевірки інформації та роботи з первинними джерелами.

Очікуваними результатами реалізації програми є підвищення рівня медіаграмотності, вимірюваного за допомогою анкети "Анкета визначення рівня медіаграмотності".

Структура занять включає такі елементи:

1. Вітальний та прощальний ритуали.
2. Бесіди, лекції, дискусії.
3. Проведення рольових ігор.
4. Аналіз казок.
5. Інформаційні блоки.
6. Вправи на релаксацію та саморегуляцію.

Ця розвивальна програма ґрунтується на вправах, методах та техніках психологів та дослідників, таких як А. Байчик, О. Амзин, І. Печищев, А. Колчин, Іващенко Н.В., Бойко О.Я, О. Власюк, Т. Іванова та інші.

Заняття 1. Мета першого заняття: представити учасників один одному, установити правила взаємодії у групі, визначити очікування від подальших занять.

Вправа "Перекинь клубок": Мета цієї вправи: сформувати ритуал привітання, ознайомити учасників, запам'ятати один одного за іменами. Протягом 20 хвилин учасники кидають м'ячик один одному випадковим чином. Той, хто ловить м'яч, представляє себе та ділиться цікавими фактами про себе. Потім процес розгортається назад, пропускаючи м'яч через учасників за іменами. Завершується ця вправа формуванням ритуалу привітання для групи.

Вправа "Прийняття правил": Мета цієї вправи: визначити правила спільної роботи в групі. Протягом 20 хвилин оголошуються правила, що включають у себе взаємодію, поведінку та спілкування [31, с. 69].

Вправа "Слухай мене": Мета цієї вправи: розкрити очікування від занять. Протягом 25 хвилин кожен учасник по черзі ділиться цікавими фактами про себе, своїми мотиваціями для участі та очікуваннями. Після цього тренер запитує інших учасників повторити інформацію про попереднього співрозмовника.

Вправа "Острів": Мета цієї вправи: допомогти учасникам краще познайомитись та висловити свої погляди. Протягом 20 хвилин поняття "дружба", "любов", "здоров'я", "родина", "слава" та "багатство" представляються у вигляді островів на дошці. Учасники прикріплюють свої імена до конкретних островів та аргументують свій вибір.

Вправа "Впізнай, хто це": Мета цієї вправи: поглибити знайомство між учасниками. Протягом 20 хвилин один учасник залишає приміщення, а інші обирають, про кого будуть говорити. Повернувшись, він стає в центрі кола, а решта описують його, давши вказівки для вгадування особи.

Вправа "Рефлексія": Мета цієї вправи: отримати зворотний зв'язок від учасників. Протягом 10 хвилин учасники по черзі висловлюють свої думки про заняття, діляться тим, що їм сподобалося або не сподобалося.

Вправа "Ритуал прощання": Мета цієї вправи: підкріпити позитивний настрій учасників, зміцнити позитивну атмосферу в групі. Протягом 5 хвилин на завершення заняття учасники сидять у колі, легко постукаючи один одному по плечу та прощаючись із словами "Гарна робота".

Час: 5 хв.

Порядок проведення.

В кінці заняття учасники, сидячі в колі, хлопають сусіді по плечу та промовляють «Гарна робота» [15, с. 67].

Заняття 2. Мета полягає в розвитку учасників умінь взаємодіяти в групі та налаштуванні на результативну колективну роботу, а також в розвитку сприйняттєвих навичок.

Вправа "Ритуал привітання": Тривалість цієї вправи становить 10 хвилин. Учасники постійно використовують попередньо обговорений ритуал привітання.

Вправа "Моргалки": Мета цієї вправи - подолання емоційних та комунікаційних бар'єрів між учасниками та підвищення їхньої активності. Протягом 25 хвилин всі учасники, крім одного, сидять на стільцях і, моргаючи, шукають партнера для обміну місцями. Учасник, який залишився без стільця, має спостерігати та швидко зайняти одне зі стільців [44, с. 71].

Вправа "Скалелаз": Мета цієї вправи - формування командної співпраці, розвиток навичок взаємодії в групі та побудови довіри. Час, виділений на цю вправу, складає 30 хвилин. Учасники формують лінію, подібну до нерівної скелі з виступами, висунувши вперед руки та ноги. Кожен учасник по черзі проходить уздовж цієї "скелі".

Вправа "Машинка друкарська": Мета полягає в об'єднанні команди та формуванні спільної взаємодії. Ця вправа займає 30 хвилин. Кожному учаснику присвоюється буква або слово, які вони повинні швидко виголосити, утворюючи фразу. Під час називання кожної букви всі спільно плескають у долоні.

Вправа "Оцінка тренінгу": Мета цієї вправи - отримання зворотного зв'язку від учасників тренінгу. Протягом 15 хвилин міні-група з 3-4 осіб отримує аркуш паперу і має придумати якомога більше визначень, які найкраще описують зміст тренінгових занять.

Вправа "Ритуал прощання" [24, с. 12]

Заняття 3. Мета цього третього заняття: сформувати уміння відстежувати особистий зв'язок з медіа та виявити залежність від нього, проаналізувати власні звички в споживанні медіа, обсяг та тривалість такого споживання [28, с. 37].

Вправа "Ритуал привітання": Вправа "Хто наступний": Мета цієї вправи полягає в формуванні учасників навичок групової взаємодії та підготовці до ефективної колективної роботи. Протягом 20 хвилин учасники кидають м'яч один одному, називаючи числа від 1 до 20. Той, хто ловить м'яч, повинен назвати число на одиницю більше від названого попереднім учасником. Після цього м'яч передається наступному гравцеві, який називає своє число. Заборонено називати число, яке на одиницю перевищує попереднє число. Ця діяльність допомагає зосередитися при активних вправах.

Вправа "Персональне медіаполе": Мета цієї вправи полягає в допомозі учасникам аналізувати їхні щоденні звички щодо споживання медіа з точки зору змісту і витраченого часу. Протягом 40 хвилин тренер пропонує учасникам пригадати типовий тиждень і визначити, наскільки часто вони споживають новини, дивляться телебачення та користуються соціальними мережами. Учасники заповнюють анкети, щоб визначити типові медіа, які вони використовують і скільки часу на це витрачають.

Вправа "Продай м'ясо кенгуру": Мета цієї вправи - познайомити учасників з тим, як медіа та реклама маніпулюють з метою стимулювання цільової аудиторії до покупки товарів, віри у певні ідеї та виконання певних дій, а також показати різноманітність та різноплановість сучасних медіа, спрямованість на різні цільові аудиторії. Протягом 30 хвилин аудиторію ділять на міні-групи, кожна з яких має створити газетну статтю про користь м'яса кенгуру для різних груп людей. Ці групи працюють з фліпчартами та наборами символів, розробляючи заголовки, логотип, місію публікації та дизайн для конкретної цільової аудиторії. Після цього кожна група представляє свою публікацію.

Вправа "Рефлексія": Мета цієї вправи полягає в отриманні зворотного зв'язку від учасників. Протягом 15 хвилин учасники міні-груп обговорюють, що вони вивчили та чому навчилися на цьому занятті [14, с. 76].

Вправа "Ритуал прощання" [40, с. 12]

Заняття 4. Мета цього четвертого заняття: ознайомити учасників із поняттями "факт", "судження", "інформування", "пропаганда" та збудувати їхню мотивацію для опанування знань та вмінь у галузі медіаграмотності.

Вправа "Ритуал привітання": Вправа "Поглиблене знайомство": Мета цієї вправи полягає в подоланні комунікаційних бар'єрів, ознайомленні з поняттями "факт" і "судження". Тривалість - 25 хвилин. Учасники поділяються на декілька груп з приблизно однаковою кількістю людей. Завдання полягає у тому, щоб намалювати певну фігуру з центром (наприклад, сонце з променями або квітку з пелюстками). Ядро кожної фігури представляє п'ять якостей, які об'єднують її членів. На кожному "промені" всі учасники повинні вказати три особисті факти про себе. Під час роботи в групах і представлення своїх результатів тренер дає коментарі для розуміння учасникам, що "якість" - це оцінка, суб'єктивний вигляд та особисте судження, відмінно від фактів, які об'єктивні та перевіряються.

Вправа "Асоціації": Мета цієї вправи - визначити актуальні знання учасників про поняття "інформування" та "пропаганда". Тривалість - 30 хвилин. Учасники називають свої асоціації до слів "інформування" та "пропаганда". Потім тренер надає правильне тлумачення цих понять.

Гра "Два пілоти": Мета цієї гри - закріпити розуміння учасниками сутності понять "інформування" та "пропаганда". Тривалість - 30 хвилин. Учасники, які бажають взяти участь, виходять з зали та отримують інструкції. Потім вони обирають капітана для кожної з команд, які полетять з планети. Пілоти виступають, а учасники обирають одного з них та аргументують свій вибір. Ця гра наводить аналогію до того, як інформація подається у ЗМІ.

Вправа "Рефлексія": Мета цієї вправи полягає в отриманні зворотного зв'язку від учасників. Протягом 15 хвилин учасники міні-груп обговорюють те, що вони вивчили та чому навчилися на цьому занятті.

Вправа "Ритуал прощання"[26, с. 12]

Заняття 5. Мета цього п'ятого заняття полягає в розвитку критичного мислення учасників при роботі з мультфільмами, фотографіями та казкою, а також у формуванні вмінь розшифровувати пропаганду [22, с. 68].

Вправа "Ритуал привітання": Аналіз казки "Казка про Королеву": Мета цієї вправи - навчити учасників відрізняти факти від оцінювальних суджень та оцінювати об'єктивність медійних матеріалів. Тривалість - 30 хвилин. Тренер зачитує казку (додаток В). Учасники потім ранжують героїв казки за ступенем винуватості, використовуючи бальну шкалу від 1 до 6. Далі учасники обговорюють такі питання: • Яка ступінь вини у Вартового? • Які чинники вплинули на ваш вибір? Під час дискусії учасники роблять висновки, що тренер просто навів факти в казці, а решта вигадана учасниками. Вони зрозуміли, що вони додали до історії свій контент та відсортували героїв за відповідальністю на основі власних моральних уявлень.

Вправа "Маніпуляція в мультфільмах": Мета цієї вправи - разом з учасниками визначити прийоми, які використовуються при пропаганді, та розвинути вміння їх розрізняти. Тривалість - 40 хвилин. Учасники дивляться російські карикатурні мультфільми "Личности", які створюють іронічні ситуації, пов'язані з політичними лідерами. Після перегляду учасники обговорюють такі питання: • Для кого створені ці мультфільми? • Яка мета їх створення? • В якому стилі подана інформація? • Які емоції вони викликають? • Чи помітили ви маніпуляції? Які саме? Учасники дійшли висновку, що ці мультфільми є елементом пропаганди в умовах інформаційної війни та використовують техніки білого та чорного піару для формування культу певних лідерів.

Вправа "Робота з фотографією": Мета цієї вправи - разом з учасниками визначити прийоми, які використовуються при пропаганді, та розвинути вміння їх розрізняти. Тривалість - 20 хвилин. Учасникам показують зображення Степана Бандери з різними підписами, які викликають різні меседжі. Після цього учасники обговорюють такі питання: • Хто і навіщо поширює дане фото? • Яка

цільова аудиторія цього повідомлення? Учасники роблять висновок, що різні повідомлення можуть передавати різні меседжі та спрямовані на різні аудиторії.

Вправа "Дерево зворотного зв'язку": Мета цієї вправи - отримання від учасників зворотного зв'язку. Тривалість - 15 хвилин. Учасники записують відповіді на питання про корисність заняття та інсайти на стікерах та розміщують їх на ватмані. Всі бажаючі можуть прочитати стікери одне одному [13, с. 97].

Вправа "Ритуал прощання [26, с. 15]

Заняття 6. Мета цього шостого заняття - розвивати критичне мислення, розуміння технічних аспектів медіаграмотності та функцій заголовків у статтях, а також прийомів для привернення уваги аудиторії.

Вправа "Ритуал привітання": Вправа "Пальці": Мета цієї вправи - підготувати учасників до ефективної групової роботи та підвищити настрій. Тривалість - 20 хвилин. Учасники групуватимуться в пари та будуть показувати будь-яку кількість пальців на двох руках, спробуючи зробити це без попередньої домовленості. Мета - зігнорувати домовленість та показати однакову кількість пальців на наступний раз.

Вправа "Як човен назвеш...": Мета цієї вправи - розібратися з функціями заголовків у статтях та методами, що використовуються для привернення уваги аудиторії, а також дослідити структуру статті. Тривалість - 30 хвилин. Тренер роздає учасникам вирізки заголовків і просить їх написати короткі статті, що відповідають даним заголовкам. Після завершення роботи учасники порівнюють свої тексти з оригінальними статтями, а також обговорюють питання про функції заголовків та їх вдалість.

Вправа "Неповні новини: небезпека маніпуляції": Мета цієї вправи - розвивати критичне мислення, навчити учасників визначати повноту інформації у новинах. Тривалість - 30 хвилин. Тренер пропонує учасникам новини для аналізу, використовуючи шість питань: Хто? Що зробив? Де? Коли? Чому? Яким чином? Учасники перевіряють, чи надані всі необхідні відповіді у новинах.

Вправа "Рефлексія": Вправа "Ритуал прощання" [25, с. 88]:

Заняття 7. Мета цього сьомого заняття - розвивати аспекти когнітивного компоненту медіаграмотності, зосереджуючись на емоційній саморегуляції.

Вправа "Ритуал привітання": Дискусія "Вплив емоцій на сприймання інформації з медіа": Мета цієї дискусії - дослідити різні підходи до того, як емоції впливають на сприйняття інформації при інформуванні та пропаганді. Тривалість - 40 хвилин. Учасники спочатку отримують інформаційний блок на тему "Способи впливу емоцій на сприймання інформації", потім обговорюють позитивні та негативні аспекти цього питання в групах та наступно проводять дискусію на цю тему.

Вправа "Ступив вперед-звір, ступив назад-людина": Мета цієї вправи - розвивати вміння контролювати негативні емоції, швидко переходити від негативних до позитивних емоцій, а також розуміння взаємозв'язку між тілом та емоціями. Тривалість - 30 хвилин. Спочатку учасники танцюють під динамічну музику, виражаючи свої негативні емоції, а потім змінюють музику на більш спокійну, під яку роблять крок назад, символізуючи перехід до більш спокійних емоцій. Після цього обговорюється, як емоції відображаються на тілесному рівні.

Вправа на релаксацію: Мета цієї вправи - навчити учасників розслаблятися та звільнятися від м'язового напруження. Тривалість - 20 хвилин. Учасники дихають у ритмі музики та зосереджують увагу на різних частинах тіла, розслабляючи їх.

Вправа "Рефлексія": Вправа "Ритуал прощання" [41, с. 65]

Заняття 8. Мета цього восьмого заняття - вивчення базових правил перевірки інформації та роботи з первинними джерелами (когнітивний компонент медіаграмотності) та отримання зворотного зв'язку щодо тренінгової програми.

Вправа "Ритуал привітання": Вправа "Зіпсований телефон": Мета цієї вправи - показати важливість визначення джерела інформації та процесу

розповсюдження мовлення. Тривалість - 30 хвилин. Учасники діляться на групи по двоє. Одна група отримує історію і переказує її наступній групі за 60 секунд, потім інша група переказує інформацію наступній і так далі. В кінцевому результаті обговорюється, які зміни відбулися під час переказу історії.

Гра "Чи буває дим без вогню?": Мета цієї гри - розвивати навички аналізу та перевірки інформації різних видів медіапродуктів та розуміння культури медіаспоживання. Тривалість - 40 хвилин. Учасники розбиваються на групи та роблять пошук первинних джерел інформації для перевірки недостовірних повідомлень.

Вправа "Рефлексія": Мета цієї вправи - оцінка програми та отримання зворотного зв'язку від учасників [15, с. 75].

Заняття 9. Мета: поглиблене вивчення критичного аналізу медіа-вмісту та розробка навичок розпізнавання маніпуляцій та підстереження біасу в інформаційних джерелах.

Вправа "Ритуал привітання".

Вправа "Складання аналітичної матриці": Мета: розвиток навичок критичного аналізу медіа-вмісту. Учасники об'єднуються у пари. Кожна пара отримує статтю чи новину з важливою інформацією. Учасники повинні скласти аналітичну матрицю, відповідаючи на такі запитання:

- Хто автор інформації?
- Яке джерело цієї інформації?
- Яку мету може мати автор статті?
- Які аргументи та докази наведено?
- Чи є в інформації підстереження біасу чи маніпуляцій?
- Які інші джерела інформації можна використати для перевірки фактів? [33, с. 76]

Вправа "Аналіз медіа-матеріалів з різних джерел": Мета: розробка навичок порівняння інформації з різних джерел та виявлення можливих маніпуляцій.

Учасники отримують кілька різних новин чи статей на одну і ту ж тему з різних джерел. Вони аналізують ці матеріали, порівнюючи факти, тон і підходи до подання інформації. Далі вони обговорюють, які різниці можна помітити, які джерела надають більше об'єктивності, а які - можливо, використовують маніпуляційні прийоми.

Вправа "Розпізнавання маніпуляцій у заголовках": Мета: розвиток навичок виявлення маніпуляцій та підстереження біасу в заголовках новин. Учасники отримують набір заголовків новин і статей. Вони повинні визначити можливі маніпуляції, які використані в заголовках для залучення уваги аудиторії або викривлення інформації.

Вправа "Аналіз медіа-вмісту на біас та об'єктивність": Мета: розвиток навичок визначення біасу та об'єктивності в медіа-матеріалах. Учасники аналізують декілька новинних статей чи матеріалів на одну тему. Вони визначають, чи є який-небудь відтінок біасу в поданні інформації, а також оцінюють об'єктивність висловлювань та аргументів.

Вправа "Рефлексія": Учасники роздумують над тим, які навички вони набули під час цього заняття та тренінгової програми загалом. Вони обговорюють, як ці навички можуть застосовувати у повсякденному житті та в споживанні медіа-контенту [24, с. 97].

Заняття 10. Мета: систематизування отриманих знань та навичок з медіаграмотності, проведення фінального аналізу медіа-матеріалів та обговорення важливості розуміння та критичного аналізу інформації.

Вправа "Ритуал привітання".

Вправа "Медіа-аналіз у дії": Мета: використання набутих знань та навичок для аналізу конкретних медіа-матеріалів. Учасники отримують кілька різних медіа-матеріалів: статті, фотографії, відео тощо. Вони повинні провести комплексний аналіз, враховуючи різні аспекти, такі як джерело інформації,

заголовок, структура, тон, можливий біас та маніпуляції. Після аналізу учасники обговорюють свої спостереження та висновки.

Вправа "Медіа-рекомендації": Мета: розробка практичних порад щодо використання медіа-контенту. Учасники об'єднуються у групи і складають списки порад, які допоможуть їм зберігати медіаграмотність у повсякденному житті. Поради можуть стосуватися перевірки джерел, визначення маніпуляцій, розрізнення об'єктивної інформації від думок, а також ефективного використання різних медіа-джерел.

Вправа "Оцінка курсу": Мета: зібрати відгуки та оцінки учасників щодо тренінгової програми. Учасники заповнюють анкети з питаннями про те, які аспекти тренінгу їм були найцікавішими, найкориснішими та які ще теми вони б хотіли вивчити у майбутньому.

Обговорення та рефлексія: Учасники обговорюють результати аналізу медіа-матеріалів, діляться своїми враженнями від участі у тренінговій програмі та спільно рефлексують, які знання та навички набули протягом курсу. Вони також обговорюють, як їх нові медіаграмотні навички вплинуть на їх споживання медіа-контенту у майбутньому.

Вправа "Ритуал прощання": Учасники діляться своїми побажаннями та враженнями від завершення курсу та попрощатися з однодумцями.

У процесі цього курсу медіаграмотності, учасники пройшли комплексний шлях набуття та удосконалення ключових навичок та знань, необхідних для критичного аналізу та ефективної взаємодії з медійними засобами. Заняття за заняттям, кожен етап спрямовувався на розвиток концептуального розуміння медійних процесів та формування практичних компетенцій у сфері медіаграмотності [20, с. 54].

На початковому етапі, учасники були введені в основні поняття та терміни, пов'язані з медіаграмотністю. Структуровані вправи сприяли розумінню різниці між фактами та судженнями, об'єктивністю і суб'єктивністю інформації, а також

поняттям «інформування» та «пропаганда». Учасники були залучені до аналізу та обговорення реальних прикладів з медійної практики.

Подальше заняття спрямовувалися на поглиблене розуміння впливу медіа на емоційну реакцію та сприйняття інформації. Зокрема, учасники досліджували взаємозв'язок між емоціями та сприйняттям, розвивали навички емоційної саморегуляції та вміння впізнавати маніпулятивні методи у медійних продуктах. Важливим кроком стала аналіз структури статей та визначення функцій заголовків, що сприяло більш глибокому розумінню медійних текстів.

Завершальні етапи курсу були спрямовані на перевірку практичних навичок та вмінь, особливо засвоєних учасниками, щодо визначення достовірності інформації. Вправи, побудовані на аналізі та перевірці надійності джерел, дозволили учасникам систематизувати свої знання та набуті практичні вміння.

Завершуюче заняття виконувало роль підсумкового кроку у формуванні медіаграмотності. Учасники підсумували свій досвід, враження та здобуті знання, а також здійснювали аналіз досягнень, які вони здійснили протягом курсу. Важливо зазначити, що кожен етап курсу сприяв відпрацюванню практичних навичок та розвитку аналітичного та критичного мислення учасників.

У підсумку, цей курс медіаграмотності забезпечив учасникам необхідні засоби для аналізу, критичного оцінювання та обґрунтованого вибору інформації у сучасному медійному середовищі. Отримані знання і навички є важливою основою для подальшого удосконалення медіаграмотності та підвищення рівня освіченості у сфері масової комунікації [41, с. 65].

У висновку, цей курс медіаграмотності виявився невід'ємною складовою сучасної освіти, сприяючи розвитку критичного мислення та аналітичних здібностей учасників. Проходження кожного етапу курсу сприяло формуванню

розуміння ролі та впливу медіа в суспільстві, а також розвитку вмінь визначати джерела, аналізувати інформацію та розрізняти факти від оцінок.

За допомогою різноманітних практичних завдань та вправ, учасники навчилися ефективно взаємодіяти з різними медійними форматами, використовувати стратегії взаємодії з інформацією та визначати її достовірність. Важливий акцент був зроблений на розумінні впливу емоцій на сприйняття інформації, що допомагає уникнути маніпуляцій та об'єктивно аналізувати оточуючий медійний контент.

Цей курс виявився важливим кроком у формуванні медійної грамотності, яка є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Набуті учасниками знання та навички не лише допоможуть їм бути впевненими та обізнаними споживачами медійного контенту, а й сприятимуть зміцненню демократичних цінностей, критичного мислення та активної громадянської позиції. У результаті, цей курс виростив медіаграмотних учасників, здатних адаптуватися до змін у медійному середовищі та впливати на нього позитивно через свідомий та обізнаний підхід до медіа.

3.3. Результати формувального експерименту та оцінка ефективності корекційних заходів

Результати формувального експерименту підтвердили ефективність корекційних заходів, спрямованих на формування медіаграмотності як чинника психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти. Оцінка ефективності проведених заходів була здійснена з використанням кількох ключових показників, що дозволили оцінити зміни в медіаграмотності та психологічній безпеці учасників.

Перш за все, спостерігалось позитивне зростання рівня медіаграмотності серед учасників після проходження курсу. Вони отримали можливість аналізувати інформацію з різних джерел, визначати її достовірність та розпізнавати маніпуляції. Підвищення рівня критичного мислення та здатності відокремлювати факти від оцінок свідчило про покращення інформаційної компетентності учасників [24, с. 65].

Другий ключовий аспект оцінки полягав у змінах в психологічній безпеці особистості. Після завершення курсу учасники стали більш обізнаними споживачами медійного контенту, менше схильними до впливу емоційно забарвленої інформації та маніпуляцій з боку ЗМІ. Це сприяло підвищенню психологічної стійкості до впливу негативних факторів медійного середовища та сприяло підвищенню рівня психологічної безпеки особистості.

Важливою складовою оцінки ефективності було й аналіз фідбеку від учасників. Вони відзначили покращення своєї здатності аналізувати інформацію, розрізняти об'єктивні факти від суб'єктивних оцінок, а також відчували збільшення впевненості в себе як споживачі медіа. Вони відзначили, що набуті знання та навички стали для них цінним інструментом для взаємодії з медійним середовищем та захисту своєї психологічної стійкості.

Отже, результати формувального експерименту переконливо демонструють позитивний вплив корекційних заходів на розвиток медіаграмотності та підвищення рівня психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти. Реалізація курсу сприяла формуванню обізнаності учасників щодо впливу медіа на їхнє сприйняття світу, а також надала їм інструменти для раціональної та критичної обробки інформації, що відіграє важливу роль у забезпеченні їхньої психологічної безпеки та сталості у сучасному медійному оточенні [19, с. 68].

Для проведення апробації програми з розвитку медіаграмотності було організовано 5 онлайн-занять, зокрема заняття № 3, 4, 5, 6 та 8. З метою

підвищення ефективності занять та кращого засвоєння матеріалу, до деяких занять були додані елементи з інших модулів курсу. Кожне заняття тривало 90 хвилин та було адаптоване для онлайн формату.

Заняття № 3 було спрямоване на знайомство учасників між собою, установлення робочих правил та виявлення очікувань від майбутніх занять. Спостереження за власним зв'язком з медіа, аналіз медіаспоживання та його об'єму відбувались у форматі обговорення, групової роботи, мінідискусії, роботи в парах та індивідуальної рефлексії. Проте, для більш динамічної групової роботи, варто було додати більше практичних та активних завдань.

Заняття № 4 включало ознайомлення учасників з поняттями "факт", "судження", "інформування" та "пропаганда", і практику визначення маркерів пропаганди. Проте, рекомендувалось збільшити тривалість цього заняття з 90 до 120 хвилин для більш глибокого осмислення теми.

Заняття № 5 дозволило учасникам розпізнавати маніпуляційні елементи у мультфільмах, фотографіях та казці, а також прослідкувати вплив медіа на їхній емоційний стан. Вправи з аналізу кейсів, дискусії та індивідуальної роботи забезпечили практичні навички з цієї теми.

Заняття № 6 включало міні-лекцію та практичні завдання з аналізу заголовків в статтях. Активна участь учасників у різних методах роботи підтверджувала їхній інтерес та активність [32, с. 78].

Заняття № 8 сприяло розвитку емоційних компетенцій та самоусвідомлення через аналіз впливу російської пропаганди. Різноманітні методи роботи забезпечили поглиблене засвоєння матеріалу.

Загальною оцінкою результатів занять можна назвати задовільну. Учасники отримали не лише теоретичні знання, а й практичні навички, здатність аналізувати свою поведінку та емоції у медійному оточенні. Запланована програма була реалізована без великих змін, хоча рекомендується збільшити тривалість занять до 120 хвилин для більш детального розкриття тематики.

Важливою є можливість взаємодії у офлайн форматі, з включенням відеокамер для більш ефективної комунікації. Результати показали, що програма сприяє формуванню медіаграмотності як чинника психологічної безпеки здобувачів вищої освіти, допомагаючи їм адаптуватися до вимог сучасного інформаційного середовища.

Мета проведення констатувального експерименту у рамках блоку № 2 полягала у визначенні частоти контактів аудиторії з різними типами медіа. Отримані результати розкривають рівень взаємодії респондентів з медіакультурою та їх вибір щодо пріоритетних видів медіа. Кожен учасник отримує можливість обрати належний йому варіант частоти контактів із різними медіа (пресою, телебаченням, радіо, Інтернетом, комп'ютерними/відеоіграми) з певних можливих варіантів. Варто підкреслити, що рівень мотиваційного показника медіакомпетентності впливає на частоту таких контактів, але цей вплив не є прямим. Наявність різноманітних мотивів для спілкування з медіа не завжди призводить до високої або низької частоти цих контактів.

Результати дослідження:

У популярних жанрах преси. Вивчення результатів тестування серед здобувачів вищої освіти-психологів свідчить про велику популярність інформаційних (70,18%), аналітико-публіцистичних (50,88%) та літературних жанрів преси (43,86%). Щодо практичних психологів, результати подібні, але зазначається більше зацікавленість у грах та конкурсах.

Відданість певним жанрам радіопередач. Велика більшість здобувачів вищої освіти віддає перевагу музичним радіопрограмам жанру поп/рок (63,16%). Інформаційні та аналітичні, публіцистичні передачі також мають популярність. У практичних психологів додаються літературно-драматичні передачі [24, с. 97].

Популярні жанри телевізійних передач. Згідно зі значущими соціологічними опитуваннями останніх десятиліть, кіно і серіали мають велику популярність на телебаченні. Це підтверджується нашим дослідженням (92,98%

серед здобувачів вищої освіти і 73,33% серед практичних психологів). Проте, інформаційні, аналітично-публіцистичні жанри, а також музичні передачі (поп/рок музика) також збирають велику увагу в обох групах.

Пріоритети у жанрах інтернет-сайтів. Основна маса здобувачів вищої освіти використовує Інтернет для перегляду телевізійно-кінематографічних матеріалів (78,95%) і пошуку інформації та аналітичних оглядів. У практичних психологів найбільше цікавить пошук інформації (56,67%).

Зацікавлюючі жанри фільмів/телесеріалів. У списку популярних жанрів серед здобувачів вищої освіти перше місце займає комедія (84,21% серед здобувачів вищої освіти і 66,67% серед практичних психологів). Далі слідують детектив, мелодрама, фантастика, драма та трилер. Серед практичних психологів казка та історичний жанр замінюють драму та трилер.

Високий рівень мотиваційного показника медіакомпетентності виявлено у респондентів, які позитивно відповіли на 80%–100% варіантів мотивів контактів з медіа. Респонденти з середнім рівнем мотиваційного показника відзначили позитивні відповіді на 50%–79% варіантів мотивів контактів з медіа. Ті, хто дали позитивні відповіді менше ніж на 50% варіантів мотивів контактів з медіа, мали низький рівень мотиваційного показника.

Аналіз показників підтвердив відсутність високого рівня мотиваційного показника у здобувачів вищої освіти та практичних психологів. Серед здобувачів вищої освіти 8,77% мали середній рівень, а серед шкільних психологів цей показник становив 0%. Низький рівень мотиваційного показника виявлено у 91,23% здобувачів вищої освіти та 100% шкільних психологів. Також було встановлено, що більшість здобувачів вищої освіти (29%–40% варіантів мотивів) та шкільних психологів (20%–30% варіантів мотивів) дали позитивні відповіді [40, с. 64].

Щодо популярних медіа, здобувачі вищої освіти переважно використовують Інтернет (91,23% користуються щодня), тоді як у шкільних

психологів цей показник дорівнює 41,38%. Щодня телевізор дивляться 58,62% шкільних психологів та 40,35% здобувачів вищої освіти. Не користується Інтернетом взагалі 3,33% шкільних психологів та 0% здобувачів вищої освіти.

Отже, незважаючи на низький рівень мотиваційних показників та контактів, які виявлені у здобувачів вищої освіти та практичних психологів, вони демонструють розуміння важливості орієнтування в медіапросторі та використання знань та умінь у своїй діяльності.

Інформаційно-психологічна безпека особистості означає захист її психіки від шкідливих інформаційних впливів, які можуть негативно вплинути на її психологічні характеристики та поведінку. Для забезпечення цієї безпеки використовуються різні методи, включаючи "Відхід", "Блокування", "Керування" та "Заचाювання", які спрямовані на контроль інформаційного впливу та реакції на нього.

Здатність адаптувати різноманітні методи інформаційно-психологічного захисту в залежності від ситуації є важливим фактором у формуванні інформаційно-психологічної культури особистості. Ця культура має важливе значення як для професійної діяльності, так і для особистісного функціонування у сучасному світі. Інформаційно-психологічна культура передбачає вміння відповідально використовувати та поширювати інформацію, а також виробляти культуру виробництва та споживання інформації. Це включає розвиток адекватної реакції на інформацію, здатність діяти в умовах надлишкової або недостатньої інформації, оцінювати її якість та вміння відбирати достовірну інформацію [23, с. 86].

Слід зауважити, що система підготовки населення України до інформаційного суспільства та навчання фахівців у галузі інформаційної безпеки в Україні значно змінюється у напрямі інформаційно-технічного розвитку. Інформаційно-психологічний напрям залишається менш розвиненим.

Тому є крайньою необхідністю розробка національної навчальної літератури (посібників, підручників), методичних матеріалів (програм навчальних курсів) для підготовки висококваліфікованих фахівців (державних службовців, політологів, правознавців, соціологів, психологів, журналістів та представників силових відомств).

Під час емпіричного дослідження були виявлені різниці в розвитку медіаграмотності у осіб здобувачів вищої освіти за гендером. Крім того, було встановлено наявність зв'язку між медіаграмотністю та акцентуаціями характеру та психічними станами.

Розроблена програма, спрямована на розвиток медіаграмотності осіб здобувачів вищої освіти, базується на моделі АВС раціонально-емоційної-поведінкової терапії та методу фасилітації "ОРІП". Програма передбачає навички аналізу власного медіаспоживання, розуміння понять "факт", "судження", "інформування", "пропаганда", вміння діяти в умовах надлишкової чи недостатньої інформації, використовувати техніки емоційної саморегуляції, перевіряти інформацію та працювати з першоджерелами [33, с. 80].

Для апробації програми було проведено 5 онлайн-занять тривалістю 80 хвилин кожне. Під час занять розглядалися поняття "факт", "судження", "інформування", "пропаганда", обговорювався вплив емоцій на сприймання інформації, тренувалися навички емоційної саморегуляції. Всі заняття проводилися у форматі онлайн.

Таким чином, наші дослідження підтверджують, що розвиток медіаграмотності осіб здобувачів вищої освіти потребує комплексного підходу. Якісно розроблена програма розвитку медіаграмотності сприяє розвитку необхідних навичок для забезпечення інформаційної безпеки країни та розвитку творчої, критичної та самостійної особистості в умовах інформаційного перевантаження.

Таблиця 3.1

Динаміка структури психологічної безпеки особистості у здобувачів вищої освіти

Шкали методики “Діагностика психологічної безпеки особистості”	Перед проведенням психологічного тренінгу					Після проведенням психологічного тренінгу				
	Морально-комунікативна	Мотиваційно-вольова	Ціннісно-смилова	Внутрішнього комфорту	Індекс ПБО	Морально-комунікативна	Мотиваційно-вольова	Ціннісно-смилова	Внутрішнього комфорту	Індекс ПБО
Хлопці										
Морально-комунікативна	1,00	0,95	0,89	0,69	0,97	1,00	0,38	0,17	0,26	0,49
Мотиваційно-вольова		1,00	0,83	0,61	0,94		1,00	0,95	0,91	0,99
Ціннісно-смилова			1,00	0,72	0,92			1,00	0,85	0,91
Внутрішнього комфорту				1,00	0,81				1,00	0,94
Індекс ПБО					1,00					1,00
Дівчата										
Морально-комунікативна	1,00	0,85	0,86	0,83	0,95	1,00	0,83	0,97	0,96	0,98
Мотиваційно-вольова		1,00	0,79	0,71	0,90		1,00	0,77	0,90	0,91
Ціннісно-смилова			1,00	0,86	0,94			1,00	0,92	0,96
Внутрішнього комфорту				1,00	0,92				1,00	0,99
Індекс ПБО					1,00					1,00

На основі розглянутого дослідження відображено результати формульованого експерименту та оцінку ефективності корекційних заходів,

спрямованих на розвиток медіаграмотності як важливого чинника психологічної безпеки особистості здобувачів вищої освіти.

Проведений формувальний експеримент відображає взаємозв'язок між рівнем медіаграмотності та психологічною безпекою здобувачів вищої освіти. Результати показують, що здобувачі вищої освіти, які мають вищий рівень медіаграмотності, проявляють більш адекватні та збалансовані реакції на події, пов'язані з медійним середовищем. Вони демонструють здатність аналізувати та оцінювати інформацію, розпізнавати маніпуляції та приймати відповідальні рішення щодо взаємодії з медіа [18, с. 76].

Корекційні заходи, спрямовані на розвиток медіаграмотності, виявилися ефективними у підвищенні рівня психологічної безпеки здобувачів вищої освіти. Ці заходи включали в себе навчання навичкам критичного мислення, аналізу інформації, розпізнавання дезінформації та засобів маніпуляції у медіа. Завдяки цьому, здобувачі вищої освіти набули здатності критично оцінювати оточуюче медійне середовище та зберігати більш обґрунтовану й врівноважену реакцію на медійні впливи.

Загалом, результати експерименту підкреслюють важливість розвитку медіаграмотності як чинника психологічної безпеки особистості здобувачів вищої освіти. Вона допомагає їм зберегти психологічну стійкість, знизити вплив негативних медійних впливів та ефективно реагувати на інформаційний стрес. Такий підхід може бути важливим компонентом психологічної підготовки здобувачів вищої освіти та сприяти їхньому загальному самопочуттю та психологічній стабільності.

Завершуючи думку, важливо підкреслити, що розвиток медіаграмотності у здобувачів вищої освіти має суттєвий вплив на їхню психологічну безпеку та здатність ефективно опановувати інформаційне середовище. Застосування корекційних заходів, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності, допомагає здобувачам вищої освіти стати більш стійкими до впливу негативних

медійних факторів, відчувати більшу впевненість у власних знаннях та критичному мисленні. Розвиток медіаграмотності стає ключовим чинником підвищення якісної психологічної підготовки здобувачів вищої освіти, їхньої здатності до саморегуляції, зниження ризику стресових реакцій [12, с. 68].

Таким чином, впровадження програм та заходів, спрямованих на формування медіаграмотності серед здобувачів вищої освіти, є важливою складовою роботи з підтримки їхньої психологічної безпеки та підготовки до життя в інформаційному суспільстві. Розвиток вмінь критично аналізувати, оцінювати та взаємодіяти з медіа допомагає здобувачам вищої освіти зберегти свою індивідуальність, самоідентифікацію та психологічну здоровість в умовах постійної інформаційної експозиції.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Дослідження підтверджує, що психокорекційна робота є ефективним підходом до зниження піддатливості особистості до маніпулятивних технологій. Ця робота спрямована на розвиток критичного мислення, самосвідомості та навичок психологічної саморегуляції.

Важливим кроком є ознайомлення особистості з різними маніпулятивними методами, які використовуються в сучасних медіа та соціальних мережах. Розуміння та виявлення таких методів допомагає зменшити вразливість до їхнього впливу.

Психокорекційна робота спрямована на навчання особистості критично оцінювати інформацію, яка надходить з різних джерел. Розвиток критичного мислення допомагає виявляти підвідомі маніпулятивні прийоми та розрізнати об'єктивну інформацію від зміщеної.

Результати дослідження підкреслюють важливість розвитку навичок психологічної саморегуляції. Особистість, яка володіє здатністю контролювати свої емоції та реакції, менш схильна до маніпулятивного впливу.

Підвищення психологічної безпеки є ключовою метою психокорекційної роботи. Особистість, яка володіє навичками розпізнавання маніпуляцій та контролю своїх реакцій, стає більш стійкою до стресових ситуацій і негативного впливу ззовні.

Результати цього дослідження відкривають широкі перспективи для подальших досліджень у галузі психокорекційної роботи. Можливо, це може включати розробку більш ефективних методик та підходів для зниження піддатливості до маніпулятивних технологій.

Загальний висновок полягає в тому, що психокорекційна робота є важливим інструментом у забезпеченні психологічної безпеки. Розвиток критичного мислення, психологічної саморегуляції та усвідомлення

маніпулятивних методів допомагає зміцнювати психологічний стан особистості та забезпечувати її захист в інформаційному суспільстві.

Підсумовуючи, дослідження психокорекційної роботи зі зниження піддатливості особистості впливу маніпулятивних технологій та підвищення психологічної безпеки підкреслює важливість активної психологічної саморегуляції в інформаційному оточенні. Освоєння методів аналізу, критичного мислення та відчуття своїх емоцій допомагає створити психологічний бар'єр перед впливом маніпуляцій.

Практична значущість цієї роботи полягає в тому, що вона дає конкретні інструменти для зміцнення психологічної стійкості і забезпечення психологічної безпеки в умовах постійного інформаційного потоку. Особистість, що розвиває свою здатність критично аналізувати інформацію, стає менш вразливою до впливу спотвореної, маніпулятивної і негативної інформації.

Отже, психокорекційна робота стає необхідним компонентом розвитку особистості в умовах інформаційної ери. Це допомагає забезпечити збалансоване і психологічно стійке ставлення до інформації, що надходить з різних джерел, і відіграє важливу роль у створенні сприятливого психологічного клімату для саморозвитку та самореалізації особистості.

ВИСНОВКИ

1. Таким чином, аналізуючи загально-теоретичну характеристику психологічної безпеки особистості, слід визнати, що це поняття представляє собою складну та багатогранну концепцію, яка охоплює різні аспекти психічного благополуччя та стабільності.

В ході літературного аналізу виявлено, що психологічна безпека тісно пов'язана із внутрішнім станом особистості, її емоційним комфортом, відчуттям стабільності та власної цінності. Особистісні чинники, такі як самоприйняття, рівень самореалізації та вміння керувати стресовими ситуаціями, виявились важливими складовими психологічної безпеки.

Також висвітлено взаємозв'язок психологічної безпеки з соціальним середовищем. Спілкування, міжособистісні відносини та взаємодія з оточуючими виявили великий вплив на формування психологічного благополуччя особистості.

Отже, робота підкреслила важливість розуміння та управління внутрішнім і зовнішнім контекстом для забезпечення психологічної безпеки особистості. Враховуючи виявлені закономірності та фактори, можна розробити ефективні стратегії для підтримання та розвитку психічної стійкості та благополуччя.

2. Отже, зовнішні впливи на психологічну безпеку, робота визначила, що соціальне середовище має значущий вплив на емоційний стан та психічне здоров'я особистості. Виявлено, що взаємодія з оточуючими визначає рівень соціальної підтримки, що в свою чергу є важливим фактором для підтримання психологічної безпеки.

Спілкування та взаємодія в соціальних групах також виявились важливими складниками формування психологічної безпеки. Особливу увагу слід приділити взаємовідносинам в родині, робочому колективі та інших суспільних структурах, оскільки вони можуть суттєво впливати на самопоцінування та емоційний стан.

Культурні чинники також виявились важливими для психологічної безпеки. Релігійні, етнічні та моральні аспекти можуть формувати особистісні цінності та впливати на спосіб сприйняття зовнішніх подій, що впливає на психічний стан.

3. Дослідження психологічних особливостей формування медіаграмотності як фактора психологічної безпеки особистості здобувача вищої освіти виявило ряд важливих висновків.

Підбір та застосування методик дозволив ретельно вивчити різні аспекти медіаграмотності та її взаємозв'язок із психологічною безпекою. Отримані результати дозволили визначити рівні медіаграмотності студентів та їхні уявлення про психологічну безпеку.

Емпіричне дослідження підтвердило значущість взаємозв'язку між рівнем медіаграмотності та психологічною безпекою. Особистості з вищим рівнем медіаграмотності виявили більшу психологічну стійкість, здатність критично оцінювати медійний контент та адаптуватися до змін у медійному середовищі.

Застосування різноманітних методик дозволило також виявити специфічні аспекти медіаграмотності, які можуть бути ключовими у формуванні психологічної безпеки. Наприклад, уміння розрізняти правдиву інформацію від фейку та вміння взаємодіяти з медійним вмістом позитивним чином корелюють із вищим рівнем психологічної безпеки.

Результати дослідження свідчать про важливість удосконалення медіаграмотності як ефективного засобу забезпечення психологічної безпеки вищоосвітнього процесу. Практичні висновки дозволять розробляти програми та заходи, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності студентів та забезпечення їхньої психологічної стабільності у сучасному медійному оточенні.

4. Дослідження, проведене в рамках констатувального експерименту, надало важливі висновки щодо підвищення психологічної безпеки та зниження піддатливості особистості до впливу маніпулятивних технологій.

Однією з ключових висновків є визначення конкретних маніпулятивних технік, які мають найбільший вплив на об'єкт дослідження. Це дозволяє ефективно спрямовувати зусилля на контроль та протидію саме цим методам впливу.

Зокрема, результати дослідження підкреслили важливість розвитку критичного мислення та медіаграмотності як основних компонентів, що сприяють опануванню особистістю засобів розпізнавання та відповіді на маніпулятивні технології.

Додатково виявлено, що розвиток емоційного інтелекту та навичок саморегуляції може значно підвищити психологічну стійкість особистості до маніпулятивного впливу.

5. Таким чином, дослідження ефективності корекційних заходів за допомогою методів математичної статистики дозволило отримати важливі висновки та визначити напрямки подальших дій.

Аналіз результатів, проведений за допомогою статистичних методів, дав можливість об'єктивно оцінити вплив корекційних заходів на визначені параметри. Виявлені статистично значущі зміни підтвердили ефективність використаних методик.

Застосування математичних моделей та тестів дозволило визначити ступінь вірогідності отриманих результатів та забезпечило наукову обґрунтованість узагальнень. Це важливо для впровадження отриманих даних у практику та визначення їхньої значущості.

Отже, дослідження з використанням математичної статистики дало об'єктивну оцінку ефективності корекційних заходів, що є ключовим етапом в процесі розвитку та оптимізації програм корекції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Блинова О. Є. Психологічна безпека: аналіз наукових уявлень та досвід емпіричного дослідження. Психологічні основи розвитку особистості: монографія / Блинова О. Є. – Запоріжжя: Просвіта, 2018. – С. 239-254.
2. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
3. Вітюк Н. Кібербулінг як загроза психологічній безпеці особистості школяра. Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. 2015. № 19. С. 129-138.
4. Власюк О. В., Іванова Т. В., Потапова В. І., Срібна І. С. Практична медіаграмотність для бібліотек. Київ: АУП, 2019. С. 32-37
5. Гаврищак Л. Інформаційно-психологічна безпека особистості у сучасному світі. Проблеми гуманітарних наук. Серія: Психологія. 2012. № 29. С. 100-110.
6. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. / І.М. Галян. — 2-ге вид., стереотип. — К.: Академвидав, 2011. — 464 с.
7. Горова А., Єлігулашвілі М., Копіна О. Інструменти діалогу у виробленні ефективних рішень на рівні громади. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/9/452800.pdf>
8. Діагностика психологічної безпеки особистості фахівця П75 екстремального виду діяльності: посібник / І. І. Приходько. – Х. : НАНГУ, 2017. – 76 с.
9. Дослідження «Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019 р.». URL: <https://drive.google.com/file/d/1Oi2Edv15SrK4hSD2KoxoKkamCarUX7f/view>

10. Журавльова Л. П., Коломієць Т. В., Кулаковський Т. Ю., Пирог Г. В., Котлова Л. О., Литвинчук А. І., Коробко Д. Особистісне зростання в умовах трансформації сучасного суспільства. Монографія. 2020.
11. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: монографія / І. І. Приходько. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 745 с.
12. Збірник інноваційно-методичних робіт з медіаграмотності / під заг. ред. О. Самойленко. Донецьк, 2016. С. 6-17
13. Землянська, О.В. Психічне здоров'я працівника ОВС як детермінанта успішності професійної діяльності / О.В. Землянська // Актуальні проблеми юридичної та екстремальної психології. – Макіївка: МЕРІ, 2012. □ С. 49-52.
14. Зливков В.О., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. К.: Педагогічна думка, 2016. 219 с.
15. Іванків І.І. Моделі розвитку ідентичності підлітка в умовах кіберсоціалізації. Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. К-ПНУ ім. Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН. 2016. Вип. 33. С. 194–205.
16. Іванов В. Ф. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. Київ: Центр Вільної Преси, 2013. С. 6-24.
17. Карамушка Л. М., Дектярьова Т.В. Дослідження змісту психологічної безпеки освітнього середовища вищих навчальних закладів. Правничий вісник Університету «КРОК», 2013. Вип. 16. С. 203-210.
18. Колчина А. Вправа «Зіпсований телефон». URL: <https://medianavigator.org/exercise/23>
19. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: [https:// ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/](https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/)

20. Коструба Н.С., Хвесик Ю. Ю. Психологічна безпека студента у медіасередовищі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія, 2021. Вип. 4. С. 33–44.
21. Лазорко О.В. Психологія безпеки особистості як суб'єкта професіоналізації. Психологічні перспективи, 2017. Вип. 30. С. 96–112.
22. Литвинчук А. Психологічна безпека особистості як актуальна проблема сучасної психології. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Вип. 9. С. 154–161.
23. Литвинчук А.І. Психологічні особливості уявлень про небезпеку осіб які проживають у сільській місцевості. Наукові перспективи. 2021. № 4 (10). С. 369-377 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-369-377](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-369-377)
24. Методика визначення акцентуацій характеру К. Леонгарда (модифікація Г. Шмішека). URL: <http://www.obrbratsk.ru/upload6/%D0%A8%D0%BC%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%BA%20%D0%90%D0%BA%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%83%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%20%D1%85%D0%B0%D1%80>.
25. Методика визначення домінуючого стану Л. В. Куликова. URL: <https://sites.google.com/site/test300m/ds8> (дата звернення: 20.04.2021)
26. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу : підручник. Кіровоград: Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2013. С.77-105.
27. Найдьонова Л.А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу. : підручник для слухачів системи післядипломної педагогічної освіти. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2015. 244 с.

28. Особистість в умовах кризових викликів сучасності. Матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / за ред. С.Д. Максименка. К., 2016. 629 с.
29. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя / за ред. С.Б. Кузікової. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 427 с.
30. Панченко О. А. Турбулентність мислення в структурі інформаційно-психологічної безпеки особистості. 2019.
31. Панченко Т. Л. Психологічна безпека інклюзивного освітнього середовища. Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. № 28. С. 327-332.
32. Печищев І. Вправа «Чи є дим без вогню?». URL: <https://medianavigator.org/exercise/10>
33. Піаже Ж. Вибрані психологічні праці: навчальний посібник. Міжн. пед. академія, 1994. 680 с.
34. Пістун, І. П. Безпека життєдіяльності (Психофізіологічні аспекти): Практичні заняття. Навч. посібник / І. П. Пістун, Ю. В. Кіт. – Львів : «Афіша», 2000. – 239 с.
35. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 478 с.
36. Поліщук В.М. Вікова періодизація і вікова класифікація: феноменологія, проблеми. Особистість та історія: монографія / за ред. Н.В. Чепелевої, М.В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 209–223.
37. Поуль В.С. Психологічна безпека особистості в несприятливих обставинах: питання розуміння та особистісного вибору. : монографія. за ред. І.В. Волженцевої. 2021. С. 640–662.

- 38.Практична медіаосвіта: медіаграмотність в освітньому просторі : П69 навч.-метод. посібник / уклад. : В. В. Байдик, О. В. Проніна; за заг. ред. В. В. Байдик. Лисичанськ, 2021. 66 с.
- 39.Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів/ за ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 100 с.
- 40.Приходько І. І. Психологічна безпека персоналу екстремальних видів діяльності: концепція, трансформаційна модель, методологія дослідження. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2015. № 4. С. 117-125.
- 41.Приходько І. Психологічна безпека персоналу екстремальних видів діяльності: концепція, трансформаційна модель, методологія дослідження. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2015. № 4 (29). С. 117–125.
- 42.Приходько І.І. Психологічна безпека персоналу екстремальних видів діяльності (на прикладі військовослужбовців внутрішніх військ МВС України): автореф. дис... д-ра психол. наук: спец. 19.00.09. – Х., 2014. – 40 с.
- 43.Приходько, І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності : монографія / І. І. Приходько. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. – 745 с.
- 44.Приходько, І. І. Моделювання психологічної безпеки особистості фахівця екстремального виду діяльності з використанням психосемантичного методу / І. І. Приходько // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. □ 2012. – Вип. 1. □ С. 174-185.
- 45.Приходько, І. І. Посттравматичне зростання як компонент емпіричної трансформаційної моделі психологічної безпеки особистості фахівця

- екстремального виду діяльності / І. І. Приходько // Вісник Національного університету оборони України. 2013. Вип. 1 (32). – С. 269-273.
- 46.Професійно-психологічний тренінг військовослужбовців Національної гвардії України : монографія / О. С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І. І. Приходько та ін. / За заг. ред. проф. І. І. Приходька. – Х. : НА НГУ, 2016. – 281 с.
- 47.Психодіагностика. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір. – Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.
- 48.Психологічна безпека особистості: комплекс навчально-методичного забезпечення для підготовки аспірантів за спеціальністю 053 «Психологія» Укл.: Ложкін Г.В., Чукавіна Т.Е. – К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2016. – 47 с.
- 49.Психологія здоров'я: підручник для вузів / під ред. Г. С. Нікіфорова. 2006 URL: http://valeolog.net/userfiles/978_1.pdf
- 50.Психосоціальний розвиток дітей і підлітків. URL: <http://multycourse.com.ua/ua/page/16/93>
- 51.Ревякіна І. М. Психологічні особливості прояву акцентуацій характеру та їх вплив на процес самореалізації в юнацькому віці. І. М. Ревякіна, Є.К.Курбанова. Психологічні науки. Випуск 1(46) URL: www.enpuir.npu.edu.ua/.../1/Revyakina%20Kurbanova.pdf (дата звернення: 20.04.2021)
- 52.Савелюк Н. Психологічна безпека особистості: етнокультурні та гендерні аспекти. 2020.
- 53.Слюсаревський М.М., Найдьонова Л.А., Титаренко Т.М., Татенко В.О., Горностаї П.П., Кочубейник О.М., Лазоренко Б.П. Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін. Київ : Талком, 2020. 318 с.

54. Соснін О. В. Комунікативна парадигма суспільного розвитку : навч. посіб. / О. В. Соснін, А. М. Михненко, Л. В. Литвинова. – К. : НАДУ, 2011. – 220 с.
55. Стаднік О., Ванюшина О., Полова Н. Проблема медіаграмотності при споживанні інформації в умовах війни: соціологічний аспект. *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*, 2022, 5 (1), ISSN 2618-12826 с. 73–79.
56. Тушина О. Психологічна безпека в загальноосвітньому навчальному закладі: практичний посібник. Запоріжжя: ЗОШПО, 2013.
57. Уханова Н. С. Інформаційно-психологічна безпека особистості, суспільства та держави. *Правова інформатика*. 2013. № 3. С. 91-95.
58. Харченко А. С. Психологічна безпека особистості викладача вишу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2012. № 2, Т. 2. С. 443-450.
59. Харченко А.С. Психологічна безпека особистості викладача вишу. *Науковий вісник ЛьвДУВС. Серія психологічна*, № 2. 2012. С.443–450.
60. Цюман Т., Нагула О. Психологічна формула безпеки як концептуальна основа формування навичок безпечної поведінки особистості. *Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка.»* № 35 (1), 2021 С. 94–100.
61. Чепелева Н. В. Дискурсивне конструювання досвіду у кризових ситуаціях // *Віртуальний освітній простір: психологічні проблеми : тези VIII Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції, 15 травня – 15 червня, 2020 року. Київ, 2020.* – [Електронне джерело]. – URL: http://www.newlearning.org.ua/system/files/sites/default/files/zagruzheni/chepelieva_2020.pdf

- 62.Череповська Н.Б. Візуальна медіакультури: розвиток критичного мислення і творчого сприйняття : методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2014. 116 с.
- 63.Череповська Н.Б. Візуальна медіакультури: розвиток критичного мислення і творчого сприйняття : методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2014. 116 с.
- 64.Чуйко Г., Чапак Я., Комісарик М. Психологічна безпека особистості в нестабільному світі. *Psychological journal*. 2021. № 7(1). С. 65-81.
- 65.Чуйко Г., Чапак Я., Комісарик М. Психологічна безпека особистості в нестабільному світі. *Психологічний журнал*. Випуск №7, №1(45), 2021. С. 65–80.
- 66.Яковенко С. І. Психологічна безпека працівників органів та підрозділів внутрішніх справ. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2013. № 14 (1). С. 331-339.
- 67.Яницький М.С. Ціннісні орієнтації особистості як динамічна система. Кемерово, 2000. 204 с.
- 68.Ярославцева Ю. Медіаграмотність в країнах ЄС: визначення, проблеми, рішення / Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, 2018, с. 54–59.
- 69.Ahmed, R. Discerning community resilience in disadvantaged communities in the context of violence and injury prevention / R. Ahmed, M. Seedat, A. van Niekerk, S. Bulbulia // *South African Journal of Psychology*. □ 2004. □ Vol. 34 (3). P. 386-408.
- 70.Alexander, D. (1990). Behavior during earthquakes: A Southern Italian example. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 8 (1), 5–29.
- 71.Bonanno, G. A. What predicts psychological resilience after disaster? The role of demographics, resources, and life stress / G. A. Bonanno, S. Galea, A.

- Bucciarelli, D. Vlahov // Journal of consulting and clinical psychology. □ 2007. № 75 (5). - P. 671-682.
- 72.Carmeli A. Social capital, psychological safety and learning behaviours from failure in organisations. Long range planning. 2007. No 40(1). C. 30-44.
- 73.Carmeli A., Gittell J. H. High quality relationships, psychological safety, and learning from failures in work organizations. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior? 2009. V.30 (6). P. 709–729.
- 74.Carmeli A., Gittell J. H. High quality relationships, psychological safety, and learning from failures in work organizations. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior. 2009. No 30(6). P. 709-729.
- 75.Crawford A., Saul W., Mathews R.. Teaching and learning strategies for the thinking classroom. New York. 2005. C. 2-5.
- 76.Edmondson A. C., Lei Z. Psychological safety: The history, renaissance, and future of an interpersonal construct. Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav. 2014. No 1(1). P. 23-43.
- 77.Edmondson A. Psychological safety and learning behavior in work teams. Administrative science quarterly. 1999. No 44(2). P. 350-383.
- 78.Ellis A. Rational Emotive Behavior Therapy (REBT). URL: <http://www.rebtnetwork.org/> (дата звернення: 20.04.2021)
- 79.Fraser, M. Risk, protection, and resilience: Towards a conceptual framework for social work practice / M. Fraser, J. Richman, M. Galinsky // Social Work Research. 1999. № 23(3). P. 131-144.
- 80.Kobasa, S. C. Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness / S. C. Kobasa // Journal of Personality and Social Psychology. □ 1979- № 37. P. 1 _ 11.
- 81.Kubey R. Media Literacy Around the World. Routledge, 2001. 512 p.

82. Leonhard K. Normale und abnorme Persönlichkeiten / Leonhard K. – Berlin: Volk und Gesundheit, 1964.
83. Lewin K. Field theory of social science: selected theoretical papers. New York, 1951. p. 346
84. Maddi, S. R. Hardiness and Mental Health / S. R. Maddi, D. M. Khoshaba // Journal of Personality Assessment. – 1994. □ Vol. 63. – № 2. – P. 265 – 274. 30
85. Maslow A. H. The dynamics of psychological security/insecurity. Journal of Personality, 1942. V. 10(4), P. 331-344.
86. O'Donovan R., De Brún A., McAuliffe E. (2021). Healthcare Professionals Experience of Psychological Safety, Voice, and Silence. *Frontiers in Psychology*. V.12. P. 1-16
87. O'Donovan R., De Brún A., McAuliffe E. Healthcare Professionals Experience of Psychological Safety, Voice, and Silence. *Frontiers in Psychology*. 2021. No 12. P. 383.
88. Potter W. James. Theory of Media Literacy A Cognitive Approach. Santa Barbara: University of California, 2004. 320 p.
89. Prikhodko, I. I. Special features of the information-and-psychological influence on the psychological safety of the servicemen of Interior Forces of the Ministry of the Interior of Ukraine who were on duty during the presidential elections at 2004 / I. I. Prikhodko // *European Applied Sciences*. – 2013. - № 1. - P. 175-178.
90. Stühlinger M., Schmutz J. B., Grote G., Nicca D., Flury D. (2021). To get vaccinated or not? psychological safety as a catalyst for the alignment between individual beliefs and behavior. *Group & Organization Management*. V.46(1). P. 38–69.
91. Stühlinger M., Schmutz J. B., Grote G., Nicca D., Flury D. To get vaccinated or not? psychological safety as a catalyst for the alignment between individual beliefs and behavior. *Group & Organization Management*. 2021. No 46(1). P. 38-69.

92. Vallinkoski, K. K., & Koirikivi, P.-M. (2020). Enhancing Finnish basic education schools' safety culture through comprehensive safety and security management. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, Vol. 6, № 2, 103–115.
93. Wang, J., Long, R., Chen, H., & Li, Q. (2019). Measuring the Psychological Security of Urban Residents: Construction and Validation of a New Scale. *Frontiers in Psychology*, V.10, P. 1-15.
94. Wanless S. B. The role of psychological safety in human development. *Research in Human Development*. 2016. No 13(1). P. 6-14.
95. Wanless S.B. (2016). The role of psychological safety in human development. *Research in Human Development*. V.13(1). P. 6–14.
96. Watson Glaser Critical Thinking Appraisal. : сайт. URL: <https://www.assessmentday.co.uk/watsonglaser-critical-thinking.htm>

Додаток А

Методика вимірювання медіаграмотності, розроблена Гореном та
Поттером.

Анкета оцінки рівня медіаграмотності

1. Ви отримуєте інформацію в медіа:

а) з одного джерела, якому ви довіряєте і який краще розкриває те, що відбувається;

б) з кількох джерел

в) важко сказати

2. Скільки приблизно часу на добу ви проводите в інтернеті:

а) не користуюся або користуюся до 30 хв.; б) від 30 хвилин до 1,5 години;
в) від 1,5 до 3 годин;

г) від 3 і більше годин;

3. В інтернеті ви найчастіше:

а) спілкуюся з друзями;

б) слухаю музику;

в) дивлюся фільми;

г) граю в ігри;

д) читаю новини;

е) все вище перераховане;

Продовження Додатку А

є) інше.

4. На ваш погляд «медіаграмотність – це»:

а) здатність людини критично оцінювати і перевіряти інформацію, що надходить до неї;

б) здатність людини до сприйняття («читання») інтерпретацій, створення і передачі медіатекстів різних видів і жанрів;

в) сукупність навичок і умінь, які дозволяють людям аналізувати, оцінювати і створювати повідомлення в різних видах медіа, жанрах і формах;

г) здатність людини розбиратися в технічних параметрах інформаційнокомп'ютерних засобів різного рівня складності.

5. Продовжіть фразу «Маніпулятивний вплив медіа - це ...»

а) система способів і прийомів аудіо та візуального монтажу;

б) система маніпуляцій при створенні медіапродуктів і використанні інформаційних технологій;

в) система способів і прийомів впливу на свідомість аудиторії з метою нав'язування будь-яких ідей або введення в оману.

6. В якій з наведених фраз міститься помилка?

а) всі медіа відображають точку зору влади на події, що відбуваються;

б) аудіовізуальне мислення - творча діяльність, заснована на емоційному співвіднесенні смислових і образних узагаль-нень частин екранного тексту; в) критичне мислення - це система суджень, яка використовується для аналізу речей і подій з метою коректно обґрунто- вувати, оцінювати і застосовувати отримані результати до ситуацій і проблем.

7. Визначіть, який варіант з перерахованих повідомлень містить факти, а не думки

а) Маріуполь - центр металургійної промисловості в Україні;

Продовження Додатку А

б) Маріуполь заснований запорізькими козаками на початку 16-го століття як фортеця Кальміус;

в) децентралізація - одна з найбільш масштабних реформ, яка повинна повністю поміняти систему управління.

8.Хто найбільше впливає на те, що виходить в ефір новин місцевого телебачення?

а) окремі журналісти; б) політики;

в) власник; г) редактор; д) не знаю.

9. Чи стежите ви за інформацією, що стосується правильного використання інформації та спілкування в соціальних мережах? а) інколи;

б) так, постійно;

в) ніколи.

10.Що б ви перевірили у перш чергу, якби запідозрили, що пост у соціальних мережах є фейком?

а) кількість тих, хто поділився цим постом;

б) кількість коментарів до посту;

в) я перевірю, чи поділилися мої друзі цим постом; г) простежив би джерело інформації.

г) нічого не робив би

11.Що з наведених тверджень може бути маркером для визначення фейкової новини на телебаченні? а) це екстрені новини;

б) згадуються назви міст і людей, про яких ви раніше не знали; в) розбіжність відео / зображення зі словами журналіста; г) неможливо визначити фейкові новини.

12. Тобі пропонується стаття про проблему пластикових відходів.

Прочитай статтю і зверни увагу на те, звідки автор отримав інформацію.

Продовження Додатку А

Чи справді треба заборонити пластмасовий посуд?

Більше 90% жителів, вирушаючи на природу, ніколи не залишають за собою сміття, а 50% завжди збирають навіть те, що викинули інші. Це в опитуванні на своїй домашній сторінці з'ясувала Асоціація виробників одноразового посуду.

За словами керівника Асоціації Катріни Коціні, результати опитування чітко доводять, що пластмасовий посуд не забруднює природу, тому немає причин забороняти її продаж. Асоціація представить результати опитування Міністерству навколишнього середовища.

Прийняте в травні 2019 року рішення Ради Євросоюзу з метою запобігання забруднення середовища вводить з 2021 року в країнах ЄС заборона на продаж одноразової пластмасового посуду, соломинок для напоїв, гігієнічних ватних паличок і пластикових «паличок» для повітряних кульок.

У доповіді Програми ООН з навколишнього середовища за 2018 рік мовиться, що щорічно в океани потрапляє до 13 мільйонів тонн пластмаси - вона забруднює середовище, у вигляді мікроскопічних часток стає кормом для риб та інших морських тварин і таким чином потім потрапляє і в організм людини. До того ж при виробництві пластмаси і виробів з неї в виникають шкідливі викиди, які потрапляють в атмосферу і сприяють змінам клімату. Тому важливо не тільки збирати і переробляти ці продукти, а й якомога менше їх виробляти, купувати і використовувати.

Карліс Прієде, який нещодавно разом з сім'єю переїхав в один з приморських селищ, теж вважає, що ступінь забрудненості перебільшена, тому заборона не потрібен. «Вечорами я іноді бігаю по березі моря і не бачу груд пластмасових відходів. Нам треба просвіщати суспільство, замість того щоб відразу все забороняти », - каже Прієде .

Продовження Додатку А

«Хоч у води Європи потрапляє набагато менше відходів, ніж, наприклад, в Азії, наше море теж стає все більш брудним», - розповідає біолог і дослідник Балтійського моря Яніс Атслега. Очолювана ним організація Зелена природа.

Щовесни ось уже 10 років на всьому морському узбережжі Латвії збирає і узагальнює дані про масштаби забруднення:

- а) думка представника виробників
- б) думка жителя
- в) думка експерта
- г) результат опитування
- д) думка державної посадової особи
- е) офіційний документ .

Методика діагностики психічного стану (Куліков Л.В.).

Методика діагностики домінуючого психічного стану «Домінуючий стан» (ДС)

Призначення цієї методики - визначення характеристик психологічного і соціально-психологічного рівнів домінуючого психічного стану.

Визначення характеристик стану здійснюється за допомогою самооцінок тестованого.

Методика є опитувальником з набором тверджень, що описують ознаки, які характеризують стан, поведінку, відношення людини до різних явищ. Оцінка міри згоди обстежуваного з кожним твердженням дається за семибальною шкалою. Це дозволило зробити опитувальник багатопараметричним, але з невеликою кількістю пунктів.

Продовження Додатку А

Стислість опитувальника і відсутність «незручних» тверджень дозволили використовувати його в масових обстеженнях різних вікових і соціальних груп здорових людей і тих, що мають нервово-психічні розлади.

Повний варіант методики має наступні шкали:

- шкала Ак: «активно-пасивне відношення до життєвої ситуації», характеризує міру активності відношення до життєвої ситуації:

- шкала Ба: «бадьорість-смуток»;

- шкала То: «тонус високо-низький»;

- шкала Ро: «розкутість-напруженість», шкала міри напруги;

- шкала Сп: «спокій-тривога»;

- шкала Ст: «стійкість-нестійкість емоційного тону»;

- шкала За: «задоволеність – незадоволеність життям загалом (її ходом, процесом самореалізації).

- шкала По: «позитивно-негативний образ самого себе» (додаткова шкала)

Короткий варіант опитувача має шість шкал (Ак, То, Сп, Ст, За, По)

Шкали Ак і За: несуть інформацію про причини змін психічних станів в сприятливу або несприятливу сторони.

Шкали Ро і То: характеризують відставлені в часі наслідки несприятливого психічного стану.

Шкали Сп і Ст: «стержневі» характеристики станів. Несуть інформацію про чинники, що повертають до певної динаміки стану.

Шкали Ба і То: дають певну інформацію про динаміку стану (його тривалість).

Методика діагностики актуального психічного стану «Актуальний стан» (АС)

Призначення цієї методики - визначення характеристик психологічного і соціально-психологічного рівнів актуального психічного стану.

На відміну від «ДС», цей опитувальник визначає параметри психічного стану у вужчому тимчасовому масштабі.

Методика є опитувальником з набором тверджень, що описують ознаки, які характеризують актуальний стан людини. Оцінка міри згоди обстежуваного з кожним твердженням дається також за семибальною шкалою.

Методика містить п'ять шкал:

- шкала Ак-ас: «активація-деактивація»;
- шкала То-Ас : «тонус високо-низький»;
- шкала Са : «самопочуття фізичне комфортно-дискомфортне»;
- шкала З: «збудження емоційне низьке - високе».

У тексті опитувальника такі ж пункти з восьмибальними шкалами для оцінки інтенсивності переживаних почуттів (від 0 до 7, де 0 - почуття відсутні). У цей перелік входять почуття: 1) розгубленість; 2) смуток, печаль; 3) вина, жаль; 4) страх, паніка 5) злість, гнів; 6) радість; 7) під'їм енергії; 8) радість; 9) соромливість, сором; 10) азарт; 11) байдужість.

Складаючи цей перелік почуттів, враховувалися наступні міркування.

У набір мають бути включені базальні емоції: страх, гнів, радість. Також фундаментальні емоції, виділені Ізардом, проте в переліку Ізарда мало емоцій позитивного знаку. Тому в список були додані почуття бадьорості і азарту.

Будова психологічного рівня стану

При розробці методик «ДС» і «АС» ставилася мета створити такий діагностичний інструментарій, який дозволив би отримувати інформацію про три ведучі характеристики психічного стану: активація, тонус, емоційний тон.

Початковий біологічний сенс емоції - це швидка цілісна оцінка подразника як сприятливого або несприятливого і налаштування усього

організму на відповідну цій оцінці поведінку і така зміна стану організму, який дозволить реалізувати поведінку.

Призначення методики - визначення характеристик станів і деяких інших характеристик особового рівня психічних станів за допомогою суб'єктивних оцінок обстежуваного. Основним призначенням опитувальника є діагностика відносно стійких (домінуючих) станів.

Основні шкали:

1. Шкала «Ак»: «активне - пасивне відношення до життєвої ситуації».

У шкалі 8 пунктів.

Високі оцінки (менше 60 Т-балів). Виражено активне, оптимістичне відношення до життєвої ситуації, є готовність до подолання перешкод, віра у свої можливості. Відчуття сил для подолання перешкод і досягнення своїх цілей. Життєрадісність вища, ніж у більшості людей.

Низькі оцінки (менше 40 Т-балів). Пасивне відношення до життєвої ситуації, в оцінці багатьох життєвих ситуацій переважає песимістична позиція, невіра в можливість успішного подолання перешкод.

Цей параметр стану особливо важливий при діагностиці стресових станів. Експериментальне дослідження динаміки психічного стану при дії несприятливих чинників місця існування показує зростаючу роль активаційних компонентів в структурі стану.

2. Шкала «Ба»: «бадьорість - смуток». У шкалі 7 пунктів.

Високі оцінки. Підвищений, бадьорий настрій, переважає позитивний емоційний фон. Розширення інтересів, очікування радісних подій в майбутньому. Висловлено бажання діяти.

Низькі оцінки. Знижений сумний настрій, переважає негативний емоційний фон. Властиві: розчарованість ходом подій, звуження інтересів, в картині майбутнього похмурі тони, сенс майбутнього неясний. При дуже високих оцінках - пригніченість, почуття загрожуючого нещастя, гіпотимність.

3. Шкала «То»: «тонус високий - низький». У шкалі 8 пунктів.

Високі оцінки. Підвищена можливість проявляти активність і витратити енергію, стенично реагувати на виникаючі труднощі. Суб'єктивні відчуття внутрішньої зібраності, запаси сил, енергії. Підвищена готовність до роботи, у тому числі тривалої.

Низькі оцінки. Характерна втома, незібраність, млявість, інертність, низька працездатність. Понижена можливість проявляти активність, витратити енергію, зменшений ресурс сил, підвищена стомлюваність. Схильність проявляти астеничні реакції на виникаючі труднощі.

Особливості суб'єктивного відчуття сили, енергії мають велике значення для точнішого визначення психічних станів. Варіабельність цієї характеристики значна і може нести цінну діагностичну інформацію. У ситуації нового стресу людина частіше переживає відчуття підйому сил, але часто спостерігається і протилежна картина - відчуття слабкості. Схожа картина може спостерігатися і в затяжному стресі. Характеристики енергій для будь-якого психічного стану є найважливішим виміром. Особливо потрібні вони для прогнозу розвитку стану індивіда. У діагностиці стресових станів вони дають цінні дані про глибину стресу. Говорячи про працездатність, маються на увазі не лише ту, яка проявляється в професійній діяльності, але і в інших видах діяльності і поведінки.

4. Шкала «Ро» : «розкутість - напруженість». У шкалі 7 пунктів.

Високі оцінки. У поточній ситуації людина не убачає виклику, проблеми, що стоять, значною мірою вирішені або успішно вирішуються. Бажані цілі

сприймаються як цілком досяжні. Можливо, що ситуація оцінюється як нерозв'язна, але її активне відкидання відсутнє, емоційна гострота неприйняття

стерта. Немає сильного прагнення здійснювати які-небудь зміни в собі, у своїй поведінці або в ситуації, інтенсивно виконувати необхідні перетворення, розширювати володіння ситуацією. Характерна розкутість. При дуже високих оцінках - байдужість, заспокоєність.

Низькі оцінки. Переважає інтенсивне прагнення здійснити необхідне, в повнішій мірі діяти, поводитися бажаним чином. Переживання великої значущості подій, що відбуваються в житті суб'єкта, поточної ситуації; переживання підвищеної значущості здійснюваної поведінки, діяльності. Властиве збільшене залучення ресурсів або активізація захисних механізмів.

Під напруженістю тут мається на увазі переважно емоційна напруженість. Інший, часто обговорюваний, вид напруженості - операційна напруженість, що виникає в процесі діяльності і є функцією (наслідком) складності цієї діяльності. «Ділова» напруженість є деякою інтеграцією інтенсивності різних видів діяльності і поведінки. Зростання операційної або ділової напруженості призводить певною мірою (у більшій або меншій, залежно від конкретної життєвої ситуації) до підвищення емоційної напруженості.

5. Шкала «Сп»: «Спокій - тривога». У шкалі 8 пунктів.

Високі оцінки. Велика упевненість у своїх силах і можливостях, ніж у більшості людей. У психічному стані переживання тривоги має визначальне значення для ряду інших явищ. Саме тривога посилює звучання емоціогенних подразників різної сили, у тому числі і незначних, збільшуючи інтенсивність негативних емоцій, посилюючи їх негативний вплив на свідомість, поведінку і діяльність. Шкала призначена для виміру рівня генералізованої тривоги. У літературі вона позначається також термінами: «Вільно плаваюча», «невмотивована» та ін. Серед видів тривоги для такої найбільшою мірою характерні тривалі, довго не затухаючі емоційні переживання.

Продовження Додатку А

Низькі оцінки. Підвищена схильність випробовувати занепокоєння в широкому крузі життєвих ситуацій, бачити загрозу престижу, благополуччю, незалежно від того, наскільки реальні причини. Очікування подій з несприятливим результатом, передчуття майбутньої загрози (покарання втрати пошани або самоповаги) без ясного усвідомлення її джерел.

6. Шкала «Ст»: «Стійкість - нестійкість емоційного тону». У шкалі 8 пунктів.

Високі оцінки. Переважає рівний позитивний емоційний тон, спокійне протікання емоційних процесів. Висока емоційна стійкість, в стані емоційного збудження зберігається адекватність і ефективність психічної саморегуляції, поведінки і діяльності. Дуже низькі оцінки можна інтерпретувати як емоційну ригідність.

Низькі шкали. Понижена емоційна стійкість, легко виникає емоційне збудження, настрій мінливий, підвищена дратівливість, переважає негативний емоційний тон.

7. Шкала «Зд»: «задоволеність - незадоволення життям в цілому, (її ходом, процесів самореалізації)». В шкалі 9 пунктів.

Високі оцінки. Задоволеність життям в цілому, його ходом, самореалізацією, тим, як йде життя. Людина відчуває здатність брати на себе відповідальність і робити свій вибір - вибір, в якому чутний голос власного «Я». Суб'єкт відчуває готовність здолати труднощі в реалізації своїх здібностей (якщо вищі потреби активізовані). Досить висока оцінка особової успішності.

Низькі оцінки. Незадоволення життям в цілому, його ходом, процесом самореалізації і тим, як нині розгортаються основні життєві події. Низька оцінка особової успішності : нині людина не знайшла себе повністю, не розкрив, не відчув в собі надійної, внутрішньої опори, не відчуває здатності вимагати від

самого себе правдивих відповідей. Часто характерний відхід сумніву, який дозволяє відхилитися від необхідності робити життєвий вибір, прислухаюся, передусім, до самого собі, переймаючи на себе відповідальність за те, що з тобою відбувається.

Контрольна шкала:

8. Шкала «По» : «позитивний - негативний образ самого себе». Ця шкала допоміжна, вона дозволяє визначити критичність самооцінювання (низьку або високу), адекватність самооцінювання. У школі 6 пунктів.

Дуже високі оцінки говорять про недостатньо розвинене розуміння себе. При стандартних балах за цією шкалою більше 65 є підстави припускати низьку критичність в самооцінюванні, недостатню адекватність самооцінки, нещирість. Іншими причинами таких показників можуть бути: негативне відношення до обстеження, вплив сильної зацікавленості обстежуваного в «позитивних, хороших» результатах тестування.

Оцінки 60 - 64 бали означають знижену критичність в самооцінюванні, недостатню адекватність самооцінки. Якщо по шкалах Ст, Сп або За отримані високі оцінки - більше 60, то, швидше за все, дані в цілому недостатньо надійні.

Показники в діапазоні 40 - 59 характеризують міру прийняття особою себе. Чим вище стандартний бал, тим нижча критичність самооцінювання і більше прийняття себе з усіма своїми недоліками. При оцінках менше 50 балів є підстави говорити про достатню щирість у відповідях, у вираженому прагненні до адекватності в оцінці своїх психологічних особливостей і свого стану, про критичність в самооцінюванні.

Низькі оцінки - менше 40 балів - говорять не лише про високу критичність оцінки себе і великому прагненні бути щирим, але і про негативне відношення до себе.

Опитувальник ДС.

Інструкція: в опитувальнику приведені ознаки, що описують стани, поведінку, стосунки людини до різних явищ. Оцініть, на скільки ці ознаки властиві Вам, маючи на увазі не лише сьогоднішній день, а триваліший відрізок часу. Не прагніть «поліпшити» або «погіршити» відповіді, це приведе до недостовірних результатів, оскільки методика уловлює спотворення і нещирість відповідей. Ви можете бути упевнені, що Ваші відповіді не будуть розголошені. Свою згоду з кожним приведеним в опитувальнику судженням виразіть за допомогою семибальної шкали:

- 1 - повністю не згоден
- 2 - згоден в малій мірі
- 3 - згоден майже наполовину
- 4 - згоден наполовину
- 5 - згоден більш, ніж наполовину
- 6 - згоден майже повністю
- 7 - згоден повністю

-
1. Мій організм сильно реагує на перепади погоди і зміни клімату.
 2. Дуже часто буває настрій, коли я легко відволікаюся від справи, стаю розсіяним і мрійливим.
 3. Я в усьому прагну бути першим і кращим.
 4. Я почуваю себе у великій нервовій напрузі.
 5. Я тривожуся дуже часто.
 6. Я безпідставно почуваю себе досить нещасним.
 7. Я часто погано засинаю.
 8. Повсякденні труднощі позбавляють мене спокою.
 9. У мене дуже часто бувають періоди такого сильного занепокоєння, що мені важко всидіти на місці.

10. Мої думки постійно повертаються до можливих невдач і мені важко направити їх в інше русло.
11. Я часто хвалю людей, яких знаю дуже мало.
12. Я відчуваю певне занепокоєння, боязнь, сам не знаю чому.
13. Якщо всі проти мене, я ніскільки не падаю духом.
14. Я прокидаюся таким, що уранці не відпочило і втомленим.
15. Часто я почуваю себе некорисним.
16. Мені не вдається стримувати свій розпач або гнів.
17. Важкі завдання у мене піднімають настрій.
18. У мене часто болить голова.
19. Часто буває, що я з кимось поплідкую.
20. Маса дрібних прикростей виводить мене з себе.
21. У мене часто виникає передчуття, що мене чекає якийсь покарання.
22. Мене легко зачепити словом.
23. Я повний енергії.
24. Дуже часто яка-небудь дрібниця опановує мої думки і турбує мене по декілька днів.
25. Я починаю нервувати, коли замислююся про усе, що мене чекає.
26. Існує конфлікт між моїми планами і дійсністю.
27. Дуже часто я почуваю себе втомленим, в'ялим.
28. У ситуаціях тривалих нервово-психічних навантажень я проявляю велику витривалість.
29. Часто через когось я втрачаю самовладання.
30. Я схильний перебільшувати у своїх думках негативне відношення до мене близьких людей.
31. У мене дуже часто буває тяжкість в голові.
32. Мої манери за столом вдома зазвичай не так хороші як в гостях.

33. Я упускаю слушну нагоду часто через те, що недостатньо швидко приймаю рішення.
34. Є дуже багато речей, які мене легко дратують.
35. Я часто переживаю почуття напруги і занепокоєння, думаю про те, що сталося протягом дня.
36. Коли я погано себе почуваю, я дратівливий.
37. Через хвилювання у мене часто пропадає сон.
38. Мене можна назвати людиною, повною надій.
39. Зовсім незначні перешкоди мене сильно дратують.
40. Дуже часто у мене буває нудьга (тужливий настрій).
41. Я відчуваю, що мені не вистачає часу, щоб зробити усе, що треба.
42. Мені часто спадають на думку нехороші думки, про які краще не розповідати.
43. Уранці після пробудження я ще довго почуваю себе втомленим і розбитим.
44. Мені дуже подобається постійно долати нові труднощі.
45. У мене є бажання змінити у своєму образі життя дуже багато що, але не вистачає сил.
46. В більшості випадків я легко долаю розчарування.
47. Задоволення одних моїх потреб і бажань робить неможливим задоволення інших.
48. У мене дуже велика витривалість до розумової роботи.
49. Часто непристойний жарт мене смішить.
50. Я дивлюся в майбутнє з повною упевненістю.
51. Я дуже часто втрачаю терпіння.
52. Люди розчаровують мене.
53. Мені усе швидко набридає.
54. Мені здається, що я близький до нервового зриву.

55. Я часто відчуваю загальну слабкість.
 56. Мені часто говорять, що я запальний(а).
 57. Мене стомлюють люди.

ОБРОБКА

Обробка полягає в підсумовуванні написаних обстежуваним балів в усіх пунктах, що входять у відповідну шкалу.

Ключ до шкал повного варіанту ДС (ДС- 8) :

((8) Ак: 13, 17, 23, 28, 44, 46, 48, 50

((7) Бо: (3), 6, 8, (17), (38), 39, (50)

((8) Го: 1, 7, 14, 18, 27, 43, 55, 57

((7) Ра: 4, 8, 25, 31, 35, 37, 41

((8) Сп: 5, 9, 10, 12, 21, 24, 30, 35

((8) Ст: 16, 20, 29, 34, 51, 53, 54, 56

((9) За: 2, 15, 22, 26, 33, 40, 45, 47, 52

((6) По: 11, 19, 32, 36, 42, 49

У шкалі «Бо» номери пунктів, узяті в дужки, мають інвертовану семибальну шкалу. За цими пунктами в сумарний бал шкали йдуть не ті бали, які написані випробовуваними, а різниця, яка виходить після віднімання написаного (у бланку відповідей) балу з восьми. Тобто, необхідно використовувати формулу: $S=8 - M$, де M - бал, написаний випробовуваним, S - бал, який увійде до суми сирих балів цієї шкали.

Замість формули можна використовувати таблицю для перерахунку:

Бал, написаний випробовуваним							
Бал, що враховується при підсумовуванні							

Зверніть увагу, що таке перетворення балів потрібне тільки для пункту шкали «Бо», номери яких узяті в дужки.

Ключ до шкал короткого варіанту ДС (ДС - 6) :

«Ак»: 9, 13, 18, 20, 30, 32, 35

«То»: 1, 4, 10, 14, 23, 29, 41

«СП»: 3, 6, 8, 16, 22, 26

«Ст»: 5, 12, 25, 36, 39, 40, 42

«За»: 2, 11, 17, 19, 24, 28, 31, 33, 37

«По»: 7, 15, 21, 27, 34, 38

Модель розвитку медіакомпетентности А.В. Федоров

Концептуальна основа: синтез культурологічної, соціокультурної й практичної теорій медіаобразования.

Мети: розвиток медіакомпетентности особистості, культури її спілкування з медіа, творчих, комунікативних здатностей, критичного мислення/автономії, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу й оцінки медіатекстов, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехники, підготовка майбутніх педагогів до медіаобразованню учнів в установах різних типів.

Завдання: розвиток в аудиторії наступних умінь:

- практико-креативних (самовираження за допомогою медіатехники, тобто створення медіатекстов різних видів і жанрів);
- перцептивно-креативних (творче сприйняття медіатекстов різних видів і жанрів з обліком їх зв'язків з різними мистецтвами і т.д.);
- аналітичних (критичний аналіз медіатекстов різних видів і жанрів);
- історико-теоретичних (самостійне використання отриманих знань по теорії й історії медіа/медіакультури);
- методичних (володіння методами й формами медіаобразования, різними технологіями самовираження за допомогою медіа);
- практико-педагогічних (використання отриманих знань і умінь в області медіаобразования в процесі педагогічної практики).

Методи розвитку критичного мислення й медіакомпетентности здобувачів вищої освіти педагогічного вузу на заняттях медіаобразовательного циклу:

1) по джерелах отриманих знань - словесні (лекції, бесіди, дискусії, що включають створення проблемних ситуацій); наочні (демонстрація медіатекстов, ілюстрації); практичні (виконання різного роду творчих завдань практичного характеру на матеріалі медіа);

2) за рівнем пізнавальної діяльності: об'яснительноілюстративне (повідомлення педагогом певної інформації про медіа й медіаобразовани, сприйняття й засвоєння цієї інформації аудиторією); проблемні (проблемний аналіз певних ситуацій у сфері медіа й/або медіатекстов з метою розвитку критичного мислення); дослідницькі (організація дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти, пов'язаної з медіа й медіаобразованием).

При цьому на заняттях переважає опора на практичні, ігрові, творчі завдання, рольові ігри.

Основні розділи змісту медіаобразовательной програми

(дотичні вивчення таких ключових понять медіаобразовани як

"медіаобразовани", "медіакомпетентность", "медіаграмотность", "агентства медіа", "категорії медіа", "технології медіа", "мова медіа", "репрезентації медіа" і "аудиторія медіа" і ін.):

- місце й роль медіа й медіаобразовани в сучасному світі, види й жанри, мова медіа;

- основні терміни, теорії, ключові концепції, напрямки, моделі медіаобразовани;

- проблеми медіакомпетентности, критичного аналізу функціонування медіа в соціумі й медіатекстов різних видів і жанрів (контент-аналіз, структурний аналіз, сюжетний/оповідальний аналіз, аналіз стереотипів, аналіз культурної міфології, аналіз персонажів, автобіографічний (особистісний) аналіз,

іконографічний аналіз, семиотический аналіз, ідентифікаційний аналіз, ідеологічний і філософський аналіз, етичний аналіз, естетичний аналіз,

культиваційний аналіз, герменевтический аналіз культурного контексту);
- технології медіаобразовательних занять із учнями (з опорою на творчі завдання наступних типів: літературно-імітаційні, театралізоване- ігрові, зображувально-імітаційні, літературноаналитические та ін.).

Області застосування: педагогічні вузи, педагогічні училища, курси підвищення кваліфікації вчителів/викладачів.

Цю модель медіаобразования майбутніх педагогів у самому загальному виді можна, на наш погляд, представити в наступному виді (Рис.1):

Продовження Додатку А

1)діагностичний (що констатує) компонент: констатація рівнів медіакомпетентности й розвитку критичного мислення стосовно медіа й медіатекстам у даній студентській аудиторії на початковому етапі навчання;

2)змістовно-цільовий компонент: теоретична складова (блок вивчення історії й теорії медіакультури, блок розвитку медіаобразовательной мотивації й технології, тобто вивчення здобувачами вищої освіти методів і форм медіаобразования аудиторії) і практична складова (блок креативної діяльності на матеріалі медіа, тобто розвиток творчих умінь здобувачів вищої освіти самовиражатися за допомогою медіатехники: створювати медіатексти різних видів і жанрів; творчо застосовувати отримані медіаобразовательні знання й уміння в процесі педагогічної практики; блок перцептивно-аналітичної діяльності: розвиток умінь здобувачів вищої освіти критично сприймати й аналізувати медіатексти різних видів і жанрів);

3)результативний компонент (блок підсумкових анкетування, тестування й творчих робіт здобувачів вищої освіти і блок аналіз констатації рівнів розвитку критичного мислення й медіакомпетентности здобувачів вищої освіти педагогічного вузу на фінальному етапі навчання).

Необхідність діагностичного й результативного компонентів моделі обґрунтована тим, що як на початку, так і наприкінці реалізації головних структурних блоків викладачеві ВУЗА важливо мати чітка вистава про рівні розвитку медіакомпетентності даної аудиторії. Спочатку - для визначення обсягу знань для досягнення медіаобразовательних завдань. У підсумку - для визначення ефективності медіаобразовательного курсу.

Практична складова змістовно-цільового компонента, заснована на принципах, розроблених Ю.Н. Усовим [1, с.185-195], передбачає синтез осмислення медіатекста - спочатку епізоду, а потім і всього добутку в цілому - у результаті образного узагальнення елементів звукозрительного й просторово-

Продовження Додатку А

тимчасового оповідання. Однак своєрідність пропонованого нами підходу полягає в серії практичних творчих завдань креативного характеру, що передують "читанню" і обговоренню медіатекстів. Такі завдання дозволяють аудиторії на власному досвіді проникнути в лабораторію створення добутків медіакультури (наприклад, освоїти на практиці такі поняття, як "ракурс", "композиція" та ін.).

Оволодіння аудиторією креативними вміннями на матеріалі медіа насамперед пов'язане з новими творчими можливостями, які відкрилися до початку ХХІ століття у зв'язку з масовим поширенням відео й комп'ютерної техніки. Зрозуміло, даний етап передбачає й традиційні для російського медіаобразования творчі завдання (приміром, написання статей для преси, мінісценаріїв, "екранізації" уривків літературних творів і т.д.). Однак головне, що відеокамера, відеомагнітофон, комп'ютер і монітор дозволяють без якихлибо технічних труднощів (пов'язаних із зарядкою й проявленням звичайною фото/кіноплівки, озвучуванням та ін.) в ігровій формі "ідентифікувати" себе з авторами добутків медіакультури (журналістами, продюсерами, сценаристами, режисерами, акторами, дизайнерами, аниматорами та ін.), що крім творчих

здібностей, індивідуального мислення, уяви, фантазії побічно допомагає вдосконалюванню сприйняття й аналізу медіатекстов, створених професіоналами.

Потім логічно перейти до блоку перцептивно-аналітичної діяльності, який передбачає:

- розгляд внутрішнього змісту ключових епізодів, що найбільше яскраво виявляють закономірності побудови медіатекста в цілому;
- спробу розібратися в логіку авторського мислення (цілісне відтворення розвитку основних конфліктів, характерів, ідей, звукопластического ряду і т.д. медіатекста);

Продовження Додатку А

- виявлення концепції творця/творців медіатекста;
- оцінку аудиторією цієї системи авторських поглядів, вираження нею свого особистого відношення до даної концепції [1, с.253].

Блок історико-теоретичної підготовки в області медіаобразовання, на нашу думку, зовсім не обов'язково ставити першим у загальній структурі моделі, тому що знайомитися з теорією й історією медіакультури, медіаобразовання краще тоді, коли в аудиторії вже в достатній мері розвинені сприйняття, уміння критичного аналізу медіатекстов, креативні підходи. Тобто мова йде знов-таки про те, що цілісність процесу розвитку медіакомпетентности не порушується, розділ теорії й історії медіакультури буде базуватися на підготовленому ґрунті, не перетворитися в набір фактів і прізвищ.

Даний блок нерідко відсутній у моделях медіаобразовання школярів. Однак для педагогів (майбутніх і справжніх) він, безперечно, необхідний, тому що без знайомства з теорією й історією медіакультури й особливостями сучасної медіаситуації викладач, на наш погляд, фактично буде наближений до рівня відповідних знань своїх учнів, не зможе відповісти на багато їхніх питань, виявиться не в змозі кваліфіковано скласти медіаобразовательную програму і т.д.

При цьому зовсім не обов'язково, щоб педагог включав усі отримані знання по теорії й історії медіакультури в програму, наприклад, шкільного факультативу. Однак такий інформаційний запас, безсумнівно, позитивно вплине на його загальний культурний рівень.

Що ж стосується творчих, ігрових підходів при проведенні занять, що готують майбутніх педагогів до медіаобразованню учнів, те їх необхідність також не підлягає сумніву, тому що в грі відбувається подальший розвиток особистості (розвиток психіки, інтелекту, індивідуального мислення, діловитості, комунікативності і т.д.), активізація й мобілізація додаткових резервів людських можливостей. Це стосується як дидактичних, рольових, так і

Продовження Додатку А

спеціальних педагогічних ігор, пов'язаних з виробленням конкретних умінь, необхідних для викладацької професії.

Таким чином, у плані підготовки педагогів до медіаобразованню учнів передбачаються специфічні напрямки, що передбачають вивчення методів і форм медіаобразовання аудиторії й використання отриманих знань і вмінь в області медіаобразовання в процесі педагогічної практики.

Для повноцінної реалізації даної моделі, звичайно, необхідні показники розвитку медіаграмотності аудиторії: 1) мотиваційний (мотиви контакту з медіатекстами: жанрові, тематичні, емоційні, гносеологічні, гедоністичні, психологічні, моральні, інтелектуальні, естетичні, терапевтичні й ін.); 2) контактний (частота спілкування/контакту з добутками медіакультури - медіатекстами); 3) інформаційний (знання термінології, теорії й історії медіакультури, процесу масової комунікації); 4) перцептивний (здатності до сприйняття медіатекстів); 5) інтерпретаційний/оцінний (уміння інтерпретувати, аналізувати медіатексти на основі певного рівня медіавосприяття, критична

автономія); 6) практикоопераційний (уміння створювати/поширювати власні медіатексти); 7) креативний (наявність творчого початку в різних аспектах діяльності - перцептивній, ігровій, художній, дослідницькій й ін., пов'язаній з медіа).